

Jaarbericht 2015

OPENBAAR MINISTERIE

Maatschappelijke resultaten

Ondermijning

High Impact Crime

Lokale veelvoorkomende criminaliteit / ZSM

Rijksrecherche

Integriteit en klachten

Bedrijfsvoering

HRM: mensenwerk

Organisatieontwikkeling OM 2020

Kerncijfers

Jaarbericht 2015

OPENBAAR MINISTERIE

Inhoud

VOORWOORD	3
JAARBERICHT 2015 IN PERSPECTIEF	4
PRESTATIES VEILIGHEIDSAGENDA	7
MAATSCHAPPELIJKE RESULTATEN	8
Ondermijning	8
Georganiseerde criminaliteit	9
Afpakken	16
Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit	19
Fraude	25
Mensenhandel	28
Terrorisme en radicalisering	30
High Impact Crime	35
Overvallen, woninginbraak en straatroof	37
Kinderporno	43
Discriminatie	46
Slachtoffers	48
Lokale veelvoorkomende criminaliteit / ZSM	51
RIJKSRECHERCHE	54
INTEGRITEIT EN KLACHTEN	56
BEDRIJFSVOERING	58
HRM: MENSENWERK	61
ORGANISATIEONTWIKKELING OM 2020	64
KERNCIJFERS	68

Voorwoord

Foto: Loes van der Meer

Het afgelopen jaar is voor het OM in meerdere opzichten bijzonder intens geweest.

Intens, gezien de professionele uitdagingen waarvoor het OM zich in diverse complexe strafzaken, veelal met grote maatschappelijke belangstelling, geplaatst zag. Voorbeelden daarvan zijn het proces rond de liquidaties in de Staatsliedenbuurt, de zogeheten Context-zaak rondom terreurverdachten, de Valkenburgse zedenzaak, de voortzetting van het MH17-onderzoek en het onderzoek naar de 'politiemol'. Intens, gelet op het snel veranderende (internationale) maatschappij- en dreigingsbeeld. Terreur en ondermijning door zware criminaliteit lieten hun ontwrichtende gezicht zien.

2015 was ook een intens jaar door schokkende gebeurtenissen rond de gewelddadige dood van mevrouw Els Borst en Loïs van Urk. Het onderzoeksrapport van de Commissie Hoekstra schetste een confronterend beeld van tekortkomingen bij het OM en elders in de straf- en zorgketen.

Het OM doet wat het kan.

Het haalt, wederom, de gestelde beleidsdoelstellingen, innoveert, en bezuinigt. Het spant zich in om verbonden te blijven met de lokale, landelijke en internationale maatschappelijke context en de strafrechtketen. Het streeft strafrechtelijk hoogwaardige en effectieve afdoeningen na, al dan niet ten overstaan van de

rechter. Het staat open voor samenwerkingssamenwerkingsrelaties en zet zich in voor het slachtoffer.

Het afgelopen jaar is veel gevraagd van de professionele inzet van officieren van justitie, alle overige medewerkers en de leiding van de parketten en OM-onderdelen. Zij allen hebben zich tot het uiterste ingespannen om een goede prestatie te leveren. De tv-documentairereeks 'De Aanklagers' heeft treffend weergegeven hoe die gedrevenheid en professionaliteit dagelijks in de praktijk worden vormgegeven.

Dat neemt niet weg dat kwaliteit en prestatievermogen van het OM onder zware druk staan. Ik wees daar in het vorige jaarbericht al op.

In het afgelopen jaar hebben wij, onder andere uit verschillende onderzoeksrapporten, ernstige signalen ontvangen dat maatregelen en meerjarige investeringen nodig zijn om met name de kwalitatieve fundering van de OM-organisatie te versterken en te verduurzamen. Alleen dan kunnen we toekomstbestendig zijn.

Tegen de achtergrond van de nog bestaande onbalans en noodzakelijke verbeteringen in de strafrechtketen, en het tempo en de intensiteit van de budgettaire krimp van de afgelopen jaren, kan het OM verdere krimp niet realiseren zonder dat dit gevolgen heeft voor het (kwalitatieve en kwantitatieve) prestatievermogen.

Daar komt nog bij dat nieuwe dreigingsfenomenen als terreur, cybercrime, ondermijning door zware criminaliteit en mensen-smokkel om intensiveringen vragen.

Om ons werk te kunnen verdiepen en te verstevigen, hebben we een consolidatie van het beleid nodig en budgettaire ruimte. De vele veranderingen en vernieuwingen van de afgelopen jaren moeten, ook in ketenverband, een steviger ondergrond krijgen om in de nabije toekomst te kunnen renderen. De aard van het maatschappelijke criminaliteitsbeeld vraagt bovendien om een OM dat gegeven de eisen van de tijd zijn bijzondere verantwoordelijkheid in de strafrechtketen duurzaam kan blijven waarmaken.

Het OM steunt op de vakkundigheid en gemotiveerdheid van zijn officieren van justitie, advocaten-generaal en alle overige medewerkers. Hen wil ik bedanken voor de 24/7-beschikbaarheid en professionaliteit waarop wij altijd kunnen rekenen. Dank wil ik ook zeggen aan al die organisaties in en buiten de strafrechtketen die in samenwerking medeverantwoordelijkheid toonden voor de rechts- en veiligheidshandhaving.

Namens het College van procureurs-generaal,

Herman Bolhaar
voorzitter

Jaarbericht 2015 in perspectief

In 2015 heeft het OM de beleidsdoelstellingen gehaald. De resultaten staan, geïllustreerd met cijfers en concrete strafzaken, beschreven in de volgende hoofdstukken. Stuk voor stuk zijn het belangrijke maatschappelijke resultaten op het gebied van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en een veilige samenleving.

Het werk van het OM is niet alleen te vatten in getallen en geld. Om dat te laten zien, hebben cameraploegen officieren van justitie, de zogenaamde aanklagers, op de voet gevolgd. De serie laat zien dat het OM bestaat uit gedreven mensen die kwaliteit willen leveren. Het OM speelt een actieve rol in netwerken en de strafrechtsketen en levert inspanningen om de organisatie te vernieuwen. Het OM verbetert werkwijzen conform de wet, is gericht op ketensamenwerking en zoekt aansluiting op de maatschappelijke omgeving. U leest het in dit jaarbericht terug.

Wat de cijfers over 2015 niet vertellen, is het verhaal van de ontkiemende nieuwe maatschappelijke veiligheidsproblemen, zoals terreurdreiging, cybercriminaliteit en immigratiestromen. In het jaarbericht 2015, dat in de kern een terugblik en een verantwoording is, wordt daarom ook vooruit geblikt op toekomstige ontwikkelingen. De prestaties voor 2015 waren goed, maar er is meer nodig om op het gebied van recht en veiligheid slagvaardig te blijven in 2016 en de volgende jaren. Dat is een disclaimer die aan dit jaarbericht wordt toegevoegd.

Veiligheid en cijfers

De geregistreerde criminaliteit daalt

Het jaarbericht toont aan dat het OM de criminaliteit stevig en met volharding bestrijdt. Over de hele linie speelt de overheid een actieve rol in het aanpakken van veiligheidsproblemen. Voorbeelden zijn de identificatie en aanpak van veelplegers, criminele jeugdgroepen en het beleid dat is gericht op terugdringing van schoolverzuim. Geruggesteund door de overheid en geholpen door slimme techniek nemen burgers en bedrijven steeds effectievere preventiemaatregelen. In het fysieke publieke domein is daardoor de mogelijkheid tot het plegen van veelvoorkomende criminaliteit beperkt. De geregistreerde criminaliteit is in 2015 gedaald. Betekent dit dat het OM op de voet van 2015 door kan gaan? Het antwoord is nee. Tegenover de dalende criminaliteitscijfers tekent zich een andere werkelijkheid af. Om die werkelijkheid te laten zien, kijken we in dit jaarbericht achter de cijfers naar de sterk veranderende context van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en de veiligheid.

Het opsporingsrendement is nog te laag

Het oplossingspercentage van delicten ligt op een betrekkelijk laag niveau. Van de zaken die het OM beoordeelt, wordt bij benadering een op de tien zaken om onvolkomenheden in het proces verbaal

geseponneerd. De daling van de geregistreerde criminaliteit bedekt een tekort aan handhaving en kwaliteit in de opsporing.

Met een betere sturing op de in te zetten capaciteit en de kwaliteit moet het rendement van de opsporing worden vergroot. Het programma Kwaliteit Opsporing (2016 - 2017) dat politie en OM in 2015 hebben opgezet, is van groot belang voor de effectiviteit en geloofwaardigheid van de opsporing. Dit programma richt zich op specialistische kennis en kunde, kwaliteit van processen verbaal, parate kennis van bevoegdheden en het oplossingsgericht (zaak in context plaatsen) optreden en beslissen door politie en OM.

Een niet zichtbare online werkelijkheid

Criminaliteit verplaatst zich van het fysieke domein naar het virtuele domein. Oude criminaliteit krijgt een nieuw, lastiger in de kraag te vatten jasje. Oplichting, afpersing en bedreiging vinden steeds meer online plaats, waardoor het zicht op de ernst en omvang ervan ontbreekt. Ook de meer maatschappij ontwrichtende, ondermijnende criminaliteit verschuilt zich: het darkweb verbergt wapenhandel, drugstransacties, witwasoperaties en voorbereiding van terrorisme. Daarnaast is hightech cybercrime in opkomst: nieuwe criminaliteit gepleegd door nieuwe criminelen. Hackers vormen een bedreiging voor de infrastructuur en

Foto: Loes van der Meer

(informatie)systemen van onze samenleving. De politie en het OM moeten daarom de komende jaren fors investeren in de aanpak van online criminaliteit en cybercrime. 2015 was een noodzakelijke opmaat in de strafrechtelijke handhaving van het virtuele publieke domein. Het is dringend nodig dat deze opmaat een vervolg krijgt om de opkomst van de online criminaliteit en de cybercrime te keren.

OM in de frontlinie

Criminele afrekeningen raken inmiddels de veiligheid van alle burgers in het publieke domein. Het geweld is brutaal en intimiderend. Opsporingsonderzoeken naar liquidaties en de achterliggende dynamiek in criminele organisaties vergen veel kunde, capaciteit, sturing en volharding. De voorbeelden in dit jaarbericht op het gebied van georganiseerde criminaliteit en high impact crime zijn verontrustend. Het is maar ten dele geruststellend dat in 2015 met grote persoonlijke inzet door officieren van justitie, ondersteund door gedreven collega's voor de beoordeling en administratie van zaken, leiding is gegeven aan

opsporingsonderzoeken naar deze ingewikkelde en aangrijpende misdrijven.

Seksueel misbruik, liquidaties, mensenhandel, fraude, georganiseerde milieu-criminaliteit en grooming behoren tot het dagelijkse werk van het OM. De maatschappij vraagt de OM'ers grote professionele betrokkenheid te tonen.

Op de zitting komen officieren – regelmatig met twee, of meer – op voor het recht en de belangen van de samenleving. Ze doen dit altijd in nauw contact met en onder het toezicht van slachtoffers en nabestaanden. Het besef dat misdrijven een grote impact hebben op het leven van slachtoffers heeft in 2015 tot een aansprekend programma 'Oog in oog' geleid. Medewerkers van het OM, slachtoffers en nabestaanden hebben daarin intensief contact. Het OM wil werken met een blijvend hoge professionele standaard, waarin maatschappelijke oriëntatie centraal staat.

Maatschappelijke opdracht

Op het gebied van veiligheid is een zorgwekkende nieuwe dynamiek ontstaan. In

de context van het jaarbericht lichten we kort drie ontwikkelingen toe: terreurdreiging, immigratiestromen en verwarde personen.

Terreur

De terreuraanslagen in Parijs en Brussel zijn aanslagen op het Europa waarvan Nederland deel uitmaakt. Aanslagen ook op onze democratische rechtsstaat en onze vrijheid om binnen de grenzen van die rechtsstaat en democratie te zeggen en te doen wat we willen. Dat de aanslagen dicht bij ons land zijn gepleegd, maakt de dreiging zeer voelbaar.

Voor het OM betekenen de aanslagen een extra opdracht. Het OM moet alles op alles zetten in de opsporingsonderzoeken: dieper graven, verder kijken en vooruitgezet handelen. Het OM geeft leiding aan complexe onderzoeken en is mede verantwoordelijk voor de bewaking en beveiliging van personen en objecten. De OM-crisisorganisatie is paraat. In de keten en lokaal werkt het OM mee aan deradicaliseringsprogramma's. Internationaal staan politie en OM schouder aan schouder met opsporingsdiensten en justitiële autoriteiten.

Officieren van justitie en advocaten-generaal reageren in de zittingszaal normerend, met gevoel en een duidelijk appèl aan de samenleving, op gepleegde misdrijven. Dat zijn vaak megazaken met enorme media aandacht. Onder deze omstandigheden moeten aanklagers, ondersteund door een goede organisatie, op de toppen van hun kunnen presteren.

Immigratiestromen

In de tweede helft van 2015 ontstond in Europa grote zorg over immigratiestromen. Eind 2015 is in Nederland ingezet op beheersing van de veiligheidsproblemen rond deze immigratiestromen. Op het gebied van lokaal veiligheidsbeleid, mensensmokkel, mensenhandel en voorkoming van terreur heeft het OM een belangrijke taak te vervullen. Het jaarbericht laat zien dat in 2015 veel werk is verzet om criminaliteit te bestrijden waarbij schaamteloos misbruik wordt gemaakt van kwetsbare mensen. Het OM blijft de komende tijd actief in de lokale, regionale en landelijke netwerken rond immigratie en asielzoekerscentra.

Verwarde personen

De zorg en aandacht voor mensen in psychische nood is als taak gedecentraliseerd van het Rijk naar de gemeenten. Strafrechtelijke incidenten rond zogenaamde verwarde personen zijn toegenomen. Het is moeilijk causale relaties te leggen tussen deze ontwikkelingen van de zorg voor verwarde personen en strafrechtelijke incidenten. Feit is dat de ernstige gevolgen van geweldsmisdrijven gepleegd door verwarde personen en het risico op ontsporingen veel maatschappelijke aandacht hebben gekregen in 2015. Zowel menselijk als maatschappelijk dieptepunt was de zaak tegen Van U., die is vervolgd voor het doden van zijn zus en van mevrouw Borst. In deze zaak heeft het OM verantwoordelijkheid genomen voor de fouten die het heeft gemaakt. De onafhankelijke commissie-Hoekstra heeft onderzoek gedaan naar de gang van zaken en aanbevelingen gegeven. Het College van procureurs-generaal is een meerjarig verbeterprogramma gestart over een actieve rol van de officier van justitie bij

de gedwongen opname van gevaarlijke verwarde personen en maatregelen in het kader van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet BOPZ). Ook zijn korte termijn maatregelen genomen om fouten in werkwijzen en samenwerking te voorkomen. Het ingewikkelde probleem rond passende zorg voor verwarde personen en het voorkomen van gevaarzettend gedrag kan alleen worden aangepakt in breed overheidsverband. Zorg, begeleiding, hulpverlening en de toepassing van het strafrecht moeten elkaar aanvullen. Het casusoverleg in het Veiligheidshuis van de gemeente is hiervoor de beste werkomgeving.

Om adequaat te kunnen reageren op de drie geschetste ontwikkelingen – terreur, immigratiestromen en incidenten rond verwarde personen – zal het OM zijn werk verder moeten ontwikkelen en intensiveren.

Kwaliteit voorop

Kwaliteit van handelen en beslissen is essentieel voor een OM waarin burgers vertrouwen hebben. Officieren en advocaten-generaal zijn magistraten en leveren maatwerk. Om aan de maat te blijven, moet worden geïnvesteerd in vakopleiding. Gelet op de grote hoeveelheid nieuwe wetten en regels die in 2015 op het OM zijn afgekomen en in 2016 af blijven komen, is opleiding een urgent thema. Kwaliteit betekent ook voortdurende aanpassing van regels, procedures en werkwijzen, opdat goede rechtspleging wordt gegarandeerd. Basaal en onmisbaar zijn investeringen op het gebied van ICT en een passende ondersteuning en toerusting van medewerkers. Het onderzoeksrapport-Knigge liet in 2015 tekortkomingen zien in de motivering van de schuldvaststelling bij OM-strafbeschikkingen. De commissie-Hoekstra wees op tekortkomingen in de processen en organisatie van het OM. De verbeteringen van deze tekortkomingen zijn onze resultaten van 2016. Kwaliteit is bij alle verbeteringen een verbindend thema.

Ten slotte

Het OM en de minister hebben in 2015 vastgesteld hoeveel geld er nodig is om op het prestatieniveau van 2015 te blijven. Dit is gevalideerd door twee opeenvolgende rapporten van organisatieadviesbureau de Galan Groep en door het rapport van de heer De Jong, namens ABDTOPConsult. Deze validaties hebben aangegeven dat het prestatieniveau 2015 door het OM geleverd kan blijven (gegeven de ingeboekte taakstellingen van de kabinetten Rutte 1 en Rutte 2), mits het tempo van deze taakstellingen wordt bijgesteld, er sprake is van een balans in de keten, er geen extra taakstellingen bij komen en er aandacht is voor eventuele operationele risico's die kunnen ontstaan omdat met deze taakstellingen en maatschappelijke leveringsplicht het OM onder druk komt te staan. Tevens is via deze validaties vastgesteld dat het opvangen van extra taakstellingen of een toegenomen onbalans in de keten alleen nog maar door het OM kan worden geabsorbeerd via het verminderen van de operationele sterkte. Dit omdat de bezuinigingen op huisvesting, ICT en overige bedrijfsvoering al tot een maximum zijn opgerekt. Extra taakstellingen voor komende jaren zullen daarom direct leiden tot vermindering van de operationele sterkte van het OM en daarmee een verlaging van het in dit jaarbericht gepresenteerde kwalitatieve en kwantitatieve prestatieniveau 2015.

De afgelopen maanden is duidelijk geworden dat voor 2016, 2017 en verder er extra taakstellingen voor het OM zijn en worden ingeboekt. Hierdoor zal het kwalitatieve en kwantitatieve prestatieniveau onder het niveau 2015 zakken en zal het OM gedwongen worden tot een krimp van de operationele sterkte. Een krimp van de operationele sterkte van het OM, gecombineerd met een te constateren toename van een handhavingstekort in de keten, heeft maatschappelijke gevolgen. Dit is een zorgwekkende situatie voor ons als organisatie, maar in het bijzonder voor de effectiviteit van de strafrechtketen als geheel en daarmee voor de samenleving. ●

Prestaties Veiligheidsagenda

In de Veiligheidsagenda 2015 - 2018, die de minister van Veiligheid en Justitie, de regioburgemeesters, de Nationale Politie en het College van procureurs-generaal hebben opgesteld, staan de doelstellingen waaraan het OM zich voor 2015 en verder heeft gecommitteerd. De doelstellingen zijn bijna allemaal gehaald. Veel doelstellingen ruimschoots. De prestaties laten zien dat er hard en gericht is gewerkt, met resultaat.

Beleidsafspraken 2015

	Realisatie 2014	Norm 2015	Realisatie 2015	Realisatie t.o.v. (plafond)norm 2015 [%]
Ondermijning				
Aantal aangepakte CSV's	1.025	950	1.188	125%
Cybercrime				
Aantal complexe opsporingsonderzoeken	19	25	32	128%
Aantal aan OM aangeleverde verdachten cybercrime regulier	120	175	124	71%
Horizontale Fraude				
Aantal aan OM aangeleverde verdachten horizontale fraude	nb	1.500	2.077	138%
Afpakken				
Incasso	€ 135.971.765	€ 90.560.000	€ 143.576.295	159%
Kinderporno*				
Pro-actief (lopend/afgerond) ¹	nb	20	25	125%
Regulier (afgerond) ²	nb	215	364	169%
Eenvoudig (afgerond) ³	nb	365	453	124%
Alternatief (afgerond) ⁴				
Totaal aantal interventies	nb	600	842	140%
High Impact Crime				
Aantal woninginbraken	70.975	84.855	64.560	124%
Aantal voltooide woninginbraken	49.156	59.454	44.436	125%
Ophelderingspercentage	10,4	9,9	9,4	95%
Aantal overvallen	1.267	1.648	1.239	125%
Ophelderingspercentage	58,1	48,7	49,6	102%
Aantal straatroven	5.418	6.723	4.731	130%
Ophelderingspercentage	30,2	28,9	28,5	99%

1. Proactieve opsporingsonderzoeken: achterhalen verdachten die niet in beeld komen via reguliere meldingen; inzet nieuwe tools en methodieken.
2. Reguliere opsporingsonderzoeken: volledig opsporingsonderzoek nodig vanwege relevante hoeveelheid of ernstiger vormen van strafbaar materiaal, recidive, gevoelig beroep en dergelijke.
3. Eenvoudige onderzoeken: met name gericht op inzet voorwaardelijk sepot (behandeltraject en reclasseringstoezicht).
4. Alternatieve interventies: gericht op meldingen (uit buitenland) met zwakke/geen verdenking: waarschuwing.

Maatschappelijke resultaten

Ondermijning

In 2015 vonden op straat liquidaties plaats. Criminelen dumpen afval van amfetaminelabs in de natuur. Ze plaatsten hennepplantages in woonwijken en verdienden aan gedwongen prostitutie. Ze stalen persoonlijke gegevens uit de database van banken en buiten mensen uit voor het plukken van champignons. Ook ogenschijnlijk nette ondernemingen en burgers ondermijnden de samenleving. Denk aan chemische bedrijven die milieuvoorschriften aan hun laars laptten. Aan gewone burgers die belasting ontdoken. Ondermijnende criminaliteit, kortom, bedreigt de gezondheid van mens, moraal en maatschappij.

Bij ondermijnende criminaliteit maken criminelen voor hun activiteiten gebruik van legale structuren en goederen. Deze verwevenheid van de legale en illegale economie ondermijnt het maatschappelijk vertrouwen en lokt op haar beurt vaak nieuwe criminaliteit uit. Gebruik van grof geweld wordt niet geschuwd.

De aanpak van ondermijning is een zaak van de lange adem en vraagt aandacht voor de maatschappelijke context. Waar is de criminaliteit merkbaar? Waarom duiken er in een bepaald gebied van een stad opeens allemaal winkels op waarvoor geen vergunning nodig is? Waarom is de energierekening van een bepaald huishouden opeens vervijfvoudigd?

Bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit werkt het OM nauw samen met andere overheidspartners, maatschappelijke organisaties en civiele partijen. Het doel van deze integrale aanpak is om ondermijning zo effectief mogelijk aan te pakken en de bewustwording en weerbaarheid van burgers te vergroten.

In de hoofdstukken hierna komen verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit aan bod: georganiseerde misdaad, mensenhandel, cybercrime en fraude. Soms overlappen deze begrippen elkaar; mensenhandel en cybercrime bijvoorbeeld zijn vaak een vorm van georganiseerde misdaad.

Of het nu om de handel in synthetische drugs gaat of om fraude, met bijna alle vormen van ondermijning willen criminelen zoveel mogelijk geld verdienen. Het afpakken van crimineel vermogen is daarom essentieel om ondermijnende criminaliteit te bestrijden. Daarover meer in het desbetreffende hoofdstuk.

Terrorisme is een bijzondere vorm van ondermijning, waarbij het om ideologisch gemotiveerde misdaad draait. De dreiging van aanslagen ondermijnt rechtstreeks het vertrouwen en de veiligheid in de samenleving.

Georganiseerde criminaliteit

- Doelstelling aantal aangepakte criminele samenwerkingsverbanden ruimschoots gehaald.
- Onderzoeken vaak complex en tijdrovend, waardoor blijvende druk staat op de beschikbare capaciteit.
- Zorg over toename extreem geweld, bedreiging van bestuurders en verwevenheid van de onderwereld en de bovenwereld.

Foto: ANP | Olaf Kraak

Drugshandel, mensensmokkel, wapenhandel, witwassen en zware milieucriminaliteit. Georganiseerde ondermijnende criminaliteit kent veel verschijningsvormen, die vaak niet meteen opvallen, maar waarmee burgers wel degelijk te maken kunnen krijgen. Denk bijvoorbeeld aan intimidatie, geweld, negatieve effecten voor de volksgezondheid en schade aan het milieu bij de lozing van drugsafval.

Aanpak en rol van het OM

De aard, ernst en omvang van georganiseerde criminaliteit en de ontwrichtende gevolgen ervan vragen om een stevige, vasthoudende en integrale aanpak. In de afgelopen jaren hebben zich een aantal verontrustende ontwikkelingen voorgedaan, zoals de toename van extreem crimineel geweld in de vorm van zwaar vuurwapengebruik, liquidaties, ontvoeringen en bedreigingen. Daarom is steviger ingezet op de aanpak van illegale wapenhandel en faciliterende netwerken die onder meer zorgen voor vluchtauto's, het spotten van potentiële slachtoffers en het 'schietklaar' afleveren van wapens.

Vanuit het criminele milieu is sprake van toenemende druk op bestuurders die zich sterk maken om georganiseerde criminaliteit tegen te gaan en intimidatie van toezichthoudende ambtenaren. Personen met een publieke taak moeten ongestoord hun werk kunnen doen. Als zij te maken krijgen met agressie en geweld, wordt de strafeis verdubbeld. De officier van justitie weegt daarnaast ook de overige omstandigheden van het delict en de verdachte.

Sleutelfiguren

De aanpak van sleutelfiguren in de georganiseerde criminaliteit vindt primair plaats door samenwerking in netwerken. Het OM

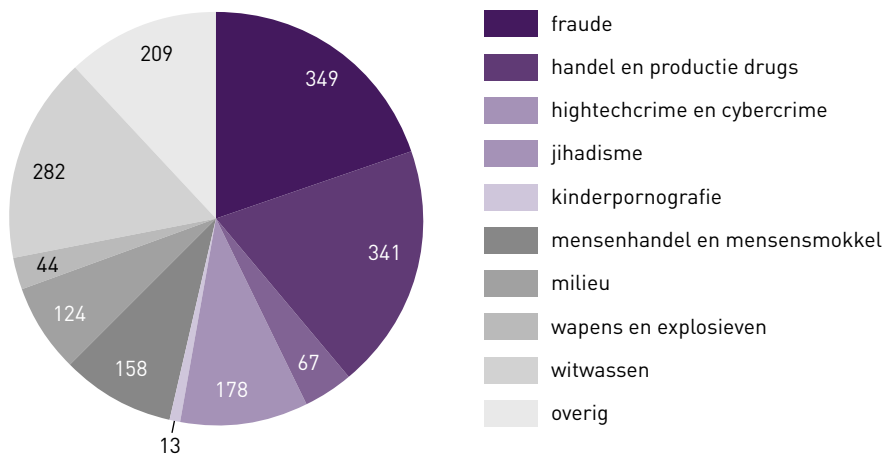
zet samen met overheidspartners in op een meer subject-gerichte, integrale aanpak van de meest prominente criminele personen en families. Zo is in 2015 nadrukkelijker ingezet op de aanpak van criminele sleutelfiguren binnen Outlaw Motorcycle Gangs.

Daarnaast richt de aanpak zich op facilitators. Criminelen maken gebruik van legale dienstverleners, zoals financiële en juridische specialisten die helpen bij het verhullen en witwassen van crimineel geld, elektriciens die zorgen voor de inrichting van hennepplantages, laboranten die assisteren bij de productie van xtc.

Intensivering Zuid

Zorgen over de aard, ernst en omvang van de georganiseerde criminaliteit op het gebied van hennepcultuur en de productie van synthetische drugs in Zuid-Nederland hebben geleid tot een steviger aanpak. Daarvoor heeft het OM met extra gelden, officieren van justitie, parketsecretarissen, een beleidsmedewerker en administratieve ondersteuning vrijgemaakt voor een gezamenlijk ondermijningsteam van Landelijk Parket, Functioneel Parket en de drie zuidelijke arrondissementsparketten. Samen met de politie en andere partners, waaronder de Taskforce Brabant-Zeeland, de Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC's) en gemeenten, is vooral gewerkt aan een tactiek van korte slimme

Aantal onderzoeken georganiseerde criminaliteit in 2015 op thema

interventies in criminele netwerken. Deze zogeheten 'Intensivering Zuid' heeft sinds de start in oktober 2014 tot en met december 2015 geleid tot 586 interventies: aanhoudingen, doorzoekingen, ontmantelde plantages en laboratoria, in beslag genomen geld en goederen. Hiermee zijn 54 criminele samenwerkingsverbanden aangepakt.

Tegelijkertijd wordt de opsporing ingewikkelder. Beroepscriminelen schermen zich af door geavanceerde technische middelen in te zetten, wat opsporingsonderzoek en bewijsgaring complexer en tijdrovender maakt. Vaak werken meerdere officieren van justitie aan dit soort grote en ingewikkelde strafzaken. Alleen dan kunnen veel getuigen en slachtoffers worden gehoord. Het gaat

vaak om internationale zaken, waarbij het uitvoeren van de vele rechtshulpverzoeken, veel tijd en doorzettingsvermogen kost. Soms is er geen rechtshulprelatie met een land waarvan het OM wel belangrijke informatie wil hebben. En dikwijls is sprake van bestuurlijke gevoeligheid of stuit het OM op het verschoningsrecht van geheimhouders.

Steeds vaker vindt de sturing van de opsporing plaats op basis van een probleemgerichte aanpak of van gerichte programma's. Dat betekent een proactieve benadering, zicht op en inzicht in de betrokken problematiek en veel afstemming met ketenpartners over tactiek en interventies. In de praktijk spelen OM-medewerkers in deze aanpak een sleutelrol als aanjager, coördinator en projectleider van de aanpak. Een voorbeeld van een dergelijk samenwerkingsverband is het project Fabricius rond de haven van IJmuiden (zie kader op pagina 12).

Bewaken en beveiligen

Bij een concrete dreiging van een aanslag of bij een ernstige bedreiging van een persoon heeft de hoofdofficier van justitie het gezag om ernstige strafbare feiten te voorkomen of te beëindigen. Voor de advisering over de benodigde maatregelen en de uitvoering daarvan wordt nauw samengewerkt met de politie en als het nodig is ook met de Koninklijke Marechaussee. Op ieder parket is een beleidsmedewerker bewaken, beveiligen en crisisbeheersing aangesteld om de hoofdofficier te ondersteunen. In 2015 zijn zo'n zevenhonderd ernstig bedreigde personen opgenomen in het decentrale stelsel bewaken en beveiligen. Terreurdreigingen in andere landen hebben daarbij direct effect op de benodigde bewaking en beveiliging in Nederland, bijvoorbeeld van cartoonisten en krantenredacties. Tevens vindt afstemming plaats met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, die verantwoordelijk is voor de bewaking en beveiliging van personen, objecten en diensten in het rijksofbeeld.

Doelstelling en resultaten

In de Veiligheidsagenda is afgesproken om met de politie minstens 950 projectmatige en grootschalige onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden (csv's) uit te voeren. Dat doel is met 1.188 onderzoeken ruimschoots gehaald.

Daarnaast vonden in 2015 ook korter durende onderzoeken plaats en werden versturende interventies uitgevoerd, waarbij bijvoorbeeld ter plekke een drugtransport werd onderschept. Ook de bijzondere opsporingsdiensten en de Koninklijke Marechaussee (KMar) hebben onderzoeken uitgevoerd. In 2015 liepen er in totaal 1.765 opsporingsonderzoeken naar georganiseerde criminaliteit. De grootste thema's daarbinnen waren drugshandel en -productie, witwassen en mensenhandel. Ook zien we een stijging op de thema's levensdelicten en ideologische misdaad.

De inzet van het OM in de aanpak van georganiseerde criminaliteit en andere vormen van ondermijning omvat veel meer dan cijfers kunnen laten zien. Vaak gaat het om zeer complexe opsporingsonderzoeken met een groot aantal verdachten, getuigen en slachtoffers, soms met internationale dimensies. Ook neemt het OM actief deel aan de integrale aanpak, in samenwerking met het lokaal bestuur, de politie en de Belastingdienst. Op basis van ondermijningsbeelden en signaaldossiers over criminele

Zie het interview op pagina 13 met
hoofd Landelijke Recherche, Wilbert Paulissen:

***‘Er zijn wijken in Nederland
waarin nagenoeg iedereen
betrokken is bij hennephandel.’***

subjecten en samenwerkingsverbanden wordt een gezamenlijke casusaanpak bepaald. Niet bij alle ondermijningscasussen is de inzet van het strafrecht onderdeel van de gekozen aanpak. Soms wordt afdoende effect behaald door bestuurlijke en/of fiscale interventies, zonder dat vervolging nodig is. Soms stelt strafrechtelijk onderzoek andere partners in staat te interveniëren. Door middel van publiciteitsactiviteiten wordt gewerkt aan de vergroting van de bewustwording en weerbaarheid van burgers, bijvoorbeeld met betrekking tot de risico's van hennepcultuur. De actieve rol van het OM in de integrale aanpak laat zich niet simpel vertalen in aantallen strafzaken.

Tot slot: de in 2015 geboekte resultaten laten onverlet dat de georganiseerde criminaliteit complex en hardnekkig van aard is en door beperkte opsporings- en vervolgingscapaciteit nog onvoldoende kan worden bestreden. De aanpak van georganiseerde criminaliteit vergt dan ook een duurzame investering en een lange adem. ●

Grote wapenvondst Nieuwegein

Op 15 juli 2015 treffen politie en OM in Nieuwegein een ongekend grote hoeveelheid vuurwapens aan. Het arsenaal in twee kluisen bestaat uit zeker zestig pistolen en revolvers, negen handgranaten, 36 automatische wapens en grote hoeveelheden munitie. Ook nemen politie en OM een tiental kogelwerende vesten in beslag.

De wapenvondst wordt gedaan in het onderzoek-Koper naar een groep verdachten die zich bezig lijkt te houden met de voorbereiding van een of meerdere zéér ernstige delicten, zoals moord, deelname aan een criminele organisatie en verboden wapenbezit. Bij de doorzoeking van de woningen en garageboxen is onder meer beslag gelegd op computers, drugs, twee gestolen snelle personenauto's, wapens en munitie, waaronder een mini-Uzi machinepistool en een zelfgemaakte fragmentatiebom. Defensie heeft bijstand geleverd aan de doorzoekingen. De gespecialiseerde zoekteams kunnen met geavanceerde radarapparatuur in de bodem en achter muren verborgen ruimtes ontdekken.

Acht verdachten (in de leeftijd tussen 27 en 36 jaar uit Nieuwegein, Tiel, Utrecht en Wijk bij Duurstede) zitten in voorlopige hechtenis. Begin 2016 heeft de politie opnieuw een verdachte aangehouden. Het gaat om een 26-jarige man uit Utrecht van wie een DNA-profiel is aangetroffen op een Skorpion machinepistool. Het volautomatische vuurwapen maakt deel uit van de wapenvondst in Nieuwegein.

Het Landelijk Parket en de Landelijke Recherche richten zich al enige tijd op criminele groepen die met gestolen auto's en automatische vuurwapens liquidaties mogelijk maken. Steeds vaker wordt bij liquidaties gebruik gemaakt van automatische vuurwapens zoals Kalasjnikovs.

Operatie Fabricius

Hennepplantage in loods en, illegale bewoning in bouwvallige panden en witwassen via vastgoed. Zomaar een greep uit de verschillende vormen van criminaliteit die het havengebied van IJmuiden rijk is. Operatie Fabricius wil hiermee korte metten maken. De gemeente Velsen, politie, Belastingdienst, het OM, de douane, de Koninklijke Marechaussee (KMar) en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Noord-Holland hebben de handen ineen geslagen om dit doel te realiseren. “Wij willen het gebied weer veiliger en leefbaarder maken en teruggeven aan de eigen ondernemers”, zegt projectleider Clemy Bosselaar-Engeringh van het arrondissementsparket Noord-Holland.

Drie jaar na de start van het project in 2013 lijkt dit aardig te lukken. Met pand-tot-pand-controles waarbij gemeente, politie en Belastingdienst op één avond soms wel dertig panden bezoeken, zijn veel illegaal bewoonde bedrijfspanden en hennepplantages opgerold en openstaande belasting-schulden geïnd. “We hebben zo ook onze daadkracht laten zien. Dat het hier niet het Wilde Westen is”, vertelt Robert Lehman, projectsecretaris en beleidsadviseur bij de gemeente Velsen.

Daarnaast zijn de wegen vernieuwd, zijn veel panden opgeknapt en wordt geïnvesteerd in een uitgaansgebied dat toeristen moet trekken. Na drie jaar intensieve overheidsinvestering in samenspraak met de lokale ondernemers, hebben de ondernemers nu zelf het stokje overgenomen. Onderling gaan de ondernemingen, waaronder grote visserij-bedrijven, transportbedrijven en toeleveranciers voor de offshore-industrie, samenwerken om het gebied op orde te houden. In een zogeheten

parkmanagement-constructie willen ze collectieve beveiliging, het Keurmerk Veilig Ondernemen, goede bewegwijzering en stageplekken voor scholieren realiseren. “Daarbij blijven wij ze natuurlijk ondersteunen.”

Over het grootste effect zijn Bosselaar en Lehman het volkomen met elkaar eens: “Een ondernemer in het havengebied heeft zijn collega's recentelijk verteld dat hij sinds kort weer trots is op ‘zijn’ IJmuider haven. Dat is de grondslag voor een ondernemersklimaat waar ruimte is voor groei en investeringen. Dat is het hoger gelegen doel van Fabricius.”

Fabricius, genoemd naar de zaal waarin het project is geboren, concentreert zich op de aanpak van criminaliteit die gedijt in anonimiteit. Zoals hennepsteelt en illegale bewoning. Maar de samenwerkende overheidspartijen komen soms ook andere onrechtmatigheden op het spoor. Zoals mensensmokkel van vluchtelingen per veerboot naar Newcastle, uitbuiting van buitenlandse arbeiders die tegen zeer lage lonen in het havengebied werken en visfraude.

In Fabricius kunnen overheidspartners experimenteren. “Bij ons is niets ‘fout’”, aldus Bosselaar. Vanuit vertrouwen werken de partners samen. “Natuurlijk is er ook gedoe geweest, zijn er ingewikkelde gesprekken geweest, hebben wij wakker gelegen, zijn er energiesessies georganiseerd, hebben wij de grenzen opgezocht van mogelijkheden en onze neus gestoten aan onmogelijkheden. Maar zonder deze samenwerking hadden wij dit nooit bereikt.”

‘Er bleef gewoon teveel informatie liggen die rijp was voor actie’

Wilbert Paulissen geeft tussenstand van Intensivering Zuid

“Het is ongelooflijk fascinerend hoe ondermijning in elkaar zit. En hoe dat precies werkt. Dat intrigeert mij echt.” Na 35 jaar politie, waarvan de laatste zes jaar als hoofd Landelijke Recherche, vindt Wilbert Paulissen zijn werk geen moment vanzelfsprekend en saai. “Er zijn wijken in Nederland waarin nagenoeg iedereen betrokken is bij hennephandel. Probeer maar eens met een oplossing te komen voor zo’n *wicked problem*.”

Hoe groot is het probleem van de georganiseerde criminaliteit in het zuiden?

“Laten we hier niet de hele geschiedenis van Brabant en Limburg bespreken, maar als je twintig, dertig jaar terugkijkt zie je veel spelers en structuren terugkomen. Dat zit hem in de wereld van de woonwagenvelden, het zit hem in de wereld van de motorbendes en het zit hem in de wereld van vaste familiestructuren. Lag vroeger de nadruk op geweldsdelicten zoals overvallen, langzamerhand is de overstap gemaakt naar cannabis en synthetische drugs.

In mijn tijd als districtschef waren er al geluiden dat schoolmeesters precies wisten wanneer er weer hennep geplukt moest worden. Dan waren de schoolbanken wat leger. En waarom zou je als volwassene gaan poetsen als je met knippen veel meer kunt verdienen? Als er zoveel mensen binnen een wijk actief zijn in de drugswereld, wordt dat daar op gegeven moment normaal gevonden. ‘Dit is ons leven en zo doen wij dat met

elkaar.’ Bepaalde criminele groeperingen domineren zo’n wijk en houden daar de overheid het liefst buiten. Ze lossen alles zelf op. Van liquidaties tot bedreigingen. Bovendien kun je niet makkelijk uit dat systeem ontsnappen.

Laatst was er bijvoorbeeld een meisje met een prachtig afgeronde opleiding die aan de slag kon bij een bedrijf in de binnenstad. Toen haar nieuwe werkgever hoorde waar ze woonde, ging de baan op het allerlaatste moment niet door.”

Die ondermijning binnen zo’n wijk. Hoe pak je dat aan?

“Het zijn geen eenvoudige problemen. In managementtermen heet dat een *wicked problem* (lachend). Daar heb ik geen kant-en-klaar antwoord op. Gemeenten, wetenschappers, politie en OM denken daar echt diep over na in termen van bijvoorbeeld een sociaal barrièremodel. Dat brengt in kaart hoe je ervoor zorgt dat criminele organisaties of personen misbruik maken van legale structuren zoals bouwvergunningen en huurcontracten.

De overheid moet er voor waken deze vermenging tussen onder- en bovenwereld te faciliteren.

Ik weet niet of je het nieuws gehoord hebt, maar negen van de tien kinderen van grote criminelen gaat het criminele pad op. In een sociaal barrièremodel zouden ook uitvluchten moeten zitten. Maar wat heb je die criminelen te bieden? Als de politie iemand wegtrekt uit de wijk, zorgt de wijk voor de achterblijvers. En je rijdt gewoon een vette scooter als je zestien bent.

Als je naar de kaart van Nederland kijkt, dan is er in heel ons land natuurlijk sprake van ondermijnende criminaliteit, maar naast het westen zit er een dominantie in het zuiden. Dus daar is wel degelijk iets aan de hand. Jaren geleden kon je dat niet openlijk zeggen, totdat de burgemeesters in 2010 de noodklok luiden. Directe aanleiding was de enorme hoeveelheid liquidaties op dat moment. Het signaal voor de start van de Taskforce waarin gemeenten, het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de politie, de Belastingdienst, de Koninklijke Marechaussee, het OM en andere overheidspartners samen de georganiseerde criminaliteit in Brabant gingen bestrijden.

Maar als politie en OM het openbaar bestuur willen prikkelen om mee te doen in de aanpak van de ondermijning, moeten ze natuurlijk zelf ook thuis geven. Er waren gewoon niet genoeg mensen om alle onderzoeken op te pakken.

Toen hebben we gezegd, laten we nou eens twee jaar lang een andere tactiek volgen van interventies, interventies en nog eens interventies. Daar hebben we 125 fte bij de politie voor nodig en 15 fte bij het OM. Laten we eens kijken wat het oplevert en laten we dan eens kijken wat het betekent voor de jaren erna. Tegelijkertijd ondersteunen we daarmee de verbreding van de aanpak van de Taskforce naar Zeeland en Limburg.”

Wat heeft die Intensivering Zuid tot nu toe opgeleverd?

“Heel veel. Het doel was de drugsdelinquenten maximaal te verstoren door het wekelijks plegen van interventies en het oprollen van laboratoria en kwekerijen. Dat is gelukt. Eind 2015 zaten we op 586 interventies en 465 aanhoudingen. Dat is sinds het begin van de Intensivering Zuid in oktober 2014. We hebben 54 criminele samenwerkingsverbanden aangepakt en 188.580 liter chemicaliën in beslag genomen. Ik kan al die cijfers opnoemen, maar dan kun je er nog over discussiëren of het veel is of weinig. Het zijn ook maar cijfers.

Wat ik zeker weet, is dat veel van wat we nu hebben gepakt aan ons voorbij was gegaan als we die intensivering niet hadden gehad. Die overtuiging heb ik echt. Door mensen gewoon vrij te maken. Ja, het is heel plat, maar soms is het gewoon plat hoe het in elkaar zit. De collega's van de ondermijningsteams zeggen: 'ik vind het een mooi werkproces, geen ingewikkelde sturing, het komt gewoon binnen, hup kletsboem erop en resultaten boeken'. Als politie heb je echt het gevoel dat je successen hebt bereikt.

Met de Intensivering wilden we ook het beeld van de 'onmachtige overheid' bijstellen. 'Er worden maar chemicaliën gedumpt en er wordt maar geliquideerd. Die overheid, wat doet die nou eigenlijk?' Intensivering Zuid heeft daarom tot doel om als één integrale overheid (OM, politie, openbaar bestuur, Belastingdienst, FIOD, Douane, Koninklijke Marechaussee, de Regionale Informatie en Expertisecentra en de Taskforce Zeeland-Brabant) criminele netwerken te verstoren en de productie van hennep en synthetische drugs substantieel terug te dringen.

‘Als er zoveel mensen binnen een wijk actief zijn in de drugswereld, wordt dat daar op een gegeven moment normaal gevonden.’

Zo kunnen we laten zien dat we niet zo machteloos zijn.

Je kunt het wat mij betreft vergelijken met de aanpak van motorbendes. Ik heb ongelooflijk veel bewondering voor wat gemeentebesturen de laatste jaren doen. Het verbieden van clubhuizen van motorbendes bijvoorbeeld. Ik weet zeker dat er in de publieke opinie een beeld is ontstaan dat de overheid ze actief aanpakt en niet terugdeinst. Dat zijn belangrijke waarden voor een rechtsstaat. Dat de overheid niet alles op kan lossen is één, maar dat een overheid niets doet of niets durft te doen, dan zit je helemaal aan de verkeerde kant van de streep.

We zien dus wel degelijk resultaten en ook voorzichtig wat effecten. Er is bijvoorbeeld een tekort aan ketels voor het vervaardigen van synthetische drugs en de hennepstekken zijn dit jaar een stuk duurder geworden. We vangen ook gesprekken op dat de drugsdelinquenten dit jaar nog amper verdiend hebben. We hebben vooral redelijk nieuwe labs opgerold. Het bouwen van zo'n lab kost een paar centen, dus dat moet een paar keer draaien om te renderen. Als je direct ingrijpt, rendeert het niet. Maar we moeten eerlijk zijn, er zijn ook informanten van het Team Criminele Inlichtingen die zeggen dat de intensivering hen niet raakt.

Ik haast me te zeggen dat de effecten niet een-op-een toegeschreven kunnen worden aan de Intensivering Zuid. De Taskforce en gemeenten doen ook van alles, evenals de politie vanuit andere projecten.

De aanpak van de georganiseerde hennep-teelt richt zich ook steeds meer op de zogenoemde facilitators. Mensen en bedrijven die hennep-teelt mogelijk maken, zoals growshops, elektriciens, inrichters en bouwers.”

De belangrijkste doelen zijn bereikt. Kunt u vanaf nu achterover leunen?

“Het is nu zaak om strategisch over al die interventies heen te kijken. Wat is het echte effect van dit alles? Laat ik een voorbeeld geven. In Den Bommel hebben we een enorme groothandel voor synthetische drugs opgerold, waar 60.000 liter chemicaliën lag opgeslagen. Daar zagen we voor het eerst pallets met daarop keurig alle grondstoffen om bijvoorbeeld vijftig kilo amfetaminen te maken. Een soort 'Ikea van de synthetische drugs'. Je hoeft het alleen nog maar in elkaar te zetten.

In tegenstelling tot wat wij hadden verwacht, heeft dit absoluut niet geleid tot een tekort aan chemicaliën in de wereld van de synthetische drugs. Blijkbaar kon dat gemis van 60.000 liter weer snel opgevangen worden. De vragen die dan naar boven komen zijn: als we dit doen en het heeft niet dat effect, wat betekent dat voor de schaal en wat betekent dat vervolgens weer voor je aanpak? Wat zijn nou de bronlanden van die chemicaliën? Dat willen we preciezer in kaart brengen.

Qua samenwerking in aanpak en opsporing doen we het echt veel beter dan een aantal jaren geleden. Dus wat dat betreft toppie. Maar in écht samenwerken hebben we nog een slag te slaan. Het geldt voor de politie, het geldt voor het OM: de oplossing voor de aanpak van maatschappelijke problemen zit erin dat mensen elkaar dwars door de organisatiestructuur heen weten te vinden om dingen aan te pakken. Weet je, het gaat volstrekt niet om mijn resultaten, het gaat om het gezamenlijk effect. Durf de glans op anderen af te laten stralen. Dat vinden we ook allemaal wel, maar het is lastig om ons ernaar te gedragen. We zijn natuurlijk allemaal wel baasjes hè. Het zou niet uit moeten maken als de Belastingdienst een crimineel pakt in plaats van de politie. Het is allebei overheid.”

Afpakken

- Een recordbedrag aan strafrechtelijk afgepakt crimineel vermogen: 144 miljoen euro.
- Schadevergoeding aan slachtoffers staat altijd voorop.
- Afpakken in kleine zaken net zo belangrijk.

Criminelen plegen hun misdaden vrijwel altijd om er financieel beter van te worden. Of het nu gaat om een milieudelict, een overval, fraude of een drugslab, de drijfveer is het financiële gewin. Rijkdom geeft status en aanzien. Naast het gebruik van criminele inkomsten voor een luxere levensstijl wordt illegaal verkregen vermogen gebruikt voor nieuwe criminele activiteiten. Ook wordt het criminele geld door investering in de bovenwereld witgewassen, wat de legale economie ondermijnt. Het afpakken van crimineel vermogen is daarom essentieel om criminaliteit te bestrijden. De ambitie van het OM is om meer, slimmer en effectiever crimineel vermogen af te pakken. Dat betekent dat het OM bij een strafzaak vanaf het begin van het onderzoek nadenkt over de manier waarop het de geldstroom in de criminaliteit onmogelijk kan maken. Daarbij werkt het OM samen met partners, publiek en privaats.

Aanpak en rol van het OM

In 2015 heeft het OM samen met partners verder gewerkt aan de uitvoering van het ketenprogramma 'Afpakken' door in meer strafzaken vroegtijdig de afpakhogelijkheden te verkennen en beslag op geld en goederen te leggen. In het ketenprogramma werken OM, politie, bijzondere opsporingsdiensten, het Centraal Justitiele Incasso Bureau en de Koninklijke Marechaussee samen om crimineel vermogen zo slim en effectief mogelijk af te pakken. Per keer wordt bekeken of gebruik gemaakt wordt van het strafrecht, het fiscaal recht, bestuursrecht en/of het civiel recht. Het maakt de overheid en burgers namelijk niet uit wie het vermogen, het onroerend goed of die dure auto afpakt, als het maar gebeurt. Afpakken kan om grote zaken en bedragen gaan, maar het OM vindt afpakken in kleinere zaken net zo belangrijk. In 2015 is daarom veel werk gemaakt van het afpakken op de manier van ZSM, zodat slachtoffers zorgvuldig en snel hun schade vergoed krijgen.

Want het geld dat is afgepakt van criminelen is eerst en vooral bedoeld voor slachtoffers. Het belangrijkste is hen zoveel mogelijk financieel te compenseren. Alleen bij misdrijven waarvoor zich geen slachtoffers melden, zoals bijvoorbeeld in corruptie- en drugszaken en sommige milieuzaken, vloeit het crimineel vermogen dat wordt afgepakt naar de schatkist.

Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking

In 2015 heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking, onder voorzitterschap van de heer Oosting, de ontnemingsschikking van het OM met Cees H. uit 2000 onderzocht. De wijze waarop het toenmalig College de schikking heeft beoordeeld, wordt door de Commissie kritisch beschouwd. Daarnaast concludeert de Commissie dat het onwaarschijnlijk is dat een dergelijke schikking opnieuw op een soortgelijke wijze zal worden aangegaan en afgewikkeld.

De sprookjes van P.

“Als het voor een ontnemingszaak nodig is, gaan we gewoon door. We bijten ons vast en laten niet meer los.” Dat zegt Karin Zweers, officier van justitie bij het Functioneel Parket over haar ontnemingszaak tegen Michel P. In de strafzaak was P. veroordeeld wegens grootschalige hennephandel en het leiden van een criminele organisatie in jaren 2000-2003.

Vaak kan het OM snel afpakken. Aan de ZSM-tafel wordt de schade van menig slachtoffer er direct mee vergoed. In grote zaken als die van SBM Offshore – in 2015 kreeg de Staat weer zestig miljoen bijgeschreven – kunnen OM en betrokken bedrijven via schikkingen effectief zijn én een lange procedure vermijden.

Bij P. koos Karin Zweers voor vastbijten en vasthouden. Al in april 2003 werd voor 5,4 miljoen euro beslag gelegd op zijn vermogen, waaronder buitenlandse banktegoeden en een huis in Spanje. Vervolgens werd een ontnemingsvordering ingesteld op basis van een

‘kasopstelling’: P. had voor ongeveer 6,1 miljoen euro uitgaven gedaan die onverklaarbaar waren uit zijn legale inkomsten. Maar P. had hiervoor wel een verklaring. Tijdens een vakantie in de VS had hij een Chinees leren kennen. Die wilde investeren in Europees vastgoed. Dat kon best via P. En dus ontving P. daarna geregeld miljoenen van de Chinees in contanten...

Officier Zweers zag iets anders: crimineel vermogen. En rechters evenzeer. In haar ontnemingsvonnis van februari 2008 kwam de rechtbank Den Haag tot 6,1 miljoen crimineel vermogen. Het hof Den Haag kwam in zijn ontnemingsarrest in december 2013 nog hoger: 6,5 miljoen. “Niet aannemelijk” en “sprookjesachtig”, kwalificeerde het hof de verklaringen van P. Karin Zweers zegt het nog duidelijker: “Een onzinverhaal.” In september 2015, ruim twaalf jaar na het beslag, hield de Hoge Raad het ontnemingsarrest in stand.

De vele beslagen vanaf het begin, allerlei rechtshulpverzoeken en intensief financieel rechercheren hebben zich

uitbetaald, meent Zweers. “Daarmee konden we onderbouwen dat we niet zo maar een verhaal en een kale berekening hadden. Alles wat P. zei om zijn verhaal te illustreren, konden we onderuit halen. Hij zei dat hij geld had belegd. Wij antwoordden dat we nooit een beleggingsoverzicht hadden gezien. Hij zei dat dat in een kluis in Zwitserland lag. Wij legden daarop een PV over van het onderzoek naar die kluis in Zwitserland: het lag er niet in.”

In 2015 is er 2,7 miljoen van P.’s vermogen geïncasseerd. “We zijn nog bezig zijn vermogensbestanddelen uit te winnen, met name die in buitenland liggen. Dat kost meer tijd, want het vonnis moet ter executie aan het buitenland worden overgedragen. We doen ons uiterste best om zoveel mogelijk binnen te halen. Men denkt soms: ach dat OM, dat laat die incasso wel zitten. Maar we gaan door. Niet om het geld, maar om de rechtvaardigheid. De dader moet worden teruggebracht in de financiële situatie van vóór zijn criminele handelen.”

Het ontnemingsrecht heeft zich sinds 1993 enorm ontwikkeld. Toentertijd was sprake van een geheel nieuw rechtsgebied dat welbeschouwd door een beperkt aantal mensen al werkende weg moest worden verkend en uitgebouwd tot een bestendige praktijk. Binnen het OM is inmiddels veel kennis en ervaring opgebouwd met het afpakken van crimineel vermogen. Op alle arrondissementsparketten en vestigingen van de ressortsparketten zijn afpakteams en ontnemingsspecialisten. Daarnaast ondersteunen afpakspecialisten van het Functioneel Parket de overige OM-onderdelen. Denk daarbij aan vermogenstraceerders, forensisch accountants, civiel juridisch adviseurs en internationaal strafrechtelijk juridisch adviseurs.

De Commissie heeft een aantal aanbevelingen gedaan, onder andere met betrekking tot de regels en werkwijze voor het aangaan van ontnemingsschikkingen. Sinds 1 januari 2014 vallen ontnemingsschikkingen onder de Aanwijzing afpakken. Daarnaast hanteert het OM de interne instructie afpakken. Ten dele

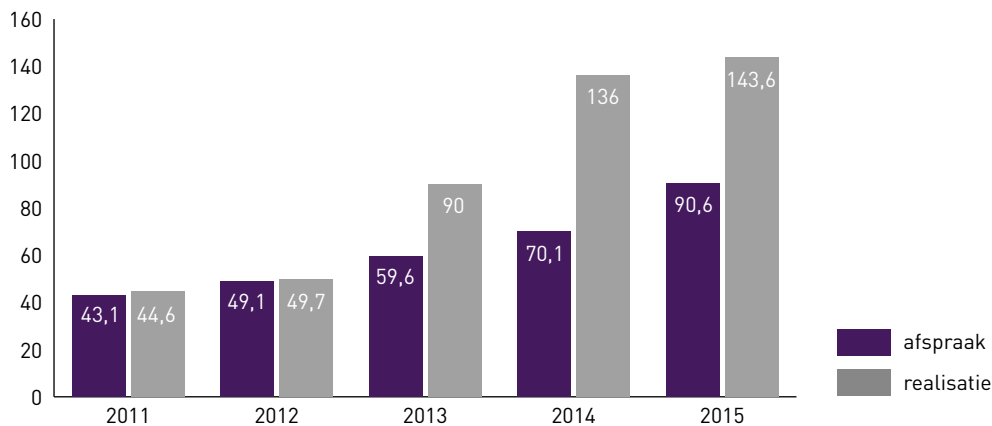
strookten de aanwijzing en de instructie al met de aanbevelingen van de Commissie. Waar dit niet het geval was, is de reeds voorgenomen herziening van de aanwijzing en de instructie aangegrepen om deze in lijn te brengen met de aanbevelingen van de Commissie.

Doelstelling en resultaten

In de Veiligheidsagenda zijn afspraken gemaakt over het minimale strafrechtelijke incassoresultaat. Doel was om in 2015 minimaal 91 miljoen euro aan afpakgelden strafrechtelijk te incasseren. Met een incassoresultaat van afgerond 144 miljoen euro is die doelstelling ver overtroffen. Dit is een signaal dat het OM op de goede weg is om criminelen te raken waar het het meeste pijn doet, namelijk in de portemonnee.

Het recordbedrag aan afgepakt crimineel vermogen is geïncasseerd in de vorm van ontnemingsmaatregelen, -schikkingen en verbeurdverklaringen. Het is het gezamenlijk resultaat van

Incassonormen en -resultaten afgelopen jaren

de samenwerking tussen een groot aantal overheidsdiensten, zoals de Politie, FIOD, Douane, De Dienst Domeinen, het Centraal Justitieel Incassobureau en vele andere partners. Het bedrag dat wordt afgepakt ten behoeve van slachtoffers zit niet in het totaal van 144 miljoen verwerkt. Voorgaande jaren bedroeg het afpaktotaal bijna 136 miljoen (2014), bijna 90 miljoen (2013) en bijna 50 miljoen (2012).

Afpakken moet nog meer in het hart van de criminaliteitsbestrijding komen, van strafbeschikkingen aan de ZSM-tafel tot ontneming in internationaal vertakte, complexe zaken en al wat daar tussen zit. Met die ambitie wil het OM het strafrechtelijk incassoresultaat verder laten groeien én het integraal afpakken in samenwerking met Belastingdienst en bestuur versterken om zo de afpакmogelijkheden optimaal te benutten. ●

Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit

- 32 complexe cybercrime-onderzoeken uitgevoerd.
- Digitalisering geeft economische kansen, maar ook veiligheidsrisico's en nieuwe mogelijkheden voor criminelen.
- Het OM wil een maatschappelijk front vormen tegen cybercriminelen.

foto: Imago Stock&People/Hollandse Hoogte

De toenemende digitalisering brengt economische kansen met zich mee, maar ook veiligheidsrisico's en nieuwe mogelijkheden voor criminelen. Het aantal gevallen van cybercrime, waarbij computers niet alleen als middel worden ingezet, maar ook doelwit zijn, neemt toe. Ook op andere criminaliteitsterreinen zoals liquidaties, motorbendes, drugscriminaliteit en vormen van veelvoorkomende criminaliteit, zoals oplichting en identiteitsfraude, maken criminelen steeds vaker gebruik van digitale technieken. Cybercrime en vormen van deze gedigitaliseerde criminaliteit bedreigen niet alleen ons economisch verkeer en de vitale infrastructuur, maar kunnen iedereen raken. Elke burger en elk bedrijf kan slachtoffer worden. Criminelen vergrendelen computers met ransomware, zogenaamde kwaadaardige 'gijzelingssoftware' en proberen met DDos-aanvallen websites plat te leggen (zie kader 'definities' op pagina 20). Burgers en bedrijven kunnen daarnaast slachtoffer worden van computervredebreuk, internetoplichting en identiteitsfraude.

Aanpak en rol van het OM

Een succesvolle aanpak van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit vergt een nauwe samenwerking tussen publieke en private partijen en de wetenschap. De opsporing wordt immers bemoeilijkt, doordat criminelen makkelijk gebruik kunnen maken van servers in het buitenland, goedkoop op internet softwarepakketjes kunnen aanschaffen voor het hacken van websites en het ontwikkelen van ransomware en in toenemende mate gebruik kunnen maken van encryptie, beveiligde communicatiediensten en andere versleutelingstechnieken. Daarnaast gebruiken criminelen het zogenoemde darkweb voor handel in drugs, wapens en kinderporno.

Om een veilig digitaal domein te creëren en effectief tegen cybercrime te kunnen optreden, is een zichtbare, integrale en toekomstgerichte aanpak nodig. Daarin speelt de strafrechtelijke aanpak een belangrijke rol. De focus ligt allereerst op het wegnemen van

de dreiging en het stoppen of liever nog voorkomen van cybercrime. Vervolgens is de vraag hoe de schade kan worden beperkt en waar nodig en mogelijk tot vervolging van de daders kan worden overgegaan. Dat laatste is vaak moeilijk, omdat de daders in het buitenland zitten of gebruik maken van buitenlandse computers. Bij cybercrime is er geen traditionele plaats delict of een relatie tussen slachtoffer en dader. De aanpak vergt vasthoudendheid en creativiteit en daarmee ook capaciteit.

De aanpak van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit blijft de komende jaren zowel op niveau van het landelijke Team High Tech Crime als op regioniveau een van de belangrijkste prioriteiten. Het OM wil een breed maatschappelijk front vormen tegen deze criminelen. Samen met verschillende partners kiest het OM steeds voor interventies die het optimale effect hebben. Preventie, bewustwording en (strafrechtelijke) handhaving zijn onderdelen van deze integrale aanpak.

Het OM werkt samen met publieke en private partners in de Cyber Security Raad (CSR), het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) en de Electronic Crimes Task Force (ECTF). Met zijn ervaring uit concrete strafzaken vervult het OM binnen deze samenwerkingsverbanden geregeld een agenderende of alarmerende rol. Ook heeft het OM deelgenomen aan de Global Conference on Cyber Security in Den Haag, een internationale conferentie over een open, vrij en veilig digitaal domein.

Doelstellingen en resultaten

Met een aantal van 32 complexe cybercrime-onderzoeken is de in de Veiligheidsagenda afgesproken norm van 25 gehaald. In de Veiligheidsagenda zijn daarnaast afspraken gemaakt om de aanpak van cybercrime breder te intensiveren. Met een norm van 175 reguliere cybercrimezaken in 2015 is daarmee een belangrijke stap gezet. Toch is het met een resultaat van 124 zaken niet gelukt die doelstelling te realiseren. Om nu en de komende jaren gelijke tred te houden met de moderne technieken en de criminel en die daar gebruik van maken, is het OM gebaat bij uitbreiding van capaciteit en snelle inwerkingtreding van het wetsvoorstel computercriminaliteit III. ●

Zie het interview op pagina 22 met bestuursvoorzitter KPN, Eelco Blok:

***‘Denk nooit:
nu ben ik veilig.’***

Definities*

DDos (Distributed Denial of Service) is de benaming voor een type aanval die een bepaalde dienst (bijvoorbeeld een website) onbereikbaar maakt voor de gebruikelijke afnemers. Een DoS op een website wordt vaak uitgevoerd door de website te bestoken met veel netwerkverkeer, waardoor deze onbereikbaar wordt.

Encryptie is het versleutelen van informatie om deze onleesbaar te maken voor onbevoegden.

Ransomware is kwaadaardige software die systemen en informatie blokkeert en alleen tegen betaling van losgeld toegankelijk maakt.

*bron: Cyber Security Beeld Nederland 2015

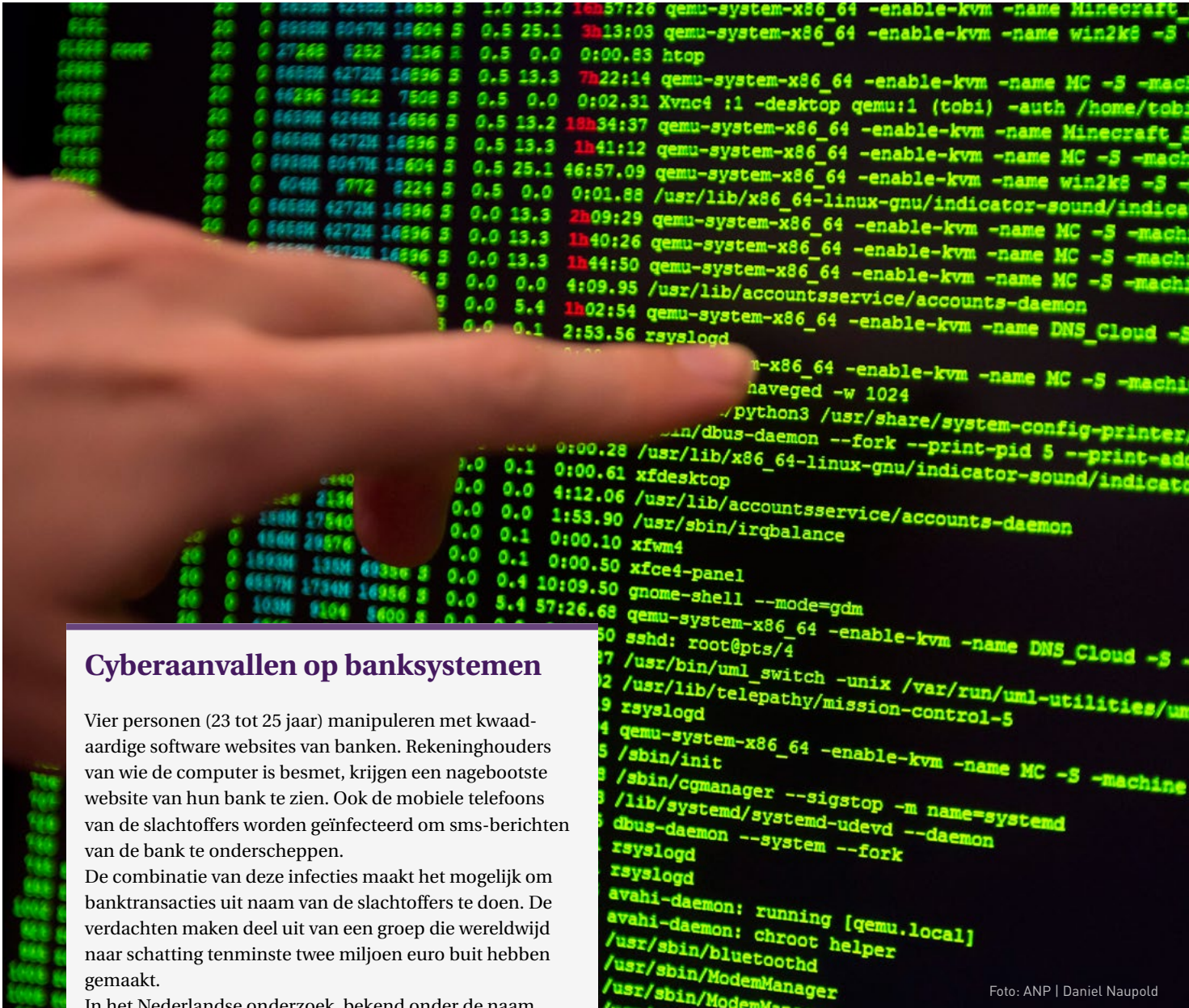
Afpersen en bedreigen van vrouwen via internet

Wat begon als een leuk, vaak ook seksueel contact, slaat al snel om in een situatie waarin vrouwen worden bestolen en opgelicht.

Begin november 2014 komt bij de politie een 23-jarige vrouw melding maken van het feit dat zij in Scheveningen is gedwongen een aanzienlijk geldbedrag op te nemen voor een 26-jarige man. Zij is via een dating-app met hem in contact gekomen en is sindsdien met hem aan het ‘daten’. Twee weken later komt een vergelijkbare aangifte binnen. Ook in dit geval verklaart het slachtoffer een 26-jarige man te hebben leren kennen via een dating-app.

Uit het onderzoek blijkt dat twee mannen van 26 en 31 jaar uit Leidschendam meerdere Facebook-profielen gebruiken. Daarmee presenteren zij zich op dating-apps en –sites als Tinder door criteria als leeftijd en geografische afstand in te voeren die potentiële matches met de gebruikers opleveren. Na enige tijd geïnvesteerd te hebben in een leuk contact, worden de jonge vrouwen afgeperst, bedreigd, gechanteerd en/of opgelicht. Het gaat hierbij om bedragen van enkele honderden tot duizenden euro's.

De officier van justitie neemt het de verdachten zeer kwalijk dat zij misbruik hebben gemaakt van het vertrouwen en hulpvaardigheid van de vrouwen, alleen om de slachtoffers geld en goederen afhandig te maken. De Haagse rechtbank heeft op 25 september 2015 de 26-jarige hoofdverdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar. Zijn medeverdachte krijgt 26 maanden gevangenisstraf, waarvan acht maanden voorwaardelijk. De zaak is onherroepelijk. Verdachten hebben een hoger beroep ingetrokken.

Cyberaanvallen op banksystemen

Vier personen (23 tot 25 jaar) manipuleren met kwaadaardige software websites van banken. Rekeninghouders van wie de computer is besmet, krijgen een nagebootste website van hun bank te zien. Ook de mobiele telefoons van de slachtoffers worden geïnfecteerd om sms-berichten van de bank te onderscheppen.

De combinatie van deze infecties maakt het mogelijk om banktransacties uit naam van de slachtoffers te doen. De verdachten maken deel uit van een groep die wereldwijd naar schatting tenminste twee miljoen euro buit hebben gemaakt.

In het Nederlandse onderzoek, bekend onder de naam Server, is nauw samengewerkt met Oekraïne, Rusland, Amerika en de vier grote banken, verenigd in het Electronic Crimes Task Force.

Het OM heeft vijf en 6,5 jaar geëist tegen twee van de vier verdachten wegens internationale cybercrime, waaronder aanvallen op online banksystemen. De andere verdachten horen lagere straffen eisen: dertig maanden, waarvan zes voorwaardelijk, en 36 maanden. In de strafmaat houdt het OM rekening met de jonge leeftijd van de verdachten en bij drie van de vier het ontbreken van een strafblad. Het vonnis valt lager uit dan de eis. De verdachten krijgen 39, 36 en twee maal 24 maanden celstraf opgelegd, waarvan zes voorwaardelijk.

Daarnaast is aandacht besteed aan de aanpak van money mules. Dertig personen zijn door de politie aangehouden, verhoord en hebben een taakstraf gekregen. Het OM rekent het de verdachten zwaar aan dat het vertrouwen in internetbankieren op grove wijze en stelselmatig is geschaad. Het tv-programma 'Opsporing Verzocht' heeft aandacht besteed aan de werkwijze van money mules.

Foto: ANP | Daniel Naupold

Foto: Loes van der Meer

‘Handen ineen tegen cybercrime’

Eelco Blok, KPN-topman en co-voorzitter Cyber Security Raad

Nederland beschikt over een moderne telecom- en ICT-infrastructuur waarmee het binnen Europa voorop loopt. Daarom is het ook interessant voor cybercriminelen. Eelco Blok, CEO van KPN, voelt een gezamenlijke verantwoordelijkheid om het internet vrij, open en veilig te maken en te houden. Samenwerking is ook het parool van de Cyber Security Raad, waarin bedrijfsleven, overheid en wetenschap de vitale infrastructuur beschermen.

“Het is de nachtmerrie van bedrijven. Dat je gehackt wordt en de hacker de macht heeft over cruciale bedrijfsprocessen. Dat hij je klantgegevens misbruikt. Ook KPN heeft hier in 2012 mee te maken gehad. Het was een wake-up call, want het had enorme consequenties kunnen hebben.” Vier jaar later kan Eelco Blok, bestuursvoorzitter van KPN, er ook met een goed gevoel op terugkijken. “Gelukkig is er niks gebeurd. Het was een tiener die het interessant vond aan hackersvriendjes te laten zien dat hij het grote KPN had gehackt. We hebben er lessen uit getrokken en maatregelen genomen. Dit soort casuïstiek wordt ingebracht in de Cyber Security Raad (CSR), en daaruit ontstaan programma’s zoals de ‘boardroom-gesprekken’ waarin de CSR de top van het bedrijfsleven wijst op risico’s en de *awareness* bevordert.”

De CSR is een adviesorgaan van de minister van VenJ, en bestaat uit vijftien leden uit de ‘driehoek’ bedrijfsleven-overheid-wetenschap. In de CSR zit ook procureur-generaal Gerrit van der Burg en de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding

en Veiligheid, Dick Schoof. In de CSR vertegenwoordigt Blok de private sector, waartoe hij gevraagd was door VNO-NCW.

U benadrukt ‘awareness’. Is het niet voldoende om nerds in dienst te nemen die veilige systemen bouwen?

“Wij hebben ethische *hackers* in dienst die continu bezig zijn de hightech ratrace met hackers voor te blijven. Zij ‘belagen’ en testen voortdurende onze eigen infrastructuur en worden ook ingezet om bij klanten te kijken of de ICT-infrastructuur veilig is. Het draait hierbij om samenwerking, wij overleggen op de werkvloer bijvoorbeeld ook met het OM. We wisselen kennis en ervaring uit, tips en tricks. Maar cybersecurity managen moet meer zijn dan alleen ‘de IT-man’ een opdracht geven. Je zult op het hoogste niveau moeten weten welke risico’s je loopt. Niet iedereen moet vanaf zijn smartphone of tablet bij alle bedrijfsgegevens kunnen. En belangrijker, sla je gegevens niet zo maar ergens op internet op, op een semi-veilige of onveilige manier. Elke medewerker moet nadenken of hij inkomende

mails opent. Voorkom dat je smartphone, laptop of i-pad wordt overgenomen. Bedrijven moeten medewerkers verplichten om eens in de zoveel tijd het password te laten wijzigen, en eisen stellen aan dat wachtwoord. Je bent er nooit klaar mee. Denk nooit: nu ben ik veilig. Want dan ben je het morgen niet meer.”

Hoe veilig is het als slimme jongens echt kwaad willen?

“Is het veilig? Ja. Is het honderd procent veilig? Nee, honderd procent veiligheid bestaat niet, maar door je aan de levenscyclus voor beveiliging te houden, kun je mijns inziens dichtbij die maximale veiligheid komen. Daarbij moet je grote inspanningen leveren en permanent leervermogen ontwikkelen. Dan hebben we het over continue preventie, detectie, reactie en verificatie.

Enerzijds is Nederland kwetsbaar voor cybercrime. Het internet speelt hier een heel grote rol, de infrastructuur is goed en de Nederlander werkt er heel gemakkelijk mee. De economie is in hoge mate afhankelijk van internet, en dat zal nog verder groeien. Anderzijds zie ik juist door onze infrastructuur, onze economie, en onze handigheid met de technologie enorme kansen. Als we dat securitystuk – dat al goed is – nog verder kunnen ontwikkelen, kan dat een enorme aantrekkingskracht hebben op mensen en bedrijven die hier willen wonen en werken.”

Welke vragen moeten bedrijven zich stellen?

“Ken je het risico? Beproof je je beveiliging periodiek met oefeningen? Ben je voldoende in staat om forensisch onderzoek naar een incident niet te verstoren? Ben je aangesloten bij landelijke initiatieven en netwerken die veiligheid kunnen bevorderen? Bezoek je bijeenkomsten waarbij experts in jouw vitale sector vertrouwelijk over incidenten kunnen spreken met de AIVD, de Nationale Politie en het Nationaal Cyber Security Centrum? Heb je een goed functionerende crisisstructuur en –communicatie? Wie kunnen worden geraakt door incidenten? Wie kunnen je bijstaan bij het oplossen van incidenten? Heb je je herstelprocedures op orde? Heb je een proces ingericht dat zorgt voor aangifte bij de politie? Dat soort vragen.”

Wanneer moet een bedrijf bij een incident contact opnemen met politie of OM?

“De ervaring leert dat je alleen iets bereikt als je met elkaar de handen ineen slaat. Samenwerken is ook hier het devies. Bedrijven, Nationale Cyber Security Centre (NCSC), politie, OM, en soms ook AIVD/MIVD. De complexiteit van het onderwerp dwingt je om samen het probleem te bestrijden. Samen daders te pakken. De criminelen kunnen over de hele wereld zitten, dat kun je nooit alleen. Je moet elkaar kennen en volledig vertrouwen. Die olievlek van samenwerking wordt steeds groter. Een mooi voorbeeld: Shell heeft samen met de energiemaatschappijen een cybersecurity-risico-profiel gemaakt en alle afhankelijkheden in kaart gebracht.”

Naar de politie stappen kan het imago van een bedrijf schaden

“Ja. Maar veel grotere reputatieschade loop je op als een incident bekend wordt en blijkt dat je het niet hebt gemeld. Want dan heb je er niet alles aan gedaan om het op te lossen. Als zich bij KPN een incident voordoet, is er altijd overleg met NCSC. Zodat wij gebruik kunnen maken van alle kennis en kunde die daar is. We melden ook altijd bij het OM, want we zullen het OM altijd supporten om de dader te kunnen achterhalen. Onze ervaring is dat dat een vele betere aanpak is dan het onder de pet houden.”

Hoe beoordeelt u het OM, ook in de zaak van de KPN-hacker?

“Heel goed. Het OM gaat op een goede manier om met de lastige balans tussen transparantie en vertrouwelijkheid die soms nodig is. Het OM begrijpt dat niemand meer een incident gaat melden als het OM daarop direct persberichten laat uitgaan. Het OM participeert in de CSR en brengt daar zijn ervaring in. Het verschaft helderheid over zaken die in de private sector soms niet helemaal duidelijk zijn.

In 2012 heeft het OM al het mogelijke gedaan om de KPN-hacker te achterhalen. Het OM had na een eerste onderzoek ook kunnen zeggen: ‘Dit is zo ingewikkeld met zoveel lijntjes naar het buitenland. We hebben ons best gedaan, maar het is niet gelukt.’ Ze zijn wél doorgegaan. Met het Team High Tech Crime van de politie hebben ze uiteindelijk de dader opgepakt.”

Heeft u tips voor het OM?

“Eerlijk gezegd, niet direct. Wel vind ik dat er in de breedte meer capaciteit op dit onderwerp gezet moet worden. Het aantal, de omvang en de potentiële impact van cyberaanvallen neemt toe. Dus moet de capaciteit van opsporing en vervolging daarmee gelijke tred houden. Dat willen politie en OM waarschijnlijk ook. Bij zo’n onderwerp is altijd gebrek aan mensen van een bepaald kennisniveau. Dat kun je goed oplossen door opleiding, ervaring, training on the job. Uiteindelijk gaat het om budget om mensen aan te nemen en op te leiden.”

Is er een gebrek aan regelgeving?

“Meer of andere regelgeving is niet nodig op het terrein van de ‘zorgplicht’. Dan gaat het er om dat bedrijven die de infrastructuur runnen en diensten aanbieden ervoor zorgen dat klantgegevens veilig zijn. Bij de opsporing vind ik dat we de politie de mogelijkheid moeten geven om criminelen aan te pakken. Liefst zo snel mogelijk, om criminelen niet een nog grotere voorsprong te geven. Dat is het enige waarvan ik nu zeg: daar zou verandering in regelgeving kunnen komen. Met enige waarborgen – de politie moet niet zo maar kunnen hacken. In Nederland is dat doorgaans goed geregeld.”

Moeten telecombedrijven in hun telefoons ‘achterdeurtjes’ inbouwen, zodat de politie kan opsporen?

“Je kunt niet voor één keer de encryptie van een enkele telefoon breken. Dan doe je dat in feite structureel. En daarmee staat de zorgplicht die wij voor onze klanten hebben onder druk.”

Is dat een dilemma?

“Een enorm dilemma. Moet je dat verbieden of niet? Moet je aanbieders verplichten om de ‘sleutels’ af te geven, zodat de overheid kan lezen wat er wordt bericht? Sterke versleuteling waarborgt essentiële rechten in een samenleving, zoals de vrijheid van meningsuiting en het recht op een eerlijk proces. Wij geloven echt in privacy. Het is dus heel lastig.”

Krijgen bedrijven als het uwe wel eens het verwijt meer aan geld dan een veiligheid te denken?

“Wij hebben dat verwijt de afgelopen jaren niet gekregen. We hebben juist veel geïnvesteerd in het verbeteren van onze security en de veiligheid van onze klanten, en we zijn een bedrijf dat wil meewerken. Dat zich aan de wet wil houden. Het vraagt wel om waarborgen, want er zijn verschillende wetten. De mogelijkheid voor de politie om te hacken, zou in de wet kunnen komen. Maar er is ook de zorgplicht naar klanten. Als wij de politie toestaan bij onze klantgegevens te komen, voldoen we aan de ene wet, maar overtreden we de andere. Dan wordt de klant terecht boos, want die moet van ons kunnen verwachten dat wij zorgvuldig omgaan met bijvoorbeeld zijn banknummers of creditcardnummers. ‘Zorgplicht’ is tot nu toe niet heel concreet gedefinieerd. Bedrijven kunnen daarom twifelen of ze een incident moeten melden. Zo’n melding zou tot de conclusie kunnen leiden dat je niet hebt voldaan aan je zorgplicht – en daar kan je dan weer een boete voor krijgen. Dus, ga je dan wel melden of niet melden?”

Zegt u het maar

“Wij volgen de wet en willen voldoen aan onze zorgplicht.”

Fraude

- Doelstelling aanpak horizontale fraude ruimschoots gehaald.
- Aanpak beroepsfraudeurs versterkt.
- Intensieve publiek-private samenwerking.

Foto: Joep van Rheenen

Fraude is doordachte criminaliteit. Fraudeurs handelen niet in een opwelling, maar verzinnen complexe constructies om crimineel gedrag te versluieren. Het motief voor fraude is altijd hetzelfde: (veel) geld verdienen. Fraudeurs zoeken naar wegen om hun 'verdiende' geld weer in de reguliere economie te kunnen gebruiken. Daarbij maken ze zoveel mogelijk gebruik van dezelfde instituties, adviseurs, dienstverleners en constructies als gewone burgers en bedrijven. Daardoor ondermijnt fraude het vertrouwen in die instituties, verstoort het de werking van de economie, tast het de integriteit van het handelsverkeer aan en ontwricht het de samenleving. De directe slachtoffers zijn de dupe en blijven achter met de rekening. Maar ook de maatschappij als geheel is dupe in de vorm van hogere belastingafdrachten, verzekeringspremies of gemeentelijke heffingen en hogere prijzen voor producten of diensten.

Aanpak en rol van het OM

De manieren om te frauderen zijn legio. Corruptie en omkoping in het binnen- en buitenland om lucratieve klussen binnen te slepen, het manipuleren van sportwedstrijden om gokopbrengsten te verhogen, het fraudeleus declareren van niet geleverde diensten of zorg, het illegaal vermengen van afvalstoffen met stookolie voor zeeschepen, het verduisteren van geld uit een failliete onderneming of het versturen van zogenoemde spookfacturen. Dit was in 2015 allemaal zichtbaar.

Soms is de overheid de dupe, andere keren burgers of bedrijven. Bij fraude met overheidsgeld spreken we over verticale fraude. Horizontale fraude is als burgers of bedrijven de benadeelden zijn.

In de rijksbrede aanpak van fraude werkt een groot aantal overheidspartners samen om fraude met overheidsgeld te bestrijden. In 2015 heeft het OM meegewerkt in verschillende projecten. Een van de speerpunten was de subjectgerichte aanpak van

beroepsfraudeurs door het structureel samenvoegen van informatie uit verschillende overheidssystemen. Verder heeft het OM bijgedragen aan de rijksbrede aanpak door toetsing van wetgeving op fraudegevoeligheid en het leveren van risicoanalyses, bijvoorbeeld op het terrein van subsidies.

Publiek-private samenwerking vormt een belangrijk onderdeel van de aanpak van horizontale fraude. Bij alle categorieën horizontale fraude is in 2015 een scan gemaakt. De scan bestaat uit een korte omschrijving van de aard en omvang van de fraude-soort en een eerste inschatting van de mogelijkheden om barrières op te werpen. Zo kan in een vroeg stadium fraude worden aangepakt en afgewend. Op die manier wordt tegengegaan dat fraudegevallen die tamelijk eenvoudig voorkómen hadden kunnen worden, 'onnodig' het strafrecht instromen.

Een goed voorbeeld van afspraken met private partijen om de inzet van het strafrecht nog beter af te stemmen op civiele mogelijkheden is het convenant tussen het Verbond van Verzekeraars,

Directeur woningcorporatie maakt misbruik van zijn positie

De directeur van een grote woningcorporatie in Amsterdam heeft jarenlang zijn leidinggevende positie misbruikt. Het OM verwijt hem niet alleen steekpenningen te hebben aangenomen, ook wordt hij verdacht van witwassen, valsheid in geschrift en belastingfraude. Niet alleen de directeur moet voor de rechter komen, ook zijn ex-echtgenote en twee voormalige zakenpartners worden vervolgd.

Het OM rekent het de directeur zwaar aan dat hij door zijn handelwijze doelbewust voor langere tijd misbruik heeft gemaakt van zijn positie. De omvang van de omkoping is volgens het OM groot. “Hij heeft zich omvangrijk laten fêteren. Hij heeft het vertrouwen van de samenleving in de integriteit van

woningcorporaties, en meer specifiek dat van de bewoners en medewerkers van de betreffende woningcorporatie geschaad”, aldus de officier van justitie. De twee voormalige zakenpartners worden ervan verdacht de man te hebben omgekocht, de ex-echtgenote wordt verdacht van het opstellen van een valse factuur voor een bedrag van bijna 190 duizend euro.

Tegen de 65-jarige inmiddels ex-directeur heeft het OM een gevangenisstraf van drie jaar geëist. De twee voormalige zakenpartners moeten respectievelijk zeven en acht maanden de cel in als het aan het OM ligt. Tegen de ex-echtgenote eist het OM een celstraf van drie maanden.

In de strafeisen is rekening gehouden met een wetswijziging. De maximale straf voor niet-ambtelijke omkoping is sinds 1 januari 2015 verhoogd van twee jaar gevangenisstraf naar maximaal vier jaar. In de periode waarin de verdachten de tenlastegelegde feiten zouden hebben gepleegd, stond maximaal één jaar celstraf op omkoping.

De rechtbank veroordeelde de ex-directeur tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 2,5 jaar. De zakenpartners werden veroordeeld tot respectievelijk één en twee maanden cel en daarnaast tot 240 uur taakstraf. De ex-echtgenote werd veroordeeld tot een taakstraf van 240 uur. De ex-directeur is in beroep gegaan, de andere veroordeelden niet.

Zorgverzekeraars Nederland, de politie en het OM. In het verlengde van deze afspraken over samenwerking worden periodiek thema's afgesproken waar het strafrecht extra effect zou kunnen hebben en de civiele instrumenten kan ondersteunen. Het uitgangspunt van de afspraken is nadrukkelijk dat de branche vermoedens van fraude zelf onderzoekt en waar nodig zelf civielrechtelijk afdoet. Op een aantal thema's lijkt het strafrecht een nuttige stok achter de civiele deur. Voorbeelden van dergelijke thema's zijn in 2015 geweest: opzetaanrijdingen en fraude met inkomstenverzekeringen.

Ook met de bancaire sector wordt intensief samengewerkt. Zowel in structureel verband binnen het Financieel Expertise Centrum als op ad hoc basis. Tevens vindt periodiek overleg plaats over fraude in het betalingsverkeer via de werkgroep veiligheid van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB). Hier worden de laatste ontwikkelingen en trends besproken zowel qua veelvoorkomende fraudevormen als op het gebied van technische ontwikkelingen zoals nieuwe betalingsmogelijkheden. Door deze overleggen kunnen het OM en partners vroegtijdig signaleren welke dreigingen en kwetsbaarheden er in het betalingsverkeer zijn.

Al langere tijd vindt intensieve publiek-private samenwerking plaats op het terrein van internetoplichting, ook wel fraude met online handelsplaatsen genoemd. Het Landelijk Meldpunt Internetoplichting vervult hierbij een belangrijke rol. Het OM werkt bij de aanpak van faillissementsfraude steeds intensiever samen met curatoren en rechters-commissarissen insolventies. Deze laatste organiseren steeds frequenter zogenoemde spreekuren faillissementsfraude waar curatoren kwesties kunnen inbrengen die in

gezamenlijkheid met OM, de fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) en politie worden besproken. Hier wordt niet besloten over de inzet van strafrecht, maar wordt juist gezien welke mogelijkheden er nog zijn om de boedel beter te dienen en hoe eventuele onregelmatigheden verder kunnen worden onderzocht. Door deze overleggen neemt de kwaliteit toe van zaken die eventueel het strafrecht instromen. Dit komt met name doordat in veel gevallen de curator zelf nog vergaande bevoegdheden kan inzetten en via de civiele weg orde op zaken kan stellen. Voor het strafrecht blijven dan vooral zaken over waarin de civiele middelen uitgeput zijn.

De integrale samenwerking was in 2015 ook de motor achter verschillende themaweken. Tijdens die weken was extra aandacht voor grote, gecontroleerde acties op het gebied van bijvoorbeeld systeemfraude met malafide belastingadviseurs, intellectuele eigendomsfraude en toeslagfraude. Daarover werden persberichten uitgegeven en ruwe beelden van onderzoeken op de website van het OM geplaatst. Eind oktober vonden aanhoudingen plaats in het kader van het debet- en creditcard project. Alle verdachten maakten gebruik van een debet- of creditcard van een buitenlandse rekening, maar zij gaven geen buitenlands vermogen op bij hun belastingaangiften.

Doelstellingen en resultaten

De aanpak van horizontale fraude is vanaf 2015 opgenomen in de Veiligheidsagenda en heeft daarmee de komende vier jaar prioriteit. Het is voor het eerst dat fraudebestrijding op deze manier afzonderlijk is benoemd als doelstelling van de politie. Het afgesproken streefaantal, dat de politie vijftienhonderd zaken

Aanpak faillissementsfraude

Failliete ondernemers die hebben nagelaten hun administratie aan de curator te overhandigen. Op het eerste gezicht geen zwaar delict, maar in de praktijk heeft dit ernstige gevolgen voor de crediteuren die grote sommen geld kunnen mislopen als de curator daar geen inzicht in krijgt.

Binnen het parket Noord-Nederland staat de aanpak van faillissementsfraude hoog op de prioriteitenlijst. Samen met politie, rechtbank, curatoren en de rechter-commissaris is in 2015 uitvoering gegeven aan het plan van aanpak.

Zo is er, halverwege 2015, een themazitting georganiseerd. In totaal zijn twaalf verdachten gedagvaard op verdenking van faillissementsfraude. In alle gevallen is sprake van het achterhouden (of niet volledig overhandigen) van de administratie van de failliete organisatie aan de curator.

Naast gevangenisstraffen van drie tot vijf maanden voorwaardelijk, eist de officier tegen twee verdachten werkstraffen van honderd twintig en zestig uur. Eén verdachte wordt vrijgesproken. Zij wordt gezien als medeverdachte, terwijl haar echtgenoot alles regelt voor het bedrijf. Ten slotte wordt een verdachte schuldig bevonden zonder oplegging van straf. De rechter volgt in de overige zaken de OM-eis.

Daarnaast start het fraudeteam van parket Noord-Nederland het fraudesprekkuur. In het fraudesprekkuur leggen curatoren uit de provincies Groningen, Friesland en Drenthe faillissementsfraudezaken voor aan een team van specialisten. Alle curatoren hebben een brief ontvangen met de uitnodiging om zaken aan te dragen waarin het vermoeden bestaat dat sprake is van faillissementsfraude.

Het team bestaat uit een fraudeofficier van justitie, een rechter-commissaris, medewerkers van de recherche, de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) en de Belastingdienst. Ook curatoren maken deel uit van dit team. Door deze samenwerking kunnen meldingen van curatoren snel en adequaat worden opgepakt. Zowel eenvoudige als complexe zaken komen aan de orde.

bij het OM aanlevert, is met de instroom van meer dan tweeduizend zaken ruimschoots gehaald. De kwaliteit van de zaken blijft echter nog achter bij de ambitie.

Naast de politie leverden andere opsporingsdiensten 342 verdachten van horizontale fraude bij het OM aan. Bovenop deze in totaal 2.419 zaken schreven de diensten nog circa duizend verdachten van horizontale fraude bij het OM in die nog voorzien waren van oude classificaties of die buiten de directe categorieën vielen zoals benoemd in de Veiligheidsagenda.

De aanpak van door Nederlandse bedrijven in het buitenland gepleegde corruptie is de afgelopen tijd geïntensiveerd. De OESO heeft vorig jaar in haar evaluatie van het Nederlandse anti-corruptiebeleid waardering uitgesproken voor de door OM en opsporingsdiensten ingezette capaciteit en het aantal daaruit voortgekomen strafrechtelijke onderzoeken.

In 2015 is de publiek-private samenwerking verder verstevigd om fraude effectiever aan te kunnen pakken.

Voor de komende jaren moet de kwaliteit van de zaken stijgen. Gerichte weging en selectie van zaken – waar mogelijk in publiek-private samenwerking – verdienen nog meer aandacht. ●

Mensenhandel

- 189 verdachten van mensenhandel gedagvaard.
- Actievere opsporing en vervolging van klanten van minderjarige prostituees.
- Extra inzet aanpak mensensmokkel.

Foto: Hollandse Hoogte | Hans van Rhoon

Mensenhandel is een mensonterende vorm van criminaliteit. Slachtoffers zijn voor jaren getraumatiseerd. De daders proberen over de rug van deze kwetsbare personen geld te verdienen. Het OM komt op voor deze slachtoffers en wil de daders aanpakken. Voorbeelden van mensenhandel zijn gedwongen prostitutie en arbeidsuitbuiting, maar bijvoorbeeld ook gedwongen bedelarij en het onder dwang laten plegen van criminele activiteiten.

Mensenhandel vindt plaats in georganiseerd verband. De criminele netwerken die zich met mensenhandel bezig houden, laten zich niet tegenhouden door landsgrenzen. Het OM werkt daarom zowel nationaal als internationaal samen met opsporingsdiensten en andere partners. Het OM is gebaat bij het verkrijgen van signalen van mensenhandel, zodat criminele netwerken in kaart kunnen worden gebracht. Nederland is 'co-driver' van het EU EMPACT-project mensenhandel, waarbij EMPACT staat voor European Multidisciplinary Platform Against Crime Threats. Het OM werkt daarnaast samen met landen als Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Nigeria en de Filipijnen in de aanpak van mensenhandel.

Ook mensensmokkel is een keiharde 'business' waar veel geld in verdiend wordt en waar internationale criminele samenwerkingsverbanden in actief zijn. Vluchtelingen worden door deze smokkelbendes schaamteloos uitgebuit door afpersing, intimidatie, mishandeling en verkrachting. De migratiestromen vanuit het Midden-Oosten en Afrika hebben mensensmokkel tot een lucratieve vorm van criminaliteit gemaakt met vele kwetsbare slachtoffers.

Aanpak en rol van het OM

Een opsporingsonderzoek naar mensenhandel begint met het in kaart brengen van het mensenhandelnetwerk. Niet alleen de hoofddaders, maar ook de cruciale schakels met de bovenwereld.

Medeplichtigen en legale organisaties die mensenhandel bewust faciliteren en opzettelijk voordeel trekken uit de uitbuiting van een ander. Denk aan de verhuurder van een pand dat gebruikt wordt bij mensenhandel. Met behulp van de signalen die OM en opsporingsdiensten krijgen over mensenhandel, kan de organisatie achter de mensenhandel worden aangepakt. Samen met verschillende partners werpt het OM barrières op en worden interventies op elkaar afgestemd.

De integrale aanpak van mensenhandel richt zich niet alleen op seksuele uitbuiting. Het OM, het Functioneel Parket in het bijzonder, richt zich tevens op vormen van arbeids- en overige uitbuiting. Deze vorm van uitbuiting kan in elke sector plaatsvinden, zoals in de land- en tuinbouw, de horeca, de bouw, massagesalons en de binnenvaart.

Het OM wil het wederrechtelijk verkregen voordeel van mensenhandelaren afpakken. Mensenhandel draait voor de daders namelijk om financieel gewin. Een financieel onderzoek maakt een vast onderdeel uit van het opsporingsonderzoek. Informatie uit financieel onderzoek is belangrijk bij de onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding van het slachtoffer. Slachtoffers van mensenhandel worden hierin door het OM ondersteund. De zorg voor slachtoffers heeft een centrale plaats bij de aanpak van mensenhandel. Een goede behandeling van slachtoffers helpt secundaire slachtoffervorming te voorkomen.

Mensensmokkel van Syrische asielzoekers naar Nederland

Twee mannen uit Zaandam en Leeuwarden staan terecht voor het smokkelen van zeven volwassen en acht minderjarige Syriërs naar Nederland. De vluchtelingen worden in juni 2014 met twee busjes vanuit Milaan naar Nederland gebracht en bij het asielzoekerscentrum in Ter Apel op straat gezet. Zij betalen voor dit deel van de reis meer dan 4500 euro.

De man uit Zaandam moet zich ook verantwoorden voor de smokkel van vier andere Syriërs. Uit het onderzoek door de Koninklijke Marechaussee blijkt dat hij telefonische contacten onderhoudt met Syrië en Italië. De mensen die gesmokkeld worden, krijgen van een reisagent in Libië al het telefoonnummer

van de verdachte in Nederland. Dat nummer moeten ze bellen wanneer ze in Milaan zijn aangekomen. Tijdens de reis naar Nederland mag onderweg niet worden gestopt en moeten de gordijntjes van de busjes gesloten blijven.

Volgens de officier van justitie hebben de verdachten bijgedragen aan de instandhouding van het illegale circuit en hebben zij het asielbeleid van de Nederlandse overheid, om een gereguleerd immigratiebeleid te voeren, doorkruist. De officier onderstreept dat het bij de bestrijding van mensensmokkel uitdrukkelijk niet gaat om het voorkomen dat vluchtelingen ons land bereiken. Het optreden richt zich op de personen die deze vlucht faciliteren en daarbij

vaak mensonterend te werk gaan en daar grof geld aan verdienen. Het onderzoek is in 2015 afgerond. In januari 2016 heeft het OM tegen de twee verdachten gevangenisstraffen van 42 en dertig maanden én een geldboete van tweeduizend euro geëist voor het smokkelen van Syrische asielzoekers. Het OM heeft de rechtbank ook gevraagd om een bedrag van 16.750 euro, dat was aangetroffen in de woning van de verdachte in Zaandam, verbeurd te verklaren.

De rechtbank veroordeelt de mannen wegens mensensmokkel tot gevangenisstraffen van achttien en dertig maanden, waarvan een voorwaardelijk deel van zes maanden. Voor beiden geldt een proeftijd van drie jaar.

De afgelopen jaren heeft er een enorme verbreding van de aanpak van mensenhandel plaatsgevonden. Steeds meer partijen leveren vanuit verschillende invalshoeken een bijdrage aan het signaleren van mensenhandel in de vergunde en illegale prostitutie. Het instrumentarium en de mogelijkheden waarover deze partijen beschikken zijn toegenomen. Zo passen gemeenten hun beleid en regelgeving aan op de aanpak van mensenhandel en zijn er zogenaamde signaalkaarten ontwikkeld, zodat baliepersoneel van gemeenten signalen van mensenhandel kan herkennen. Het strafrecht alleen is immers onvoldoende om de ondermijning van de maatschappij door deze zware en vaak internationaal georganiseerde misdaad tegen te gaan. Het OM werkt, onder andere onder de vlag van de Taskforce Aanpak Mensenhandel, samen met de politie en andere opsporingsdiensten, maar ook met andere relevante publieke en private partijen, zoals de Nationaal Rapporteur Mensenhandel, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en Jeugdzorg Nederland. De Taskforce richt zich onder andere op de aanpak van arbeids- en overige uitbuiting, de bescherming en opvang van minderjarige Nederlandse slachtoffers en de aanpak van misstanden in de prostitutiebranche.

Sinds 2015 zet het OM actiever in op de opsporing en vervolging van de klanten van minderjarige prostituees of minderjarige slachtoffers van mensenhandel. De Valkenburgse en Schiedamse zedenzaak zijn daar voorbeelden van. Klanten zijn strafbaar op grond van artikel 248b, Wetboek van strafrecht. Klanten van minderjarige prostituees plegen een ernstig delict en houden de problematiek in stand; daar horen wat het OM betreft passende straffen bij. Klanten die tegen betaling seks hebben met minderjarigen maken een ernstige inbreuk op hun seksuele integriteit. Voor de slachtoffers kan dit ernstige lichamelijke en psychische gevolgen hebben.

Mensensmokkel

De grote stroom van vluchtelingen en asielzoekers heeft in 2015 extra inzet van het OM gevraagd onder andere op de aanpak van mensensmokkel. Die is in de loop van 2015 benoemd tot prioriteit. Met name door de verhoogde inzet van de KMar op MTV-controles (mobiel toezicht vreemdelingen) nam het aantal mensensmokkelzaken dat bij het OM binnenkwam in 2015 toe. In Rotterdam steeg het aantal mensensmokkelzaken als gevolg van verscherpte controles in Hoek van Holland. Voor de aanpak van georganiseerde grensoverschrijdende mensensmokkel is een gemeenschappelijk mensensmokkelteam van KMar, politie en OM gevormd. Bij de aanpak van mensensmokkel is de beperkte beschikbaarheid van opsporingscapaciteit een realiteit. Ook blijkt mensensmokkel vaak moeilijk bewijsbaar. Zaken waarin wel tot vervolging kon worden overgegaan, hebben geleid tot meerdere veroordelingen.

Doelstelling en resultaten

In 2015 heeft het OM 189 verdachten van mensenhandel gedagvaard. In 2014 zijn er 215 verdachten/parketnummers ingestroomd bij het OM. In 2015 zijn 139 personen veroordeeld voor mensenhandel.

Naast de inzet van het strafrecht wordt integraal gekeken naar de manier waarop mensenhandel moet worden teruggedrongen. Samen met zijn partners werkt het OM aan trainingen en voorlichting voor mensen die mensenhandel onbewust faciliteren. Dit moet leiden tot bewustwording en meer meldingen van signalen van mensenhandel. Ook de gemeenten spelen een belangrijke rol. De gemeente Amsterdam is in 2015 begonnen met training van baliemedewerkers, toezichthouders en andere medewerkers in het herkennen en melden van signalen van mensenhandel. De campagne mensenhandel van NL Confidential (voorheen: Stichting M.) leverde in de periode juni 2014 tot en met april 2015 een record aantal anonieme meldingen op. ●

Terrorisme en radicalisering

- 178 strafrechtelijke onderzoeken naar circa 189 verdachten.
- Samenwerking met inlichtingendiensten en politie om aanslagen te voorkomen.
- Strafrecht onderdeel van multidisciplinaire aanpak.

Foto: ANP

Met de aanslagen in Parijs en Brussel is de terreurdreiging dichtbij gekomen. Het dreigingsniveau in Nederland is nog altijd substantieel. De aanpak van terrorisme en radicalisering heeft in 2015 veel aandacht gekregen. Ook Nederland wordt geconfronteerd met de problematiek van uitreizigers, ronselaars en terugkeerders. Tientallen Nederlandse burgers zijn bereid gebleken af te reizen naar het door IS uitgeroepen 'kalifaat' in Irak en Syrië om deel te nemen aan de gewapende strijd. De bestrijding van terrorisme en radicalisering is een topprioriteit voor de overheid. Als onderdeel van een rijksbrede integrale aanpak zet het OM het strafrecht in.

Aanpak en rol van het OM

De aanslagen in Parijs en Brussel maken duidelijk dat ook hier in Nederland een aanslag kan plaatsvinden en dat landsgrenzen relatief zijn. Deze aanslagen op Europees grondgebied kunnen niet los worden gezien van ontwikkelingen elders in de wereld. Het door IS uitgeroepen kalifaat in Syrië en Irak trekt ook Nederlanders. Tientallen Nederlandse burgers blijken bereid af te reizen naar dit gebied en deel te nemen aan de gewapende strijd. Dit is strafbaar. Dat geldt ook voor het ronselen van strijders in Nederland en het bieden van hulp aan strijders met geld of goederen.

Zie het interview op pagina 32 met
hoogleraar Edwin Bakker:

***‘Westerse jihadisten doen
in Syrië de meest
verschrikkelijke dingen.’***

Met de verschillende ketenpartners werkt het OM samen in de aanpak van terrorisme en radicalisering. Het 'actieprogramma aanpak jihadisme', opgesteld door de Nationaal Coördinator Terrorismen en Veiligheid (NCTV), omschrijft zowel preventieve als repressieve maatregelen die overheidsdiensten kunnen inzetten ter bestrijding van radicalisering en terrorisme.

Utreizigers doen gevechtservaring op en lopen oorlogstrauma's op. Dat wil de overheid voorkomen. Met het voorkomen van een uitreis is het probleem niet opgelost. Deze potentiële Nederlandse uitreizigers moeten betrokken blijven bij onze samenleving. Dat vraagt om zien en gezien worden. Contact leggen en luisteren. In deze intensieve aandacht spelen onder meer scholen, medewerkers van gemeenten en geestelijk leiders een hoofdrol. In deze multidisciplinaire aanpak van het probleem is de rol van het strafrecht vaak secundair. Dat geldt ook voor personen die uit strijdgebieden terugkeren naar Nederland.

Het OM werkt samen met inlichtingendiensten en politie om aanslagen te voorkomen. Binnen de rijksbrede, integrale aanpak richt de strafrechtelijke aanpak van het OM zich op mensen die verdacht worden van deelname aan de gewapende strijd en van het plegen van oorlogsmisdrijven. Ook het ronselen in Nederland van strijders en het steunen van strijders met geld of goederen is strafbaar.

Daarom worden uitreizigers tegengehouden en worden uit het strijdgebied teruggekeerde uitreizigers zo mogelijk vervolgd. Signalen over een mogelijke uitreis vragen om snel en dwingend optreden. Met strafrechtelijk ingrijpen probeert het OM het gevaar van terroristische aanslagen in Nederland te beperken. Zo zichtbaar mogelijk handhaven aanklagers de norm: strafbare feiten, gepleegd door uitreizigers, ronselaars en helpers, tolereert het Nederlands OM niet.

Doelstelling en resultaten

Op dit moment lopen er zo'n tachtig strafrechtelijke onderzoeken op het terrein van jihadisme. In totaal zijn er in 2015 178 strafrechtelijke onderzoeken geweest naar circa 189 verdachten. Dat is een sterke stijging ten opzichte van 2014 (54 strafrechtelijke onderzoeken naar circa negentig verdachten). De bekendste strafzaak die vorig jaar voor de rechter kwam, is de zaak Context. De terreuraanslagen in Parijs en Brussel hebben ook geleid tot een toename van het aantal in Nederland te beveiligen en bewaken personen en objecten, onder gezag van het OM.

Naast deze directe veiligheidsacties en het (onvermijdelijke) strafrechtelijke optreden, werkt het OM samen met partners mee aan het doel de voedingsbodem voor radicalisering weg te nemen. In de genoemde multidisciplinaire aanpak is de rol van het strafrecht weliswaar secundair, maar niet te onderschatten. Waar het jihadisme zichtbaar op straat wordt gepredikt, kan strafrechtelijk optreden meehelpen de rust in de wijk te laten weerkeren. In casusoverleggen in Veiligheidshuizen versterken OM en ketenpartners elkaar. Concrete signalen van radicalisering worden daar besproken. Vanuit een zo goed mogelijk inzicht

Context

Het OM heeft van twee tot zeven jaar cel geëist tegen negen verdachten in het jihadproces Context, het grootste terrorismeproces in jaren. Volgens het OM vormt de groep een criminele en terroristische organisatie.

Het strafrechtelijke onderzoek start in april 2013 na aangiftes van vermissing door bezorgde familieleden. De jongeren zijn volgens hen aangezet om naar Syrië te vertrekken om daar deel te nemen aan de gewapende strijd. Het onderzoek richt zich op een nieuw fenomeen: het ronselen van Jihad-strijders. Het dossier telt in totaal 21 verdachten, van wie het gros afkomstig is uit de Haagse Schilderwijk. Tien verdachten wordt verweten dat ze een criminele organisatie vormen met terroristisch oogmerk.

In het jihadproces in 2015 moeten rechtsvragen beantwoord worden. Waar eindigen de vrijheid van meningsuiting en van godsdienst? Welke gedragingen en uitlatingen vallen onder opruiing? Waren de verdachten lid van een criminele organisatie met terroristisch oogmerk?

De hoogste straf (zeven jaar) wordt geëist tegen Azzedine C. Hij was de leider van de groep die mensen wierf voor de gewapende strijd in Syrië en Irak. Tegen Rudolph H. wordt zes jaar geëist en tegen Oussama C. vijf jaar. Het OM ziet ook hen als hoofdverdachten. Volgens de officier van justitie was H. de 'mediaman' van het gezelschap. Hij was onder meer verantwoordelijk voor de volgens het OM opruiende website De Ware Religie. Oussama C. wordt door het OM gezien als de ideologische motor van de groep. Hij hield onder meer opruiende lezingen. Andere forse eisen zijn er voor de Syriëgangers Anis Z. (vijf jaar) en Hatim R. (zes jaar).

De rechtbank heeft het standpunt van het OM grotendeels gevolgd. Alle verdachten zijn veroordeeld, deels conform, deels iets lager en deels iets hoger dan de eis.

kunnen de partners hun eigen bevoegdheden maximaal laten bijdragen aan het gezamenlijk doel.

In 2015 heeft het OM extra gelden ontvangen voor de aanpak van gewelddadig jihadisme. Op alle parketten heeft het OM specialistisch officieren, parketsecretarissen en beleidsmedewerkers aangewezen, met als expertise terreur en radicalisering. Voor de komende jaren is het belangrijk de lokale integrale aanpak voort te zetten. Daarnaast wil het OM ontwikkelingen rond radicalisering en ronselen in de digitale wereld op de voet kunnen volgen. Winst wil het OM boeken in de aanpak van terrorismefinanciering en illegale wapenhandel, waarvoor achterliggende netwerkstructuren moeten worden blootgelegd. ●

‘Uitreizigers gaan naar genocidaire organisaties’

Hoogleraar Edwin Bakker over terreur en radicalisering

“Kijk ook eens dáár! Kijk eens naar wat onze uitreizigers daar in Syrië doen. Naar dat filmpje van een Nederlands sprekende jongen die daar een man onthoofd. En hoe omstanders daar bij staan te schreeuwen. Dát doen onze mensen.”

Hoogleraar terrorisme en contraterro-risme Edwin Bakker windt zich op. Niet alleen uit kwaadheid en geschoktheid. Ook omdat hij hier zijn punt wil maken. Namelijk: veel Nederlanders beseffen niet wat er speelt in de landen waar uitreizigers naar toe reizen, begrijpen niet waar het uitreizigers echt om gaat. Bakker is directeur van het aan de Universiteit Leiden verbonden ‘Centre for Counter-Terrorism’, dat werd opgericht, omdat de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid een genuanceerde sparring-partner wilde. De nuance en het hele plaatje willen zien – daaraan schort het in het uitreizigersdebat, meent Bakker.

Mensen begrijpen het niet, zegt u. Licht u eens toe?

“Ook rond de strafzaak ‘Context’ voor de rechtbank Den Haag hoorde ik ze weer. De verkeerde argumenten waarom uitreizen erg is. ‘Omdat Marokkaanse families uiteen worden gescheurd’, zeiden sommigen. Dan denk ik mwâh – al is dat voor families natuurlijk erg. Of men zegt: ‘Vanwege hun gedachtengoed.’ Maar wat we in Nederland nog niet goed tussen de oren hebben, is wat de uitreizigers daar dóen. Daarom vind ik de benadering van het OM zo goed als het

in zijn pogingen om deze *foreign fighters* tegen te houden, spreekt van ‘poging tot moorden’ daar.

Westerse jihadisten doen in Syrië de meest verschrikkelijke dingen. Een 19-jarige jongen is de grootste oorlogsmisdadiger van Nederland sinds de Tweede Wereldoorlog. Maar we kennen hem niet. Hij heeft in Syrië en Irak meer dan twintig sjiëten opgeblazen. Meer dan honderd zijn gewond geraakt. Sommigen kunnen nooit meer zien. Of hebben een stoma. Missen een been. Omdat zo’n figuur bedacht dat dat een goed idee was. Dat soort lieden zijn massamoordenaars en oorlogsmisdadigers. Onze mensen sluiten zich daar aan bij organisaties die genocidair zijn. Die alle christenen weg willen, die alle jezidi’s willen doden of alle sjiëten willen opruimen. En dat weten ze als ze er naar toe gaan.

Daar zijn we zó mild over. Terwijl we hier in Den Haag – met een International Criminal Court, een Vredespaleis, een Joegoslavië-tribunaal – wel de mond vol hebben over mensenrechten. En dan heb je ook nog mensen, met alle respect hoor, die vraagtekens zetten bij de rechtsgang. Die bijvoorbeeld tegenwerpen: ‘Ja, maar daar is die voetbalwet niet voor’. Prima!

Goed dat je dat bewaakt! Ik ben ook van de checks and balances. Maar jongens, kijk wat die mensen daar doen. Ik ben in Syrië geweest, heb een tijdje in Irak gewoond. Daar wonen heel aardige mensen. Die verdienen het niet dat een of andere figuur uit Nederland meehelpt mensen te verdrijven. Of daar een zelfmoordaanslag pleegt – er zijn er waarschijnlijk drie of vier die dat hebben gedaan. Dat zou ik meer willen horen in het debat en in de argumentatie waarom het OM er alles aan doet om die mensen tegen te houden. Wel hoor ik: ‘Ja, als ze terugkomen, kunnen ze een aanslag plegen’. Nou, daar maak ik me ook een beetje, want er zijn veel grotere veiligheidsdreigingen, zorgen om. Maar waar zijn onze zorgen over wat ze mensen daar aandoen?”

Wat is uw analyse van waarom uitreizigers uitreizen?

“We zoeken de oorzaak van het uitreizen te snel bij ons zelf. Wat hebben wij fout gedaan dat wij hen wegduwen? De push-factor, in wetenschappelijk jargon. Omdat we ons moeilijk kunnen voorstellen dat zij naar Syrië willen gaan, komen we met verklaringen als discriminatie, armoede en uitzichtloosheid in Nederland. Maar het is niet zo dat de sociaal-economische omstandigheden in ons land ineens zo zijn veranderd dat dat de stijging van 5 of 10 naar 220 uitreizigers kan verklaren. Daar is er iets aantrekkelijks, een pull-factor. Dus ga dát eens analyseren. Ga eens luisteren naar wat ze zelf zeggen.”

Wat zeggen ze?

“Fantastisch hier.’ ‘Voor het eerst dat ik leef.’ ‘Voor het eerst heb ik echte vrienden.’ Ze vinden het een avontuur. Ze zijn blij met de nieuwe, zwart-wit helderheid in hun leven. Ze voelen een heilige plicht om te strijden voor hun geloof. Ook speelt het idee van het einde der tijden: nú komen alle voorspellingen daar uit, dus ben je gek als je nu thuisblijft.”

En die maagden die je in de hemel ten deel vallen?

“Nou, of iedereen daar in gelooft... Het speelt een beetje. Belangrijker is een andere beloning. Vergiffenis. Dat je het kunt goedmaken met je familie. Dat ook voor hen de poort naar de hemel openstaat. Soms is het fijn om weg te zijn van iets vervelends hier. Van een gebrek aan zingeving. Gedoe in de familie. Schulden. Het OM dat, voor heel andere dingen, achter je aan zit. Daar kun je opnieuw beginnen, als held. (Bakker verheft zijn stem) ‘Zij, die vechten voor de moeders van Syrië!’ ‘Zij, die de voorhoede der islamitische natie vormen.’

Push en pull komen wel samen. Wie het hier naar zijn zin heeft en zich geborgen voelt, vindt het minder snel aantrekkelijk om daar de held te gaan uithangen. Maar op Facebook of in interviews met ons zegt niemand: ‘Onze overtuiging had met jeugdwerkloosheid of achterstandsposities te maken.’ Geen uitreiziger die klaagt over een gebrek aan stageplekken.”

Wat helpt dan wel?

“Dat gaat van internationaal tot lokaal. Turkije heeft de grens heel lang open gehouden; het is waanzin geweest dat we dat hebben moeten accepteren. Je zult toch obstakels moeten inbouwen. Bombarderen helpt ook, want succes voor IS op het strijdveld trekt mensen aan. Dan kom je ook op ‘counter narratives’. Tegenverhalen. Daar geloof ik niet zo in. Het US State Department, met hun spotjes: ‘IS is blowing up mosques. Think again, turn away’. En dan met die Amerikaanse arend op de achtergrond. Daar hebben veel mensen om gelachen, maar die propaganda is meer bedoeld voor de eigen bevolking.

Nou ja, je kunt wel wat doen. Ze met humor bijvoorbeeld belachelijk maken.

Je kunt mensen die gedesillustioneerd terugkomen de tegenverhalen laten vertellen. Maar velen willen zich niet laten overhalen. Sommige meisjes zeiden: ‘James Foley is helemaal niet onthoofd; dat is een scène uit Hollywood’. Dus ken je grenzen. Denk niet: als we maar de juiste woorden vinden, dan overtuigen we al die 220 uitreizigers wel. Wel geloof ik in ‘intelligence’. Er wordt veel voorkomen door op tijd te weten wie wat van plan is. Veiligheidsdiensten moeten oppakken, voordat verdachten iets doen, hen verstoren. En het OM moet dat dan afmaken, wat lastig is.”

Wat is het effect van het OM, bijvoorbeeld in de Haagse strafzaak ‘Context’?

“Het OM waakt over de grenzen van rechtstaat. Soms wordt het politiek gestuurd door Kamerdebatten, daar is niks mis mee. De rechtszaal is een van de weinige plekken waar het debat echt gevoerd wordt. Daar laat het OM horen: dit gaan we niet accepteren. Grenzen stellen hoort er gewoon bij. Ook als boodschap naar gewone burgers. Toen de Context-zaak er eerst niet goed uit zag, vond ik het toch deels al geslaagd, omdat deze verdachten van de straat waren gehaald. Dat was een opluchting voor de wijk waarin ze opereerden. Onmiddellijk zag je de online activiteiten van uitreizigers dramatisch dalen. Over *counter narratives* gesproken! Ik heb rechter René Elkerbout laatst gefeliciteerd met zijn heldere uitspraak. De rechtbank heeft de tijd genomen om uit te leggen welke manifestaties en woorden in welke context mogen en wanneer ze opruiend worden. Dat die rechtsgang zo zijn gang kon gaan, heeft tot acceptatie geleid. Ook wel bij mensen die veroordeeld zijn en behoorde tot de *scene*.”

Dan zouden deradicaliseringspogingen effect kunnen hebben?

“Dat zou kunnen. De reclassering is een instantie die in zekere zin niets anders doet. Er zijn voorbeelden van mensen die uit *scenes* zijn gehaald. Die misschien hun opvattingen houden, maar hebben besloten binnen de grenzen van de wet te blijven. Er wordt in jihadistische kring ook bedreigd. Binnen het kleine Nederland is het, bijvoorbeeld voor Marokkanen,

wel moeilijk om uit een *scene* te stappen. Je kunt van Den Haag naar Groningen gaan, maar loopt daar toch weer tegen een bekende aan.

Sommigen krijgen echt spijt. De gevangenis is een goede plek om over dingen na te denken. In sommige landen bestaat veel meer dan in Nederland een cultuur van spijt en vergevingsgezindheid. Dat kan ook werken voor deradicalisering.”

Vragen terrorismezaken om specialisten?

“Ja, het is een terrein waarop het ‘zoeken’ is. Stel, ik ga naar Syrië. Ik sluit me bij Koerden aan en help mee ter verdediging van een stad. Laat maar eens zien waar dat verboden is. Als ik meedoe aan verdrijving van mensen, wordt het anders: dat zijn oorlogsmisdaden. Als ik me aansluit bij de Free Syrian Army is dat niet verboden, want die wordt gesteund door het Westen. De meesten gaan naar IS of Jabat al Nusra. Die staan op de terreurlijst. Maar wat doe je als mensen zich aansluiten bij een van die honderden andere splintergroepen die ergens verbonden zijn aan IS? Daar kom je niet zo uit. Het is niet zo zwart-wit. Een andere kwestie was: Hoe is het leven in IS-gebied? Kun je er naar toe gaan en later zeggen: ‘Ik heb niet aan de strijd deel genomen.’ ‘Ik heb niks gedaan.’ ‘Ik heb alleen meer hulp verleend.’ ‘Ik heb er worteltjes verbouwd om mensen te voeden.’ Wij hebben dat onderzocht en zeggen: dat kan niet. Zodra je daar aankomt, word je gescreend. Je moet loyaliteit aan Al Bagdadi en IS zweren. Inmiddels heeft de rechter geoordeeld dat ‘sympathisanten die terroristische groeperingen faciliteren’ ook strafbaar zijn. Dat is het zinvolste onderzoek dat je kan doen. Je biedt extra beeld en nuance, en OM, verdediging en rechtbank hebben er wat aan.”

“Het is goed als speciale aanklagers dit soort zaken doen. De rechtszaak is belangrijk voor het grotere debat over wat wel en niet mag, dus dat moet niet een officier doen die vlak daarvoor een overval deed of een fiscale zaak. Ook als het probleem even minder lijkt of er bezuinigd moet worden, moet je die expertise vast blijven houden.”

Maatschappelijke resultaten

High Impact Crime

Bepaalde vormen van criminaliteit zijn voor de betrokken burgers bijzonder ingrijpend en leiden ook bij medeburgers tot maatschappelijke onrust. Denk aan zedenzaken, ontvoering, moord en doodslag. Deze delicten met een grote impact op slachtoffers en samenleving noemt het OM 'High Impact Crime'.

Elke zaak verdient een goede behandeling en een vlotte doorlooptijd. Maar bij deze schokkende zaken spreekt het vanzelf dat het OM zorgt voor extra capaciteit, alertheid en zorgvuldigheid. Juist in dit soort

zaken moeten slachtoffers, nabestaanden en burgers ervaren dat het OM er alles aan doet om recht te doen, hen betreft bij het onderzoek en hen ondersteunt in het uitoefenen van hun rechten.

Als dit soort zaken zich voordoet, treden politie en OM strafrechtelijk op om duidelijk te laten zien dat deze vormen van misdaad niet worden getolereerd in onze samenleving. Tegelijkertijd probeert het OM met alle partners te voorkomen dat deze delicten zich voordoen.

Gijzelnemer van de NOS

Op 29 januari 2015 zitten rond 20.00 uur ruim anderhalf miljoen mensen klaar voor het NOS journaal, maar het beeld blijft zwart. Omstreeks 19.55 uur dringt een twintigjarige man het NOS-gebouw binnen met een alarmpistool en gijzelt een beveiligder. De man overhandigt de beveiligder een brief waarin staat dat acht explosieven met radioactief materiaal door het land verspreid liggen en dat er hackers klaarstaan voor een cyberaanval. Hij eist dat hij zendtijd krijgt en wil zijn boodschap in een live-uitzending naar buiten brengen. Als hij deze tijd niet krijgt, wordt er actie ondernomen, zo zegt hij. Kort hierna wordt hij overmeesterd en gearresteerd door de politie.

De man, Tarik Z. uit Pijnacker, verklaart dat hij de maatschappij wil wakker schudden en de burgers wil laten weten

dat zij gemanipuleerd worden door de media. Hij heeft in Duitsland een wapen met munitie en een demper gekocht en hiermee geoefend. Vervolgens schreef hij de brief en is hiermee naar het NOS-gebouw vertrokken. De actie heeft volgens het OM grote impact gehad, vooral ook omdat deze slechts enkele weken na de terroristische aanslag op de redactie van het satirische weekblad Charlie Hebdo in Parijs plaatsvond; daarbij werden twaalf mensen doodgeschoten. Enkele mensen die rechtstreeks met de verdachte werden geconfronteerd, vroegen zich af of zij het er wel levend vanaf zouden brengen. Een groot kijkerspubliek ziet de gebeurtenissen op televisie.

Uit de rapportages van de deskundigen blijkt dat de verdachte wist wat hij deed en in staat was de gevolgen van zijn

handelen te overzien. De deskundigen hebben geen persoonlijkheidsstoornis vastgesteld.

De officier van justitie van het arrondissementsparket Midden-Nederland eist vier jaar celstraf waarvan één jaar voorwaardelijk tegen Tarik Z. voor gijzeling, bedreiging en verboden wapenbezit. De rechtbank veroordeelt de verdachte tot 2,5 jaar gevangenisstraf, waarvan de helft voorwaardelijk. Zowel het OM als de verdachte gaan in beroep tegen deze uitspraak. In december 2015 krijgt Tarik Z. in hoger beroep drie jaar en vier maanden cel, waarvan twee jaar voorwaardelijk met bijzondere voorwaarden als een locatie verbod, elektronisch toezicht en begeleiding door de reclassering gedurende een proeftijd van drie jaar.

Geweld rond tijdelijke opvanglocaties

De aanhoudende stroom van migranten zorgt voor spanningen in de (lokale) samenleving en heeft effecten op de openbare orde en veiligheid. Denk aan bedreigingen, geweldpleging, verstoringen en strafbare (al dan niet discriminatoire) uitlatingen. In 2015 speelde dit probleem in het bijzonder rond (voorgenomen) besluiten van de overheid over de komst van opvanglocaties, zoals bijvoorbeeld in Woerden, Geldermalsen en Heesch. Dergelijke gewelddadige reacties ondermijnen onze rechtsstaat en worden niet getolereerd. Als sprake is van agressie of geweld tegen functionarissen met een publieke taak, geldt bij de beoordeling van de ernst van het feit een verzwaringsfactor van tweehonderd procent. Het gaat om zaken die juridisch gezien misschien eenvoudig zijn, maar die veel tijd en inzet vergen. Het OM moet onder meer bepalen wat de tolerantiegrenzen zijn, moet beslissen over de zaken van bij demonstraties

aangehouden personen, moet de strafbaarheid van uitingen op social media beoordelen en is verantwoordelijk voor de daaruit voortvloeiende strafzaken.

Het OM handhaaft de rechtsorde en treedt op bij misdrijven. Dat geldt zowel voor criminaliteit waarvan asielzoekers het slachtoffer worden, als criminaliteit die asielzoekers plegen. Bij de opsporing en vervolging gaat het om de vraag of sprake is van strafbaar gedrag en of kan worden bewezen wie een strafbaar feit heeft begaan. Het doet er niet toe of het een Nederlander of een asielzoeker betreft. Vervolgingsbeslissingen worden genomen zonder rekening te houden met een mogelijk effect in de vreemdelingenketen. Het is aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) om te bepalen of een verblijfsvergunning wordt geweigerd of ingetrokken. Er zijn afspraken over een goede informatie-uitwisseling tussen betrokken partijen.

Overvallen, woninginbraak en straatroof

- Verdere daling overvallen, woninginbraken en straatroven.
- Ophelderingspercentages lopen terug.
- Strafvorderingsbeleid met aandacht voor het voorkomen van recidive.

Foto: Loes van der Meer

Overvallen, woninginbraak en straatroven hebben een enorme impact op slachtoffers. Of het nu gaat om een overval op een winkel, een beroving op straat of iemand die inbreekt in een huis en aan andermans spullen zit. Criminaliteit kan iemand emotioneel schaden. Soms komt daar lichamelijk letsel bij. Slachtoffers van woninginbraken kampen vaak met slaapproblemen, voelen zich niet meer veilig in hun eigen woning en voelen zich soms gedwongen om te verhuizen. Niet alleen het veiligheidsgevoel van de direct betrokken slachtoffers wordt aangetast; misdaad heeft effect op de hele omgeving. Bemoedigend is dat het aantal overvallen, straatroven en woningbraken in het afgelopen jaar verder is gedaald. Gelet op de impact blijft de aanpak van dit soort geweld-dadige vermogenscriminaliteit hoge prioriteit houden.

Aanpak en rol van het OM

Slachtoffers van high impact crimes kunnen rekenen op ondersteuning tijdens het strafproces, verdachten op stevige straffen. Daarnaast zet het OM in op het voorkomen van recidive door het eisen van (deels) voorwaardelijke straffen met bijzondere voorwaarden, zoals deelname aan cursussen, behandeling en een locatieverbod of -gebod. Bijzondere voorwaarden bieden ruimte voor een op de persoon toegesneden interventie, met als doel gedragsverandering bij de verdachte of veroordeelde en bescherming van de maatschappij en het slachtoffer in het bijzonder. Zo kunnen jeugdigen of jongvolwassenen door vrijheidsbeperkende voorwaarden, eventueel in combinatie met elektronisch toezicht, gestimuleerd worden om een niet-crimineel dagritme (overdag naar school, 's avonds en 's nachts thuis zijn) aan te leren. De dreiging van het voorwaardelijk strafdeel zorgt voor een stevige stok achter de deur: Als de verdachte zich niet aan de voorwaarden houdt, moet hij alsnog de straf ondergaan. Deze aanpak is onderdeel van de nieuwe 'Aanwijzing voorwaardelijke vrijheidsstraffen en schorsing van voorlopige hechtenis onder voorwaarden' die in maart 2015 in werking is getreden.

Het OM heeft in 2015 eveneens een nieuwe richtlijn voor straffordering voor overvallen opgesteld. De richtlijn is naast overvallen op woningen en bedrijven nu ook van toepassing op overvallen op geld- en waardetransporten. Het uitgangspunt voor dit laatste type overvallen is een eis van dertig maanden gevangenisstraf. Ook zijn in deze richtlijn enkele bijzondere strafbepalende factoren toegevoegd, zoals ernstige recidive en psychische gevolgen voor slachtoffers en blijvende ernstige gevolgen, invaliditeit en hulpbehoefendheid. Tot slot is het advies om bij overvallers het instrument van justitiële voorwaarden gericht in te zetten en elektronisch toezicht te vorderen bij de schorsing uit de voorlopige hechtenis en bij het vorderen van bijzondere voorwaarden.

In samenwerking met gemeenten, politie, reclassering, jeugdzorg en andere partners zet het OM in op een combinatie van een gebiedsgerichte aanpak en een dader/persoonsgerichte aanpak. Als sprake is van meervoudig complexe problematiek wordt samen met andere betrokken organisaties in het kader van het Veiligheidshuis een integraal plan van aanpak opgesteld, gebruik makend van de mogelijkheden van strafrecht, bestuursrecht

Jumbo-afpersingszaak

In de nacht van 8 op 9 mei 2015 wordt bij de Jumbo aan de Wilhelminakade in Groningen een explosief aangetroffen. Het komt niet tot ontploffing. Drie weken later klinkt een knal bij de Jumbo aan het Overwinningsplein in Groningen. Hierdoor raakt een raam beschadigd. Nog een week later komt een bommelding binnen bij de Jumbo aan de Boumaboulevard in Groningen. De supermarkt wordt ontruimd.

Een afperser verstuurt meerdere keren berichten naar de politie of naar Jumbo. Zo stuurt hij een felicitatiekaart met hierin een explosieve stof naar een Jumbo-filiaal in Zwolle en eist hij bitcoins. Het publiek wordt gevraagd mee te reageren en doet dat met in totaal 641 reacties. Begin oktober ontvangt de Jumbo opnieuw een poging tot afpersing.

Het rechercheteam komt een 50-jarige verdachte op het spoor door onderzoek naar de kookwekkers die bij twee incidenten worden gebruikt. In totaal zijn 170 mensen door de recherche bezocht die een kookwekker hadden gekocht bij Blokker-locaties in Groningen. Dit levert informatie op die wijst in de richting van de verdachte.

Ook in het vervolgonderzoek komt de verdachte op verschillende manieren in beeld. De man wordt op 9 oktober aangehouden evenals een vijftienjarige jongen die zich op dat moment in het bijzijn van de verdachte bevindt.

Nader onderzoek levert geen aanwijzingen op dat de minderjarige betrokken is bij de strafbare feiten. De officier van justitie heeft de zaak tegen de jongen geseponeerd.

De man wordt verdacht van afpersing en (een poging) tot ontploffing brengen van explosieven bij diverse Jumbo-filialen. Hij zit in voorarrest.

en zorg. In een aantal Veiligheidshuizen wordt met een pilot geïnvesteerd in het verbeteren van de toepassing van de ISD-maatregel bij jongvolwassen zeer actieve veelplegers van high impact crimes.

In samenwerking met de politie is een model proces-verbaal van aangifte voor overvallen ontwikkeld, met als doel de kwaliteit van de aangiftes te verbeteren.

Voor de landelijk gecoördineerde aanpak van de zwaardere overvallen en ram- en plofkraken op geldautomaten, veelal gepleegd door dadergroepen die actief zijn in binnen- en buitenland, is een Regiegroep Eenheidsoverstijgende Opsporing Gewelddadige Vermogenscriminaliteit ingericht. Namens het OM is de landelijk officier van justitie gewelddadige vermogenscriminaliteit lid van de Regiegroep.

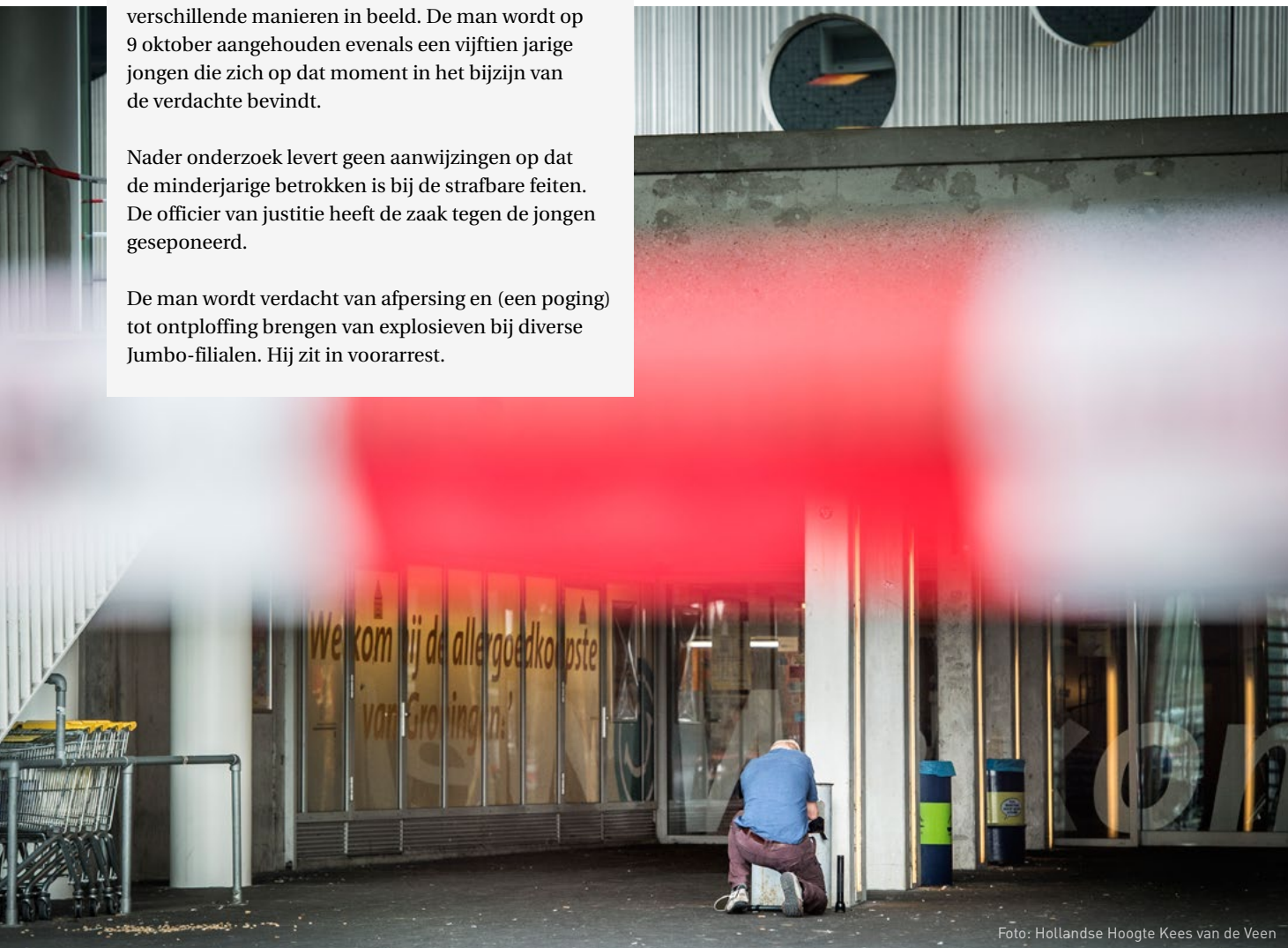

Foto: Hollandse Hoogte Kees van de Veen

Op landelijk en op lokaal niveau zoekt het OM de samenwerking met het bedrijfsleven door deelname aan het Nationale en de Regionale Platforms Criminaliteitsbeheersing en door diverse activiteiten in het kader van de jaarlijkse Week van de Veiligheid (zoals het organiseren van themazittingen voor ondernemers). De samenwerking tussen publieke en private partners vindt tevens plaats in de Taskforce Overvallen. Op het gebied van zware overvallen en plofkraak op geldautomaten wordt intensief samengewerkt met de veiligheidsbranche, de geld – en waardetransporteurs en de banken. Dit heeft er mede toe geleid dat het aantal plofkraak op geldautomaten in Nederland sterk is gedaald.

De Commissie feiten en tarieven van het OM heeft het boetebedrag voor het vervoer van inbrekerswerktuig in januari 2016 verhoogd van negentig naar honderdveertig euro, waardoor deze overtredingen op de justitiële documentatie komen te staan.

Rondtrekkende bendes zijn verantwoordelijk voor een deel van de high impact crimes, waaronder inbraken. In de regio Noord-Holland heeft van november 2014 tot september 2015 een proeftuin mobiel banditisme gedraaid bij ZSM. Centraal stonden een goede identiteitsvaststelling, herkenning van het fenomeen mobiel banditisme en het verkrijgen van een compleet beeld van de verdachte, inclusief informatie over veroordelingen in het buitenland. Deze werkwijze is in Noord-Holland onderdeel geworden van het reguliere werkproces en ter beschikking gesteld aan de andere arrondissementen.

Ook geweld – in het openbaar of privé, individueel of in een groep – heeft vanzelfsprekend veel impact op betrokkenen. Het gaat daarbij om diverse vormen: uitgaansgeweld, homofoob geweld, eergelateerd geweld, kindermishandeling, huiselijk geweld, et cetera. Het OM werkt in zaken van huiselijk geweld en kindermishandeling vanuit de visie dat een strafrechtelijk traject moet bijdragen aan de veiligheid en veerkracht van de betrokken, vaak kwetsbare personen. De informatie die nodig is om tot een goede vaststelling van (on)veiligheid en de juiste interventie te komen,

Zie ook het interview op pagina 40 met Jantine Kriens, voorzitter VNG:

‘Zorg en straf kunnen elkaar versterken.’

ligt doorgaans bij meerdere organisaties. Daarom zijn samenwerkingsafspraken over informatie-uitwisseling en afstemming van interventies gemaakt tussen de regionale Veilig Thuis-organisaties (advies- en meldpunten huiselijk geweld en kindermishandeling), politie en OM. Binnen het OM is een landelijk expertisecentrum jeugd, gezin en zeden opgezet dat de parketten ondersteunt bij de invulling van de strafrechtelijke rol in de multidisciplinaire aanpak.

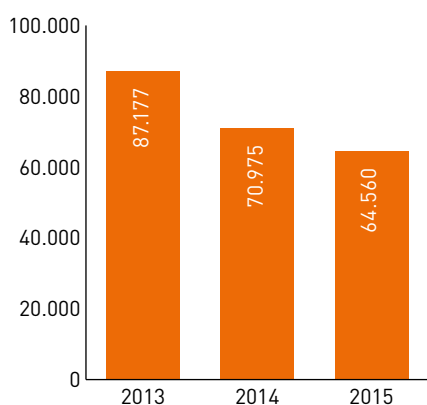
Als er een duidelijke relatie is vastgesteld tussen (uitgaans) geweld en het gebruik van alcohol en/of drugs, wordt de strafeis met 75 procent verhoogd. Dat is in 2015 opgenomen in de Aanwijzing Kader voor Strafvordering en OM-afdoeningen.

Doelstelling en resultaten

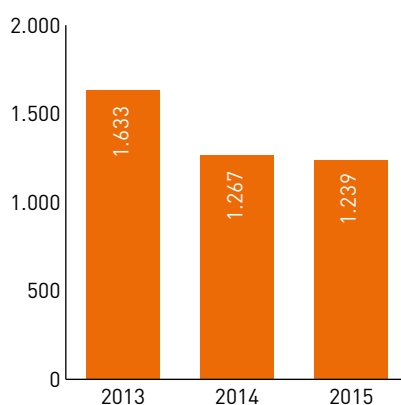
De aanpak is lokaal en regionaal geprioriteerd. Dit heeft succes. Het aantal straatroven en woninginbraken blijft dalen en ligt inmiddels al in de buurt van de doelstellingen voor 2018. Ook het aantal overvallen daalt nog steeds. Daarmee zijn de doelstellingen in de Veiligheidsagenda gehaald.

Ook voor de ophelderingspercentages zijn doelstellingen geformuleerd. Voor overvallen is die doelstelling gehaald, voor woninginbraken en straatroven zitten de resultaten net onder de norm. Vergeleken met 2014 zijn de ophelderingspercentages voor alle drie de categorieën gedaald. ●

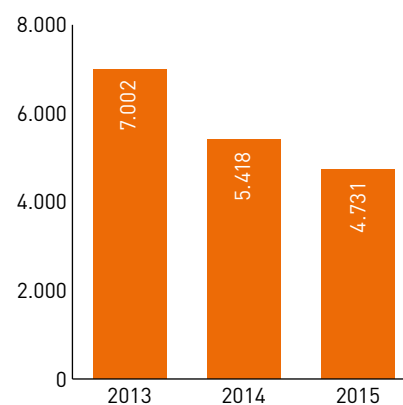
Aantal woninginbraken

Aantal overvallen

Aantal straatroven

‘Zorg en straf kunnen elkaar versterken’

Jantine Kriens zoekt evenwicht op de rafelranden van het systeem

“Kijk uit! Koppel een persoon met verward gedrag niet meteen aan het strafrecht.” Deze waarschuwing doet Jantine Kriens, voorzitter van de directieraad van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). “In mijn tijd als wethouder in Rotterdam heb ik wel geleerd hoe belangrijk het is dat hulpverlening, zorg en straf elkaar kunnen aanvullen.”

“Genoeg personen met verward gedrag kunnen zich prima redden in de samenleving, dankzij voldoende steun in hun omgeving”, illustreert Kriens vanuit het stijlvolle gerenoveerde pand van de VNG in Den Haag. “Maar we moeten veel alerter reageren wanneer iemand echt de weg kwijtraakt.”

“Het vraagstuk van personen met verward gedrag is van alle tijden. Maar de laatste jaren neemt het aantal overlast gevende incidenten toe. Ter ondersteuning hebben de VNG en de Ministeries van Veiligheid en Justitie en VWS vorig jaar een aanjaagteam Verwarde Personen aangesteld. In de zomer van 2016 moeten gemeenten, in samenwerking met hun ketenpartners GGZ, Leger des Heils, politie en OM, beschikken over een sluitende, op de persoon gerichte aanpak.

De opdracht van het aanjaagteam is het proces aan te jagen, te ondersteunen en te borgen.

Stel, je hebt een buurman die het ingewikkeld vindt om orde in zijn leven te houden en jij komt af en toe langs om te kijken hoe het met hem gaat. Dat is natuurlijk fantastisch. Op een gegeven moment merk je dat hij afglijdt en bel je een hulpverlenende instantie. We zien nog te vaak dat een naaste die belt om te melden dat het echt fout gaat niet serieus wordt genomen. De mensen uit de gemeenschap, om de verwarde persoon heen, moeten net zo serieus worden genomen als de psychiater of de politieagent.” “Een deel van de oplossing van het probleem van personen met verward gedrag is dat je de infrastructuur van gemeenten, zorg en strafrechtketen goed op elkaar

laat aansluiten. Als je het rapport van de commissie-Hoekstra leest over de zaak-Bart van U. zie je hoe complex die samenwerking is. Tegelijkertijd moet je oppassen dat je het begrip verwarde personen niet groter maakt dan het is.

Ik houd altijd erg van de 80-20 regel. Tachtig procent van de dingen loopt gewoon en daar moet je niet te moeilijk over doen. Twintig procent is ingewikkelder. En een kwart van die twintig procent is pas echt ingewikkeld. Tot dat topje van de piramide horen de personen met ernstig verward gedrag. Die mensen hebben alleen baat bij een persoonsgerichte aanpak. De fout die we vaak maken is dat we aan de hand van die vijf procent het hele systeem anders willen gaan inrichten. Maar dan past 95 procent er niet meer in.

Ik juich de visie toe dat ook mensen met verward gedrag in de samenleving horen en niet meteen in een instelling belanden. Alleen de samenleving zal steeds moeten bedenken ‘wat is aanvaardbaar gedrag en wanneer grijpen we echt in?’

Wat mij zo trekt in dit soort onderwerpen is dat je in de rafelranden van de maatschappij leert waar het systeem niet deugt. Toen ik wethouder in Rotterdam was, hadden we in de periode 2006-2010 als doelstelling om drieduizend dak- en thuislozen van straat te halen. Iedereen kon zien dat het op de Westersingel en bij

‘Als iedereen zijn eigen probleem definieert, dan vind je elkaar niet.’

het station helemaal over de schoenen liep. Op twee manieren, in de zin van overlast, maar ook dat het ontzettend naar was om te zien hoe mensen daar leden. Onder die dak- en thuislozen had je veel kwetsbare en verwarde personen.

Met de gezamenlijke inspanningen van vijfhonderd politieagenten, hulpverleners, bestuurders en OM'ers is het uiteindelijk gelukt om de grote groep dak- en thuislozen van straat te halen. Het is fantastisch als je daarmee bezig mag zijn met heel veel mensen. Daar heb ik ook geleerd hoe belangrijk het is dat hulpverlening, zorg en straf in elkaar grijpen en elkaar aanvullen. Elkaars wereld leren kennen. Je moet het probleem scherp en helder hebben. Als iedereen zijn eigen probleem definieert, vind je elkaar niet.

Het is heel lang zo geweest dat in de zorg en in de hulpverlening alles wat met straf te maken had, ver weg gehouden moest worden, want dat zou de behandeling van de cliënt kunnen schaden. Maar in relatie tot een kwetsbaar of verward persoon zijn dat twee zaken die elkaar juist kunnen versterken als je ze in evenwicht weet te gebruiken.

Gemeenten hebben in het kader van de zorgtaak die ze hebben wijkteams gevormd. Wie er in zo'n team zitten, hangt helemaal af van de samenstelling van de wijk. Heb je een wijk met vooral ouderen, dan heb je andere disciplines in je team zitten dan wanneer je een wijkteam in een grote stad hebt met veel jeugdcriminaliteit. Dan moet je ook zeker de politie erbij hebben, maar dat is niet altijd zo.

De wijkteams hebben een belangrijke rol in het ondersteunen van kwetsbare personen. Waar de wijkteams steeds meer mee te maken hebben, zijn licht demeterende ouderen zonder sociaal netwerk.

‘De decentralisatie heeft zoveel van gemeenten geëist dat je de relaties weer opnieuw moet leggen. Wat hoort er in een wijkteam en wat hoort er in het Veiligheidshuis?’

Dat is een heel ingewikkelde groep. De VNG brengt de wijkteams met elkaar in verbinding. *Good practices* op de site zetten, zodat ze elkaar kunnen inspireren.

Met de Veiligheidshuizen bestaat ook verbinding. In de Veiligheidshuizen werken gemeenten, politie, OM, Raad voor de Kinderbescherming, reclasseringsorganisaties en welzijnsorganisaties samen aan het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit. Onlangs is de regie op de Veiligheidshuizen overgegaan van het Rijk naar de gemeenten.

Wat belangrijk was in die periode is dat de indaling in gemeenten ook meer verbinding met wethouders en gemeenteambtenaren tot stand zou moeten brengen, zodat je ook een betere koppeling kunt maken met de zorg. Ik denk dat je een wisselend plaatje in Nederland ziet of dat ook al is gebeurd. Deels hebben gemeenten het goed opgepakt en deels is daar nog wel een slag te slaan. Gemeenten hadden nog vreselijk veel andere dingen op hun bordje en dit kreeg niet meteen de hoogste prioriteit.

De decentralisatie heeft zoveel van gemeenten geëist dat je de relaties weer opnieuw moet leggen. Wat hoort er in een wijkteam en wat hoort er in het Veiligheidshuis?

Bij het OM is het ook zoeken naar hoe diep het zich verbindt aan het Veiligheidshuis. Gaat het OM de ZSM-zaken afdoen samen met de Veiligheidshuizen of is daar weer een apart traject voor? Ik zie het OM worstelen met de vraag wat de decentralisaties naar de gemeenten betekenen voor de samenwerking in de Veiligheidshuizen. Het OM heeft natuurlijk altijd wel contacten met de burgemeester, maar veel minder met ambtenaren en wethouders.

Ik zeg tegenwoordig heel vaak: de bestuurskracht van de toekomst, is uitvoeringskracht. Ik denk echt dat dat heel erg aan de orde is. Ook bij Veiligheidshuizen. Het gaat erom dat uitvoerders elkaar kennen. Dat ze elkaars 06-nummers hebben. Dat de uitvoerders met elkaar de goede dingen weten te doen. En met elkaar voor ogen hebben welke resultaten ze willen bereiken.

OM en hulpverlening moeten elkaar vertrouwen en een scherpe en aanvullende rolverdeling hebben. Bij huiselijk geweld bijvoorbeeld wil je niet alleen aanklagen. Samen wil je dat het stopt.”

‘De samenleving zal steeds moeten bedenken: wat is aanvaardbaar gedrag en wanneer grijpen we echt in?’

Kinderporno

- Ruim achthonderd strafrechtelijke interventies.
- Sterke stijging aantal meldingen kinderporno op internet.
- Focus op het stoppen van misbruik en het ontzetten van slachtoffers.

Foto: Loes van der Meer

Seksueel misbruik van kinderen is buitengewoon ingrijpend voor slachtoffers, ouders en andere familieleden. De gevolgen van slachtofferschap duren jaren, soms een leven lang. De maatschappelijke verontwaardiging is groot. Om slachtoffers te kunnen helpen, is het van groot belang dat op gevonden beelden zoveel mogelijk slachtoffers worden geïdentificeerd en dat het fysieke misbruik wordt gestopt.

Er is een toename van het aantal zaken waarbij een verdachte veel (tot honderden) slachtoffers maakt via het internet. Vaak doet de verdachte zich in dergelijke zaken voor als minderjarige en weet hij jongeren ertoe te verleiden seksuele handelingen te verrichten voor de webcam. Soms wordt daarbij ook dwang of bedreiging gebruikt.

Aanpak en rol van het OM

De aanpak in de bestrijding van kinderporno en kindersekstoerisme is veranderd. Lag voorheen de focus op de hoeveelheid verdachten, sinds 2015 kenmerkt de aanpak zich door maatwerk bij verschillende typen verdachten. In de dadergerichte aanpak komt de nadruk meer te liggen op recidivisten, daders opererend in besloten netwerken en daders in risicovolle beroepen en posities. Relatief lichte zaken die zich er voor lenen, worden afgedaan met een eenvoudige of alternatieve interventie, zoals een voorwaardelijk sepot (verkort opsporingsonderzoek gekoppeld aan verplicht behandelingstraject), een gesprek of waarschuwingsbrief. Daarnaast worden grote, complexe en internationale opsporingsonderzoeken uitgevoerd, die zijn gericht op misbruikers, vervaardigers en het identificeren van slachtoffers.

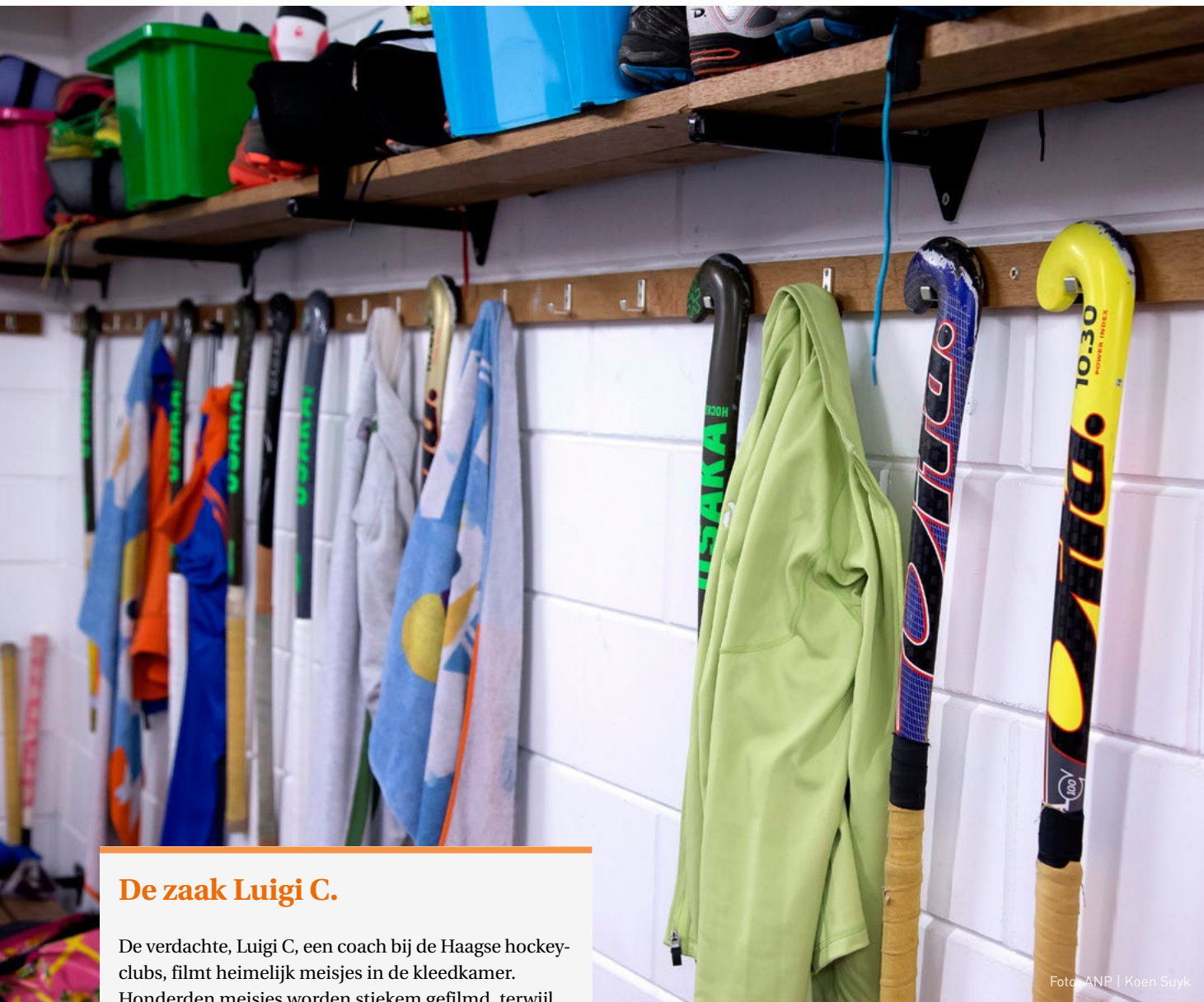
Kinderpornografie en kindersekstoerisme zijn bij uitstek internationale delicten. Het vermoeden bestaat dat kindersekstoerisme

met name groeit door het gebruik van live webcam streaming. Hierbij hebben verdachten beeldverbinding met misbruikers over de hele wereld, en laten zij, vaak tegen online betaling, video-opnames maken van kindermisbruik.

De aanpak van dit specifieke delict geniet hoge prioriteit. In 2015 is gestart met een project om inzicht te krijgen in de mogelijkheden van een succesvolle aanpak. De eerste bevindingen hebben geleid tot de identificatie van een viertal verdachten. In 2016 wordt deze aanpak verder uitgebouwd.

Op basis van binnengekomen informatie vanuit de Verenigde Staten, werd in 2015 een wereldwijde actie gevoerd gericht op het identificeren en aanhouden van de belangrijkste verdachten in een groot kinderpornonetwerk. In een samenwerking tussen de Nederlandse en Australische politie kon een achttal centrale personen worden aangehouden die op tal van fora en boards binnen het zogeheten 'darknet' actief waren. Over de hele wereld zijn verdachten aangehouden. Het netwerk is ontmanteld en een grote hoeveelheid data is in beslag genomen. In 2016 worden in deze zaak nog meer aanhoudingen verwacht.

De samenwerking met de deelnemende landen in de Virtual Global Taskforce (VGT) blijft toenemen. Niet alleen wat betreft de ontwikkeling van nieuwe strategieën en informatie-uitwisseling, maar ook op operationeel vlak. In 2015 is in VGT-verband Operatie Atlas uitgevoerd. Deze gezamenlijke actie leidde wereldwijd tot

De zaak Luigi C.

De verdachte, Luigi C, een coach bij de Haagse hockeyclubs, filmt heimelijk meisjes in de kleedkamer. Honderden meisjes worden stiekem gefilmd, terwijl zij zich uitkleden en naar de douche lopen. Daarnaast bezit C. 144.000 afbeeldingen van kinderporno.

De kernvraag in hoger beroep is of het filmen is aan te merken als het vervaardigen van kinderpornografie. In eerste aanleg vindt de rechtbank van niet en spreekt de verdachte van dat onderdeel van de tenlastelegging vrij.

Het OM vindt dat het filmen wel als zodanig gekwalificeerd moet worden. Daarbij verwijst het naar een arrest van de Hoge Raad, waarin onder meer staat dat ook afbeeldingen van niet-expliciet seksuele gedragingen kinderpornografisch kunnen zijn, als deze gelet op de wijze van totstandkoming de bedoeling hebben seksueel te prikkelen. Dat is volgens het OM in deze zaak het geval.

Het OM eist in hoger beroep drie jaar gevangenisstraf, waarvan een jaar voorwaardelijk. Het gerechtshof in Amsterdam veroordeelt de verdachte in hoger beroep tot 22 maanden cel, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk. Het OM heeft weliswaar een hogere straf geëist, maar is tevreden met het arrest, omdat het hof het standpunt van het OM volgt waar het gaat om het vervaardigen van kinderpornografie.

de aanhouding van 306 verdachten en de identificatie van meer dan honderd vaak zeer jeugdige slachtoffers. Nederland nam hiervan ruim dertig procent voor zijn rekening. Nederland heeft in VGT-verband een voorstel ingediend tot verdere samenwerking in en met Zuidoost-Azië, vooral gericht op het doorontwikkelen van de expertise van landen in die regio.

Bij kinderpornografie gaan de ontwikkelingen op digitaal gebied snel. Dit geldt voor zowel de techniek als de regelgeving. Het is voor overheden lastig een voortdurende afweging te maken tussen enerzijds privacy- en anderzijds veiligheidsbelangen. In 2015 is met name de buitenwerkingstelling van de dataretentiewetgeving van invloed geweest op de opsporing van kinderporno. Ook blijkt dat het IP-adres steeds minder geschikt is voor identificatie-doeleinden. Door toenemend gebruik van mobiele apparaten (laptop, iPad, telefoon) waarmee burgers met het internet verbonden zijn, de brede beschikbaarheid van Wifi-hotspots, open netwerken, encrypte dataverbindingen en de toename van mobile pools (IP-adressen die aan meerdere gebruikers worden uitgegeven) kunnen meldingen via het IP-adres steeds moeilijker herleid worden tot een verdachte. Bovendien maken burgers en subjek-

Foto: ANP | Koen Suyk

ten in toenemende mate gebruik van effectieve afschermingsmethoden. Specifieke opsporingsmethoden moeten verder worden ontwikkeld.

Ook de uitstekende Nederlandse internet-infrastructuur speelt een rol: Nederlandse providers worden onder meer gebruikt voor al dan niet strafbaar buitenlands dataverkeer via TOR- en VPN-verbindingen. Hoewel een melding over kinderporno in eerste instantie betrekking heeft op een Nederlands IP-adres, blijkt na intensief onderzoek niet zelden dat de gebruiker zich in het (verre) buitenland bevindt.

Goed opgeleide digitaal rechercheurs die zich specifiek met deze taak bezighouden, zijn cruciaal om op deze ontwikkelingen een antwoord te kunnen geven. De komende jaren neemt de vraag exponentieel toe. Innoverende technieken en de opslag van steeds grotere hoeveelheden data met een verwachte vertienvoudiging tot 2020, vragen om grote investeringen. De ondersteuning door een zware ICT-infrastructuur is onontbeerlijk en dient verder te worden uitgebouwd, niet alleen met als doel digitaal onderzoek mogelijk te houden, maar ook voor analyse- en intelligence-doeleinden.

Het aantal meldingen over het aantreffen van kinderpornografisch beeldmateriaal, met name vanuit het buitenland, is in 2015 sterk toegenomen. In 2015 zijn er in totaal 5534 meldingen en zaken binnen gekomen. Belangrijke oorzaak van de stijging van het werkaanbod is dat Amerikaanse wetgeving internetbedrijven die binnen haar jurisdictie opereren verplicht melding te maken als zij strafbaar materiaal aantreffen. Iedere nieuwe internetdienst die op de markt toetreedt, genereert zo een nieuwe stroom meldingen. Deze trend zal zich de komende jaren verder voortzetten. De verwachting is dat in 2016 het aantal meldingen dat bij de politie binnenkomt via de Landelijke Eenheid van de politie wederom sterk zal stijgen.

Doelstelling en resultaten

In lijn met de veranderde aanpak zijn voor de periode 2015-2018 de doelstellingen gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. In plaats van alleen een focus op het aantal aan het OM aan-geleverde verdachten, bestaat de aanpak nu uit een groter interventiepalet. Daartoe behoren proactieve, reguliere en eenvoudige onderzoeken, en er is een categorie alternatieve interventies. *Proactieve onderzoeken* zijn onderzoeken die volledig door eigen

opsporing in beeld zijn gekomen en zijn afgehandeld. Kenmerkend voor deze onderzoeken is dat zij langer duren en technisch meer ondersteuning vragen. Met name dit type onderzoeken geeft zicht op bestaande netwerken van pedofielen en misbruikers. Binnen deze netwerken kunnen ook verdachten worden opgespoord die een centrale rol spelen binnen de organisaties of individuen achter deze netwerken. Om deze reden is er voor gekozen de komende jaren extra op deze categorie te investeren.

Onder *reguliere onderzoeken* worden die onderzoeken verstaan die starten op basis van binnengekomen informatie waarin al een indicatie van de dader aanwezig is en die leiden tot een volledig strafdossier. Bij *eenvoudige onderzoeken* gaat het om een geringere politie-inzet, die weliswaar gericht is op een strafrechtelijke interventie, maar niet op het doorlopen van een volledig opsporings- en vervolgingstraject. Voorbeeld hiervan is het Indigo traject, een verkort opsporingsonderzoek gekoppeld aan een verplicht behandelingstraject.

Onder de categorie *alternatieve interventies* vallen activiteiten die niet direct gericht zijn op de opsporing, maar waarmee wel een bepaald effect wordt beoogd, zoals afschrikking, het wegnemen van middelen of het opwerpen van barrières. Voorbeelden zijn een gesprek, eventueel vergezeld van een waarschuwingsbrief, het laten intrekken van de ANBI-status van een stichting (de status van Algemeen Nut Beogende Instelling geeft fiscale voordelen), een bestuurlijke rapportage of het organiseren van een voorlichting over sexting.

De resultaten van de bestrijding van kinderporno waren in 2015 goed. Het voor 2015 in de Veiligheidsagenda ten doel gestelde aantal interventies van zeshonderd is met 842 interventies ruimschoots gehaald. ●

Discriminatie

- Uitingen van onverdraagzaamheid kunnen niet worden getolereerd.
- Lichte stijging instroom discriminatiefeiten.
- 37,7 % van de zaken betreft discriminatie naar ras.

Foto: Hollandse Hoogte | Martijn van de Griendt

Discriminatie kent veel verschijningsvormen. In het Wetboek van strafrecht zijn de grondvormen van discriminatie strafbaar gesteld, namelijk het in het openbaar beledigen, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld en het bij de uitoefening van ambt, beroep of bedrijf discrimineren van personen wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht, seksuele gerichtheid of handicap. Daarnaast worden er veel 'gewone' delicten gepleegd, waarbij discriminatoire aspecten een rol spelen, meestal als motief op de achtergrond. Al deze gedragingen zijn uitingen van onverdraagzaamheid die uit maatschappelijk oogpunt niet getolereerd kunnen worden.

Aanpak en rol van het OM

Het OM heeft een belangrijke rol in de bescherming van de samenleving tegen discriminatie. Het strafrecht biedt de mogelijkheid om mensen publiekelijk ter verantwoording te roepen en te

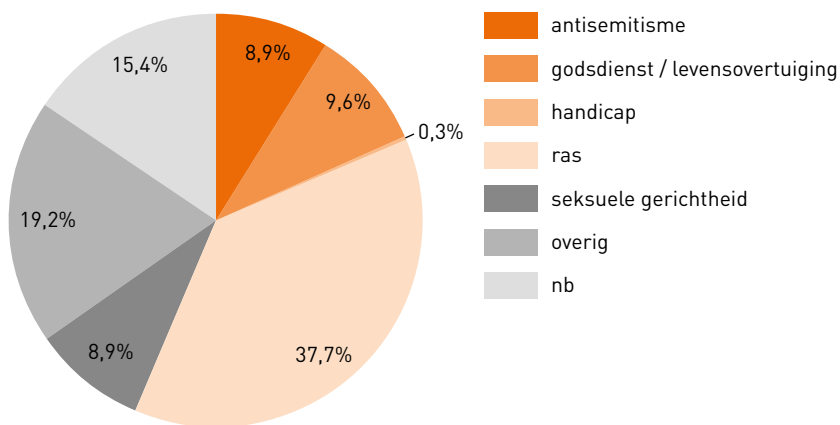
straffen. Een strafrechtelijke reactie volgt als de discriminatiebepalingen worden overtreden, een verdachte wordt gevonden en de zaak bewijsbaar is. Bestrijding van discriminatie is een taak van de samenleving als geheel. Het OM draagt daaraan bij door de harde, wettelijke grenzen strafrechtelijk te handhaven. Het is daarmee sluitstuk van de aanpak. Het OM werkt nauw samen met de politie, gemeenten en/of antidiscriminatiebureaus.

Uitschelden donkere agent

Een man uit Den Haag bedreigt twee mensen en scheldt een agent die hem daarna wil aanhouden uit voor 'kankerbruine' en 'kankeraap'. Ook meent hij dat de agent hem in zijn land niet mag vertellen wat hij moest doen. Hiermee suggereert de man dat de agent als donkergekleurd persoon in Nederland geen politiegezag zou mogen uitoefenen. De officier van justitie neemt het de man kwalijk dat hij een ambtenaar in functie beledigt en bovendien zich schuldig maakt aan een uitlating met een sterke discriminatoire lading. De rechter legt de man een werkstraf van vijftig uur op.

Nadat het totaal aantal ingestroomde discriminatiefeiten (artikel 137c en 137d Wetboek van strafrecht) in de jaren 2009 tot en met 2013 substantieel was gedaald, constateert het OM sinds 2014 weer een lichte stijging van het aantal ingestroomde feiten. Hoewel het totaal aantal ingestroomde feiten nog altijd lager is dan in de jaren voor 2009, lijkt de dalende trend hiermee doorbroken. Ondanks een onderzoek naar de daling van het instroomcijfer, is het lastig om hiervoor een directe oorzaak aan te wijzen. Het blijft een aandachtspunt, omdat het OM uiteraard zo scherp mogelijk in beeld wil hebben wat er speelt in de maatschappij. ●

Instroom discriminatie 2015 naar verschijningsvorm

Roma en Sinti

Door een verdachte wordt meermaals, in het openbaar, 'kutzeuners' en 'kankerzigeuners' geroepen. Daarbij wijst de verdachte naar een flat waar Roma en Sinti wonen. Het incident vindt midden in de nacht plaats, terwijl mensen vanaf de galerij staan te kijken naar de man, die onder invloed van alcohol is.

Tijdens de zitting stelt de officier dat door in het openbaar dit soort leuzen te roepen een bevolkingsgroep in hun eer en goede naam wordt aangetast. Je wordt, aldus de officier, niet beoordeeld op gedrag, maar je wordt weggezet op grond van je afkomst, als minderwaardig. De officier vindt dat er daarmee sprake is van discriminatie als bedoeld in het Wetboek van strafrecht, artikel 137c. Sr. Roma en Sinti dienen, evenals andere bevolkingsgroepen, beschermd te worden tegen dit soort uitingen. Dit is een groep die last heeft van stereotyperingen. Het is kwetsend en grievend als je zo wordt weggezet puur omdat je bij een bepaalde bevolkingsgroep hoort.

De vervolging van verdachte hiervoor ter zitting is ook een signaal naar anderen: het klakkeloos negatief wegzetten, het discrimineren van een bevolkingsgroep, wordt hard aangepakt. Discriminatie mag geen voet aan de grond krijgen in onze samenleving. Het Openbaar Ministerie vindt dat in het openbaar uitgesproken moet worden dat dit niet kan. De man krijgt conform de eis van de officier een taakstraf van dertig uur opgelegd.

Foto: Rob Hendriksen

Slachtoffers

- Het OM staat voor het slachtoffer.
- Herstelbemiddeling onderdeel van strafrechtelijke afdoening.
- Oog in oog met slachtoffers.

Foto: Loes van der Meer

Slachtofferzorg staat prominent op de agenda van het OM. Het OM richt zich op de dader én staat voor het slachtoffer. Dat is in de kern het motto. Het OM streeft naar een zichtbaar, merkbaar en herkenbaar optreden en naar betekenisvolle interventies voor slachtoffer, dader en de omgeving. Daarbij past dat het OM het slachtoffer ondersteunt in het uitoefenen van zijn rechten: op informatie, correcte bejegening en schadevergoeding.

Aanpak en rol van het OM

Het OM staat voor slachtoffers, daar is in 2015 opnieuw hard aan gewerkt. Zo zijn de nabestaanden van de ramp met de MH17 intensief ondersteund. Verder is samen met Slachtofferhulp Nederland een succesvolle proef uitgevoerd om slachtoffers van middelzware criminaliteit actiever en persoonlijker te benaderen en toegankelijker en persoonsgerichte informatie te verstrekken.

Om dezelfde reden is op de website van het OM de informatie voor slachtoffers uitgebreid. De site bevat nu korte illustratieve filmpjes over belangrijke onderwerpen voor slachtoffers, zoals het officiersgesprek, de gang van zaken rond de zitting en het spreekrecht. In het filmpje over spreekrecht gaan twee nabestaanden en een slachtoffer in op het belang ervan. Uit een test is gebleken dat de telefonische bereikbaarheid van het slachtofferloket en de bejegening goed wordt gewaardeerd. Om het menselijke aspect van een strafzaak en de impact van delicten nog beter op het netvlies van OM-medewerkers te krijgen, is het zogenaamde 'oog in oog'-traject gestart. In 2015 zijn hiervoor ontmoetingen tussen OM-medewerkers en slachtoffers en nabestaanden georganiseerd.

Doelstelling en resultaten

Vorig jaar zijn 104.000 zaken met één of meer slachtoffers ingestroomd, dat is 55 procent van het totaal aantal ingestroomde zaken.

In 2015 is bij zes regioparketten en -rechtbanken onder leiding van het OM in een voortgezette pilot geëxperimenteerd met mediation tussen dader en slachtoffer. Vorig jaar zijn rond de vijfhonderd mediations uitgevoerd door onafhankelijke mediators. De uitkomst van een mediation, bijvoorbeeld een vaststellings-overeenkomst, kan meegenomen worden bij de afdoening van een zaak door een officier of rechter. ●

Dodelijk verkeersongeval Lutten

Op donderdagavond 12 maart 2015 maakt een vader een wandeling in het Overijsselse Lutten met zijn vijf weken oude zoontje in de kinderwagen. Hij raakt in gesprek met een buurmeisje aan de kant van de weg. Plotseling is daar een auto die de vader aanrijdt en de kinderwagen schept. De baby overlijdt ter plekke, de vader raakt zwaargewond. Na de aanrijding rijdt de verdachte door. Pas laat op de avond, na aandringen van zijn ex-vrouw, meldt de 51-jarige verdachte zich bij de politie.

Uit onderzoek blijkt dat de verdachte zeker 1,5 promille alcohol in zijn bloed had ten tijde van de aanrijding. Dat is drie keer de toegestane hoeveelheid. Ook is uit onderzoek gebleken, onder andere door een reconstructie ter plaatse, dat de verdachte de mensen aan de kant van de weg had moeten zien staan en een aanrijding had kunnen voorkomen. Daarbij kende hij de weg goed.

“Als hij minder eigenwijs was geweest, was hij na het gebruik van een forse hoeveelheid alcoholhoudende drank niet achter het stuur van zijn auto gaan zitten, maar had hij zich naar huis laten brengen, zoals hem ook was aangeboden. In dat scenario was de vader met zijn zoontje gezond en wel thuisgekomen”, zegt advocaat-generaal Joep Simmelink tijdens het hoger beroep. Daarnaast is de verdachte na de aanrijding doorgereden. “Uitermate asociaal verkeersgedrag.”

De advocaat-generaal eist vier jaar cel en een rijontzegging van tien jaar tegen de verdachte. Omdat hij nog in de proeftijd zat van een voorwaardelijke straf wegens eerder rijden onder invloed deed het hof daar in de uitspraak nog een maand celstraf en twee jaar rijontzegging bovenop. De verdachte heeft cassatie ingesteld.

Utrechtse serieverkrachter

Tussen 1995 en 2001 vinden aan de oostkant van de stad Utrecht zeven verkrachtingen en vijftien aanrandingen plaats die worden toegeschreven aan één persoon. Het onderzoek wordt bekend onder de naam ‘Utrechtse serieverkrachter’. Na intensief speurwerk wordt op 16 juli 2014 een 51-jarige man uit de regio Utrecht aangehouden.

De man wordt begin 2014 veroordeeld voor fietsendiefstal. Hij moet DNA afstaan in het kader van de Wet DNA veroordeelden. Het Nederlands Forensisch Instituut maakt daarop bekend dat er een hit is op drie feiten die alle drie worden toegeschreven aan de serieverkrachter. Nader onderzoek leidt naar een vierde DNA-hit. Voor de overige achttien feiten is geen vervolging ingesteld wegens gebrek aan forensisch bewijs.

De vier verkrachtingen worden op eenzelfde manier uitgevoerd en in hetzelfde gebied. De fietsende slachtoffers worden steeds van achteren benaderd, bedreigd met een mes, meegevoerd naar een afgelegen plek en op gewelddadige wijze misbruikt.

De verdachte heeft gedurende het onderzoek geen verklaring afgelegd en evenmin meegewerkt aan het onderzoek door het Pieter Baan Centrum. Omdat de deskundigen geen uitspraak kunnen doen over de toerekeningsvatbaarheid of stoornissen van de verdachte, is het niet mogelijk de maatregel TBS te eisen of enige andere maatregel om recidive te voorkomen. Gezien de ernst van de feiten, de grove inbreuk die is gemaakt op de lichamelijke en geestelijke integriteit van de vier vrouwen, en de gevolgen voor de maatschappij in het algemeen, is de maximaal mogelijke gevangenisstraf van zestien jaar geëist. De rechter legt in februari 2016 zestien jaar gevangenisstraf op. De verdachte is in hoger beroep gegaan.

MH17 vliegramp

Op 17 juli 2014 stort in het oosten van de Oekraïne vlucht MH17 van Malaysia Airlines neer. Het vliegtuig is op weg van Amsterdam naar Kuala Lumpur. Aan boord zijn 283 passagiers en vijftien bemanningsleden. Onder de passagiers zijn 196 Nederlanders.

De Onderzoeksraad voor de Veiligheid (OVV) heeft onderzoek gedaan naar onder andere de oorzaak van de crash, om op die manier veiligheidslessen te kunnen trekken voor de toekomst. Het strafrechtelijk onderzoek is gericht op de opsporing van verdachten en wordt uitgevoerd door het internationaal onderzoeksteam, het zogenaamde Joint Investigation Team (JIT). Hierin werkt het Nederlands OM en de Nederlandse politie samen met de politie en justitiële autoriteiten van Australië, België, Maleisië en Oekraïne. Het doel van het strafrechtelijk onderzoek is waarheidsvinding, het vaststellen van de feiten, het identificeren van de verantwoordelijken voor de crash en het verzamelen van strafrechtelijk bewijs voor een vervolging.

Het JIT verwacht de tweede helft van 2016 het strafrechtelijk bewijs te kunnen leveren met welk type wapen en vanaf welke locatie de MH17 is neergeschoten. In diezelfde periode verwacht het JIT ook meer zicht te krijgen op mogelijke daders. Op welke termijn hun precieze betrokkenheid, identiteit en actuele verblijfplaats kunnen worden vastgesteld, valt nog niet aan te geven.

De dag na de presentatie van het OVV-rapport naar de oorzaak van de crash met de MH17, kopten de landelijke ochtendkranten: 'NU DE DADERS NOG'. Het maakt duidelijk welke druk er ligt op het strafrechtelijk onderzoek. De hele wereld kijkt mee over de schouders van het onderzoeksteam. De OVV heeft aangegeven wat de oorzaak is van de crash: de MH17 is neergeshaald door een BUK-raket. Het is aan het onderzoeksteam om dit ook strafrechtelijk te bewijzen en om een antwoord te bieden op de vraag: wie was hiervoor verantwoordelijk?

De internationale component van het JIT maakt het onderzoek ingewikkeld. Er moet rekening worden gehouden met de verschillende rechtssystemen in de betrokken landen en de verschillende eisen die de wet stelt aan het bewijsmateriaal. Daarnaast is de informatie die wordt verzameld vaak erg omvangrijk, zoals het onderzoek naar open source informatie: informatie die vrij beschikbaar is op het internet (bijvoorbeeld via social media). Er zijn meer dan vijf miljard webpagina's met informatie over de crash. Ook zijn meer dan honderd getuigen gehoord. Het gaat om een complex en daarmee tijdrovend onderzoek. Het onderzoek vordert langzaam, maar wel gestaag. Het OM heeft er vertrouwen in dat de daders uiteindelijk vervolgd kunnen worden.

Foto: AP/Hollandse Hoogte | Efreim Lukatsky

Maatschappelijke resultaten

Lokale veelvoorkomende criminaliteit / ZSM

- De betekenisvolle afdoening staat centraal.
- Evaluatie pilots ZSM en rechtsbijstand.
- Verder investeren in de kwaliteit van ons werk.

In 2015 heeft het OM samen met de ketenpartners, politie, reclasseringsorganisaties (3RO), Slachtofferhulp Nederland (SHN) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) verder gewerkt aan het inrichten van de ZSM-werkwijze. In die werkwijze worden strafzaken met betrekking tot veelvoorkomende criminaliteit (VVC) betekenisvol, zorgvuldig en zo mogelijk snel afgehandeld. De interventie dient een passende afdoening te zijn, het slachtoffer moet recht worden gedaan en de sanctie dient toegesneden te zijn op de persoon van de dader en de ernst van het delict.

Aanpak en rol van het OM

De essentie van de ZSM-werkwijze is dat alle ketenpartners gelijktijdig aan de zaak werken op dezelfde locatie. Ten behoeve van de te nemen afdoeningsbeslissing door het OM leveren de partners de relevante informatie direct aan de 'ZSM-tafel' aan. Deze informatie (over het strafbare feit, de persoon van de verdachte en over de impact op het slachtoffer) stelt de officier van justitie in staat om een afdoeningsbeslissing op maat te nemen. Dat kan een sepotbeslissing zijn, eventueel met voorwaarden voor niet-vervolg, een transactie of strafbeschikking. De officier van justitie kan ook beslissen om de zaak aan de rechter voor te leggen. In toenemende mate wordt de ZSM-werkwijze in de werkomgeving Interventies geïntegreerd. Op termijn kunnen strafzaken op de regioparketten nog op twee manieren instromen: VVC-zaken stromen uitsluitend in via de ZSM-werkwijze, onderdeel van de werkomgeving Interventies, terwijl in de werkomgeving Onderzoeken de overige strafzaken worden opgepakt. In het hoofdstuk 'Organisatieontwikkeling OM2020' is meer te lezen over de werkomgeving Interventies en over de andere werkomgevingen binnen het OM.

Doelstelling en resultaten

In 2015 is de ZSM-werkwijze verder ontwikkeld van een nieuwe manier van werken bij veel voorkomende criminaliteit tot een

landelijke en ketenbreed beschreven en gedragen werkwijze die onderdeel is van de reguliere werkwijze van het OM en in de keten. Inmiddels voldoen alle regio's in grote lijnen aan de norm dat alle daarvoor in aanmerking komende (VVC) zaken instromen op de ZSM-locatie.

In 2015 is – met de ketenpartners – gewerkt aan verdere proces-harmonisering. In toenemende mate is sprake van een uniforme werkwijze. Deze uniformiteit is voor het OM een randvoorwaarde om binnen de strafrecht keten betrouwbaar en consistent haar magistratelijke rol te kunnen vervullen. Daarnaast is uniformiteit van belang om de noodzakelijke informatievoorziening voor de strafrecht keten te kunnen realiseren.

Rechtsbijstand

Goede rechtsbescherming voor verdachten is essentieel in de ZSM-werkwijze. In 2015 zijn de pilots rechtsbijstand geëvalueerd. Advocaten, verdachten en het OM zijn positief over de aanwezigheid van de advocaat op ZSM. Op welke wijze de rechtsbijstand binnen ZSM vorm wordt gegeven is momenteel onderwerp van overleg tussen het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA), politie en OM. Voorop staat dat de ZSM-werkwijze vergezeld moet gaan van adequate rechtsbijstand aan verdachten.

Foto: Loes van der Meer

Daarnaast is in 2015 voorzien in rechtsbijstand bij grootschalige evenementen, zoals Lowlands en dance evenementen. Politie en OM doen daar strafzaken ter plaatse – zo mogelijk direct – af, buiten de ZSM-locatie. Vaak betreffen het opiumwetdelicten die met een transactie of strafbeschikking zijn afgedaan. Evaluatie van deze werkwijze volgt in mei 2016 en zal worden meegenomen in de inrichting van rechtsbijstand op ZSM.

Kwaliteit

In januari 2015 verscheen het rapport 'Beschikt en gewogen' waarin de procureur-generaal bij de Hoge Raad onderzocht op welke wijze het OM de strafbeschikkingen toepast. De constatering en aanbevelingen in het rapport hebben geleid tot een aantal maatregelen die moeten zorgen voor een kwalitatief betere dossieropbouw in VVC-zaken, betere informatievoorziening naar verdachte (en slachtoffer), betere vastlegging van de schuld-vaststelling in het (digitale) dossier en – voorafgaand aan een afdoening met directe betaling – bijstand door een advocaat. Verder wordt geïnvesteerd in contextgericht werken. Dat betekent dat het OM intensiever kijkt naar de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd en welke betekenisvolle interventie het meest recht doet aan slachtoffer, delict en dader.

In het kader van het 'Kwaliteitsplan OM-politie' werken duo's van ervaren politie- en OM- medewerkers in de basispolitieteams aan verbetering van de kwaliteit van (met name) de VVC- zaken en

Fooienpot

In januari wordt bij een inbraak in de kringloopwinkel in Spijkenisse de fooienpot gestolen. Voor dit feit houdt de politie een dakloze man aan. Een verdachte die, zo omschrijft de officier van justitie in april op zitting "al bijna vijftig jaar actief was als crimineel" en een strafblad met ongeveer evenzoveel pagina's. Het feit dat de verdachte doof is, maar geen gebarentaal kent, zorgt op zitting voor een uitdaging. De rechter typt daarom alles wat wordt gezegd ook in zijn computer, zodat de verdachte dit via de beeldschermen kan volgen. De rechter vindt met de officier dat eerdere straffen en pogingen tot hulpverlening onvoldoende effect hebben gehad en legt hem een ISD-maatregel op. Dat betekent dat hij twee jaar vast blijft zitten, in die periode wordt intensieve zorg en behandeling aangeboden.

lichte HIC-zaken. Speerpunten zijn de verbetering van het aangifte-proces, screening van de aangiften op zaken die moeten worden opgepakt, het opmaken van een kwalitatief goed proces-verbaal en kennis van strafvorderlijke bevoegdheden. De duo's worden daarbij ondersteund door Bureaus Ketensamenwerking in alle regio's. Problemen en gevonden 'best practices' worden daar ingebracht en besproken. •

Column ZSM De man met de hamer tegenkomen

"Midden op straat staat een man met een hamer woest op een personenauto in te slaan!!" Het was een behoorlijk alarmerende melding, waar twee politiebussen met inhoud uiteraard direct op af gingen. Ter plaatse, vlak voor de ingang van een supermarkt, stond een klemgereden auto, waarvan de koplampen en voorruit aan gruzelementen waren geslagen.

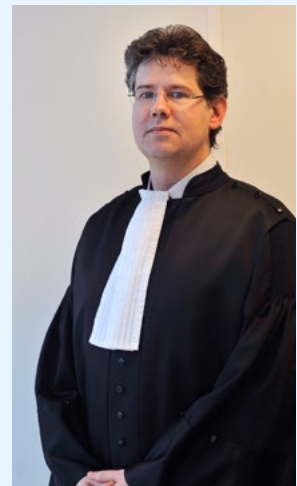
De eigenaar van het vernielde voertuig wees naar de dader, een paar meter verderop. Hij leek bepaald geen woesteling, maar een kalm manspersoon, die zich gewillig overgaf. Op de grond naast hem lag een hamer en die werd, net als hij, door het bevoegd gezag meegenomen naar het bureau.

Tijdens zijn verhoor kwam naar voren wat de verdachte had beziel. Hij deed uit de doeken hoe hij een reparatie aan de verwarming van zijn garagebedrijf had willen laten uitvoeren. De ingehuurd klusjesman – het latere slachtoffer – had driehonderd euro van hem meegekregen om materialen te kopen, maar keerde nimmer terug. En ook na herhaaldelijk aandringen had de garagehouder zijn voorschot niet terug gekregen. Met deze agressieve uitpatting tot gevolg. De klusjesman werd naar een plek gelokt, klemgereden en voor een laatste maal om het geld gevraagd. Toen dat wederom uitbleef, sneuvelden de auto-onderdelen.

Maar een burger mag in zo'n civiel geschil natuurlijk niet het recht in eigen hand nemen. Zulk wangedrag op de openbare weg zorgt bovendien voor grote onrust bij argeloze voorbijgangers. Tijdens mijn piket bedacht ik welke ZSM-reactie passend en geboden zou zijn. Ik gaf het dossier in handen van onze schaderegelaar met de bepaling, dat de garagehouder de beschadigde bolide binnen afzienbare tijd weer in zijn oorspronkelijke staat terug moest brengen. De nalatige klusjesman zou zijn gerepareerde auto vervolgens bij de werkplaats van de verdachte op kunnen halen. Hij kreeg daarvoor wel een rekening gepresenteerd, die hij direct moest voldoen. Eentje van driehonderd euro, om precies te zijn.

Maurice van Heemst

Deze column verscheen eerder in het huis-aan-huisblad De Havenloods.

Rijksrecherche

De Rijksrecherche is een algemene opsporingsdienst die valt onder het gezag en beheer van het College van procureurs-generaal van het OM. Zo vertolkt de Rijksrecherche de rol van onpartijdige instantie die (vermeend) strafbaar gedrag binnen de overheid onderzoekt.

92 onderzoeken

In 2015 deed de Rijksrecherche 92 onderzoeken, waarvan acht door het Team Criminele Inlichtingen. De onderzoeken, waaronder 29 onderzoeken naar schietincidenten, betroffen vooral incidenten binnen de opsporing (56). Verder volgden onderzoeken naar gemeenten (16), provincies (3), het rijk (4), andere overheden (3), en het rechtswezen (10).

Sommige Rijksrecherchezaken trokken in 2015 veel aandacht, zoals een politieambtenaar die op grote schaal informatie lekte naar criminelen in ruil voor geld. Of het omvangrijke corruptie-onderzoek (verdovende middelen) bij de douane van de Rotterdamse haven. Ook het lekken van informatie aan de pers uit de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten en de zaak waarbij Mitch Henriquez omkwam na het toepassen van geweld door de politie, verschenen veelvuldig in de pers.

Samenwerking en integrale misdaadbestrijding

In 2015 is de samenwerking met partijen als de politie, de Koninklijke Marechaussee en de bijzondere opsporingsdiensten, waaronder de FIOD, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en de Inspectie Leefomgeving en Transport versterkt. Dit past in de tendens om overheidsondermijnende criminaliteit meer integraal aan te pakken. De Rijksrecherche heeft hieraan onder meer bijgedragen door met het Ministerie van Veiligheid en Justitie mee te denken over de herijking van het beleid ter bestrijding van ambtelijke corruptie. In samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de Rijksrecherche een contactpunt ingericht om ambtenaren en bestuurders te helpen bij de beoordeling of aangifte moet worden gedaan van een (ambt)misdrijven en hen daarover nader te informeren.

Taken

De Rijksrecherche kan worden ingeschakeld als (semi-)overheidsfunctionarissen worden verdacht van corruptie, valsheid in geschrift of schending van een geheimhoudingsplicht. Daarnaast doet de opsporingsdienst onder meer onderzoek naar vuurwapengebruik of geweld met (zwaar) lichamelijk letsel tot gevolg.

Ook onderzoekt de Rijksrecherche het overlijden van personen die zijn ingesloten door politie, Koninklijke Marechaussee, de Dienst Justitiële Inrichtingen en bijzondere opsporingsdiensten. Inzet van de Rijksrecherche is in het bijzonder aangewezen als dit nodig is om iedere (schijn van) partijdigheid te vermijden. ●

Onderzoeken Rijksrecherche in 2015

Overheidssectoren/diensten	
Gemeente	16
Provincie	3
Rijk	4
Opsporingsinstantie	56
Rechtswezen	10
Andere overheidssectoren	3
Soort incidenten ^{*/**}	
Ambtelijke corruptie	24
Schending geheimhoudingsplicht	15
Schietincidenten	29
Celdoden	0
Overige confrontaties met politie (ongeval, achtervolging, aanhouding)	5
Nalatigheid zorgplicht	2
Uitvoering rechtshulpverzoeken	2
Overig (fraude, zedendelicten, verdovende middelen, valsheid in geschrift, diefstal/verduistering, meeneed)	15
Team criminele inlichtingen onderzoeken	8
Totaal aantal onderzoeken	92

* Betreft tactische onderzoeken

** In één onderzoek kunnen meerdere feiten ten laste worden gelegd

Foto: Loes van der Meer

Overlijden Mitch Henriquez / Arrondissementsparket s'-Gravenhage / Ressortsparket

De 42-jarige Mitch Henriquez uit Aruba wordt op zaterdag 27 juni aangehouden bij een muziekfestival in het Haagse Zuiderpark, omdat hij zou hebben geroepen dat hij een wapen had. Hij verzet zich tegen de aanhouding waarna de politie geweld tegen hem gebruikt. De man overlijdt de volgende dag in het ziekenhuis. De Rijksrecherche start onder leiding van twee officieren van justitie een onderzoek naar de dood van Mitch Henriquez.

De agenten die direct bij de aanhouding van Mitch Henriquez betrokken waren, zijn door het OM als verdachte aangemerkt. Sporen op het lichaam van Henriquez duiden erop dat hij is overleden als gevolg van het geweld van agenten tijdens zijn arrestatie.

Dat blijkt uit het onderzoeksrapport van de Rijksrecherche. Het strafrechtelijk onderzoek wordt verder onder regie van de rechter-commissaris gevoerd. Er zijn door de rechter-commissaris diverse deskundigen benoemd en er zullen een aantal getuige-deskundigen door de rechter-commissaris worden gehoord. Als het onderzoek is afgerond, zal het OM een vervolgingsbeslissing nemen.

Na het overlijden van Mitch Henriquez zijn dagenlang rellen in de Schilderswijk. Veel relschoppers worden opgepakt en veroordeeld. Onder andere voor stenen gooien richting agenten, het plunderen van een supermarkt en online opruiing. Meerdere veroordelingen volgen.

Integriteit en klachten

Integriteit is voor een organisatie als het OM essentieel. De afgelopen jaren is met de oprichting van een intern Bureau Integriteit OM (BI-OM) een goede basis gelegd voor een solide integriteitsbeleid. In dit kader zijn in 2015 diverse activiteiten ontplooid. Zoals gespreksrondes bij de OM-onderdelen waarin algemene en lokale aandachtspunten op het gebied van integriteit worden besproken en vervolgspraken worden gemaakt.

Foto: Aafke Holwerda

Integriteit

Het BI-OM houdt sinds zijn start in juli 2012 geanonimiseerde overzichten van integriteitsmeldingen bij. Vanaf de start tot en met december 2015 betrof het in totaal 137 meldingen. In twintig gevallen daarvan bleek na onderzoek geen sprake te zijn van een integriteitschending of bleek de melding geen OM-medewerker te betreffen.

Jaarcijfers BI-OM 2015

Het Bureau Integriteit OM houdt centraal zicht op vermoedelijke integriteitschendingen en de wijze van afhandeling daarvan. De meldingen bij het Bureau Integriteit hebben betrekking op officieren van justitie, medewerkers én stagiairs. In 2015 zijn bij het Bureau 27 vermoedelijke integriteitsincidenten gemeld. Het grootste deel daarvan is in de loop van het jaar onderzocht en afgehandeld. Bij de geconstateerde integriteitschendingen waren 25 collega's betrokken.

In voorgaande jaren hadden de meeste integriteitschendingen te maken met oneigenlijk gebruik van dienstmiddelen en overtreding van interne regels. In 2015 waren de schendingen meer divers van aard. De meest gemelde categorie betrof ongewenste omgangsvormen. Hierbij kan worden gedacht aan discriminerend of grensoverschrijdend gedrag tussen collega's onderling. Een andere relatief veel gemelde categorie betrof misdragingen in de privésfeer. Dit gaat bijvoorbeeld om medewerkers die in privétijd betrokken raken bij een strafbaar feit.

De disciplinaire maatregelen die zijn genomen zijn vier schriftelijke berispingen, een financiële afdoening (bevrozing van een periodiek), drie strafontslagen en zes beëindigingen van een inhuur- of stage-overeenkomst. Verder was tien keer sprake van een ambtelijke afdoening, zoals een waarschuwing.

Klachten

In 2015 zijn bij het OM in totaal 709 klachten ingediend. Het grootste deel van de klachten heeft betrekking op de informatieverstrekking door het OM. Het gaat hierbij om klachten van slachtoffers die

'Best practice'

Sinds GRECO (Group of States against Corruption, een verdragsorganisatie onder de vlag van de Raad van Europa) in 2013 het OM-integriteitssysteem als 'best practice' heeft aangemerkt, wordt het Bureau Integriteit OM regelmatig benaderd om kennis en ervaring te delen met buitenlandse delegaties. Zo heeft portefeuillehouder Integriteit en plaatsvervangend hoofdofficier Kitty Nooy op verzoek van The Hague Academy for Local Governance een presentatie gehouden voor een Servische delegatie over het integriteitsbeleid van het OM. Ook heeft zij een bijdrage verzorgd voor de Summer Academy van the European Academy for Taxes, Economics & Law in Berlijn over het bevorderen van een cultuur gericht op integriteit en anti-corruptie. Verder heeft de integriteitscoördinator van het OM deelgenomen aan een internationaal evaluatieteam van GRECO dat in Turkije het anti-corruptie- en integriteitsbeleid van OM, rechterlijke macht en parlement onder de loep heeft genomen.

niet zijn geïnformeerd over een aangifte of een strafzaak. Daarnaast zijn klachten ontvangen van slachtoffers die niet goed of te laat zijn geïnformeerd over de rechtszitting, waardoor zij zich niet konden voegen in het strafproces. Een andere categorie klachten gaat over de bejegening door medewerkers van het OM.

In totaal is 35 procent van de ingediende klachten gegrond verklaard. In dat geval worden verontschuldigingen aangeboden en waar mogelijk herstelactiviteiten in gang gezet, zoals het met voorrang oppakken van de strafzaak, het alsnog versturen van een brief met nadere informatie of het aanbieden van een gesprek. Daarnaast wordt – indien nodig – de medewerker en/of de teamleider aangesproken op fouten met het verzoek het proces te verbeteren.

Bij 114 ingediende klachten was het voor het OM niet mogelijk om tot een inhoudelijk oordeel over de klacht te komen, omdat deze niet door nadere feiten en omstandigheden gestaafd kon worden. ●

Klachten

	Aantal	Percentage t.o.v. totaal	Oordeel OM		
			Gegrond	Ongegrond	Geen oordeel
1. Sepot	50	7%	18	28	4
2. Bejegening	119	17%	23	63	33
3. Niet tijdig of te laat optreden	117	17%	78	32	7
4. Informatieverstrekking	216	30%	89	103	24
5. Overige klachten	207	29%	41	120	46
Totaal	709	100%	249	346	114

Bedrijfsvoering

- OM beoordeelde meer dan 213.000 misdrijfzaken; voorraad overtredingszaken baart zorgen.
- Taakstelling van kwart van budget eraf in periode 2011-2018 valt het OM zwaar.
- Digitale 'portals' voor advocaten geïmplementeerd en voor slachtoffers ontwikkeld.

De medewerkers van het OM zijn er in 2015 in geslaagd om een flink volume aan misdrijfzaken te behandelen. Naast de behandeling van 213.000 strafzaken hebben zij meer dan 1700 grote opsporingsonderzoeken naar criminele organisaties verricht, 48.500 dossiers van de politie in de opsporingsfase beoordeeld, 104.400 slachtoffers begeleid bij het strafproces en 144 miljoen euro afgepakt van criminelen. Tevens is door hun inzet de werkvoorraad misdrijfzaken afgenomen tot een normale werkomvang.

Instroom en productie

Misdrijfzaken

De aanlevering van verdachten door de politie daalt al enkele jaren. Dat merkt het OM in het volume van de geregistreerde instroom van strafzaken. Het totaal aantal misdrijfzaken dat in 2015 is ingestroomd, is in één jaar tijd met 20.000 gedaald tot een niveau van 189.900 zaken. De aanlevering van zaken door de politie daalde in één jaar met 18.700, maar ook de andere opsporingsorganisaties leverden in 2015 minder zaken aan. De volumedaling doet zich vooral voor in de zogenaamde 'interventiezaken'; misdrijfzaken die zich op lokaal en regionaal niveau afspelen. Dat zijn zaken die meestal via de ZSM-aanpak worden afgehandeld. Het aanbod van onderzoekszaken, zwaardere zaken waarin sprake is van preventieve hechtenis, is stabiel gebleven. Dat is overigens ook zichtbaar in het stabiele aantal vonnissen van de meervoudige strafkamer. Maar onze medewerkers behandelen ook 'nieuw' aanbod van de politie, want sinds 2013 is het sepotbeleid na kritische opmerkingen van de Algemene Rekenkamer gewijzigd. Zaken waarin geen vervolging mogelijk is vanwege gebrek aan bewijs, maar waarin wél een verdachte bekend is, mogen niet meer zelfstandig worden afgedaan door een politieambtenaar. Al deze politiedossiers moeten medewerkers van het OM beoordelen en seponeren. Dat is werk dat zij in het verleden niet deden. In drie jaar tijd is het aantal beoordeelde politiedossiers snel

toegenomen: van circa 20.000 in 2013 tot 48.500 in 2015. Verder behandelen de medewerkers ook nog zogenaamde 'niet-strafrechtelijke' interventies, zoals verwijzingen naar HALT of een reprimande. In totaal zijn circa 4100 zaken op deze wijze afgehandeld.

Het feit dat het aantal zwaardere zaken stabiel blijft, hangt samen met het omvangrijke aantal onderzoeken naar criminele groepen die onze officieren van justitie samen met de politie, maar ook met opsporingsorganisaties zoals de FIOD of KMar verrichten. De vastlegging van de onderzoeken is in de afgelopen jaren verbeterd, vandaar dat het OM vanaf 2015 kan laten zien hoeveel onderzoeken zijn gedraaid. Dat zijn er maar liefst 1765, naar uiteenlopende thema's zoals de handel en productie van drugs, mensensmokkel en mensenhandel, jihadisme, kinderpornografie, witwassen van geld, fraude en cybercrime.

Naast de 48.500 politiedossiers die de OM-medewerkers in de voorfase afhandelden, hebben zij in 2015 meer dan 213.000 misdrijfzaken beoordeeld. Daarbij is het aandeel misdrijfzaken dat direct is beoordeeld aan de 'ZSM-tafel' ten opzichte van 2014 weer verder gestegen. In totaal zijn 97.800 zaken door het OM zelf afgedaan (naast de voorfasesepots en niet-strafrechtelijke interventies); circa 43.300 zaken met een sepotbeslissing, 31.000 zaken met een opgelegde strafbeschikking en 12.600 zaken met een transactie. Dat is minder dan in eerdere jaren. Het aantal zaken

dat door de officier van justitie aan de strafrechter is voorgelegd, is daarentegen gestegen. Dat komt niet alleen door het stabiele aantal zwaardere onderzoeks zaken, maar ook door een groeiend aantal zaken dat na een eerdere beoordeling van het OM opnieuw in behandeling wordt genomen. Het gaat dan om strafbeschikkingen waartegen een verdachte verzet instelt (4.700 zaken) of die niet door het CJIB geëxecuteerd kunnen worden (4.800 zaken). Deze zaken worden voor het grootste deel door de officier van justitie aan de rechter voorgelegd, met als gevolg een hoger aantal vonnissen van de politierechter. Deze ontwikkeling vraagt om twee redenen extra capaciteit: steeds meer zaken moeten meer dan één keer worden behandeld en de weg naar de rechter kost meer capaciteit dan de andere manieren van afdoen. Een gunstige ontwikkeling is dat de medewerkers van het OM erin zijn geslaagd om de aanwezige werkvoorraad die in 2013 was ontstaan (vanwege de fusie- en verhuisbewegingen die voortkwamen uit de herziening gerechtelijke kaart) verder terug te brengen tot een laag en gecontroleerd niveau. We kunnen met recht zeggen dat het voorraadprobleem voor de misdrijfzaken tot het verleden behoort.

Het aandeel geseponeerde misdrijfzaken is stabiel gebleven met twintig procent van de OM-beslissingen. Dat een officier van justitie een zaak seponereert, betekent overigens niet dat geen bewuste ingreep plaatsvindt. Dat blijkt ook uit de toename van het aandeel beleidsseps (+ acht procent). Want, ook als de officier van justitie besluit om technische (ten onrechte verdacht of geen wettig bewijs) of om beleidsredenen (gering feit) niet strafrechtelijk in te grijpen, kunnen de ketenpartners maatregelen treffen. Jeugdzorg kan bijvoorbeeld een zorgtraject starten, de gemeente kan een vergunning intrekken of de Belastingdienst legt bijvoorbeeld een fiscale boete op.

Omdat misdaad niet mag lonen, zet het OM steeds meer in op het afpakken van het crimineel verdiend vermogen. Dat kan zijn via een ontnemingsmaatregel, maar ook via schikkingen of transacties. In 2015 heeft de officier van justitie in meer dan 1.700 zaken een ontnemingsprocedure ingesteld. In bijna 1.300 zaken heeft de rechter zo'n vordering ook (geheel of gedeeltelijk) toegewezen. Daarnaast heeft de officier van justitie meer dan duizend schikkingen getroffen, negentig transacties aangeboden met een ontnemingscomponent en voor meer dan vierhonderd miljoen euro beslag gelegd. Al deze inspanningen hebben uiteindelijk in 2015 geleid tot een 'afgepakt' vermogen van 144 miljoen euro.

Tot slot: de daling van de instroom bij de arrondissementsparketten heeft nog nauwelijks invloed op het aantal zaken dat door het ressortsparket wordt behandeld. Het aantal ingestelde appèllen is al enkele jaren stabiel. In 2015 is weliswaar een kleine dip te zien in de uitstroom van zaken, maar die is meer terug te voeren naar een tijdelijke beperking van de zittingscapaciteit bij de gerechtshoven dan naar een gebrek aan zaken.

Overtredingszaken

Het aantal afgehandelde overtredingszaken steeg in 2015 maar liefst met 22 procent ten opzichte van het jaar daarvoor, nadat in 2014 ook al een forse productietoename was gerealiseerd. Net als bij de misdrijven, is ook bij de overtredingen zichtbaar dat zowel het aantal verdachten dat verzet aantekent tegen de oplegde strafbeschikking als het aantal mislukte executies flink hogere productie in de afgelopen twee jaren hebben geleverd, is nog steeds een werkvoorraad aan te behandelen overtredingszaken aanwezig. Die situatie baart ons zorgen, omdat het vanuit maatschappelijk oogpunt wenselijk is dat een verdachte kan rekenen op een tijdige reactie van het OM. Daarom zetten we, als het budget dit toelaat, ook in 2016 extra medewerkers in om deze werkvoorraad af te bouwen.

WAHV-beroepen

Als betrokkenen het niet eens zijn met een verkeersboete (Mulderbeschikking) die hen wordt opgelegd, kunnen ze in beroep gaan bij de officier van justitie conform de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (WAHV). Medewerkers van parket CVOM behandelden 357.600 beroepschriften in 2015. Dat is bijna 30.000 beroepschriften minder dan in het jaar daarvoor. Deze daling wordt in het algemeen toegeschreven aan het sterk gedaalde aantal verkeersboetes dat onder invloed van de politieacties in 2015 is uitgeschreven. Het aantal behandelde beroepen op de kantonrechter steeg ten opzichte van vorig jaar echter nog licht naar 65.700 beroepen.

Financiën

Zoals in eerdere jaarberichten ook aangegeven, heeft het OM te maken met een opgelegde taakstelling (vanuit de kabinetten Rutte 1 en 2). De totale taakstelling loopt op tot 139 miljoen euro in 2018; een daling van ruim een kwart van het budget ten

Uitgaven 2015 (x miljoen euro)

	Toegekend	Realisatie 2015	Eindstand
P&M budget*	460,8	484,2	-23,4
Gerechtskosten	26,3	30,9	-4,6
Domeinen	12	12	0
Verkeer	33,6	27,3	6,3

* Het P&M-budget (Personeel- en Materieelbudget) is het reguliere budget van het OM. Gerechtskosten, Domeinen zijn specifieke doelbudgetten waarover het OM het beheer voert. De eerste kolom toont het initieel beschikbaar gestelde budget conform de begroting van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. De tweede kolom geeft de uiteindelijke hoogte van de uitgaven in 2015 weer. De verschillen tussen deze kolommen geven in de derde kolom het financieel resultaat weer.

opzichte van 2011. Het is een zware opdracht om binnen dit krimpend kader de maatschappelijke resultaten te blijven realiseren die van ons worden verwacht. Daarom hebben het OM en het departement aan twee externe partijen gevraagd om de haalbaarheid van deze opgelegde taakstelling te valideren (rapport één en twee van de Galan Groep en het rapport van de heer De Jong, namens ABDTOPConsult). Deze validaties hebben laten zien dat het prestatieniveau van 2015 voor de komende jaren geconsolideerd kan worden mits het tempo van deze taakstellingen wordt bijgesteld, er sprake is van een balans in de keten, er geen extra taakstellingen bij komen en er aandacht is voor eventuele operationele risico's die kunnen ontstaan omdat met deze taakstellingen en maatschappelijke leveringsplicht het OM onder druk komt te staan.

In 2015 hebben deze constatering er toe geleid dat met de minister van Veiligheid en Justitie is afgesproken dat er een 'uitgestoken hand' zou zijn als door het hoge ritme van de taakstellingen in 2015 en zich optredende operationele risico's het presterend vermogen van het OM in het gedrang zou komen. Dit heeft er in het uitvoeringsjaar 2015 toe geleid dat bepaalde kosten door het ministerie zijn betaald en dat op specifieke onderdelen een overschrijding van het budget is toegestaan. Door besparingsverliezen op huisvesting (leegstand) en door het in dienst houden van jonge juristen (in het kader van het terugdringen van werkvoorraden) heeft deze uitgestoken hand de vorm gekregen van een toegestaan financieel tekort (€ 7,4 miljoen). Daarnaast geeft een niet betaalde vordering in het kader van het kwaliteitsprogramma Nationale Politie en het OM (€ 16,0 miljoen) een vertekend beeld van het uiteindelijke financieel resultaat.

De hogere uitgaven voor gerechtskosten worden onder meer veroorzaakt door het toegenomen gebruik van steeds geavanceerdere technieken in de opsporing en vervolging. Het gaat dan om de toepassing van forensische opsporingstechnieken zoals DNA-onderzoeken, of de inzet van digitale opsporingsmiddelen. Dat stelt het OM en politie in staat om zaken die een aantal jaren geleden niet opgelost konden worden, vandaag de dag wel tot een goed einde te brengen. Dat betekent echter ook dat deze technieken steeds vaker door deskundigen en specialisten in de rechtszaal verklaard en toegelicht moeten worden.

ICT en Informatievoorziening

Informatiesystemen en infrastructuur

In 2015 heeft het OM – binnen een beperkt financieel kader voor informatisering en automatisering – toch een aantal belangrijke doelen gerealiseerd. Een groot deel van het beschikbare budget is ingezet om de bestaande OM-bedrijfsinformatiesystemen en ICT-infrastructuur operationeel te houden. Een substantieel deel van het beschikbare budget is opgenomen in omvangrijke mantelcontracten en de realisaties daarvan staan meerjarig vast. Op concernniveau is voor onvoorziene consequenties voortvloeiend uit nieuwe wet- en regelgeving een aantal functionele wijzigingen van bestaande applicaties doorgevoerd.

Door scherp te prioriteren, kon het OM ook een aantal essentiële functionele aanpassingen en wijzigingen aan de kernapplicaties van de bestaande OM-bedrijfsinformatiesystemen (GPS, NIAS, AMBER en Phoenix) realiseren. Daarnaast konden enkele essentiële vernieuwingen gedaan worden, bijvoorbeeld aan het Digitaal loket verkeer, de modules Onderzoek en Maatwerkzaken van GPS, het Beslagportaal en de Informatiepositie OM.

GPS-DNA

Het 'Verbeterprogramma Maatschappelijke Veiligheid' heeft de nodige maatregelen getroffen om, volgens de aanbevelingen van de commissie-Hoekstra, de Wet DNA voor veroordeelden volledig en betrouwbaar uit te voeren. De benodigde aanpassingen in GPS-DNA zijn vanaf 2015 gefaseerd geïmplementeerd. De maatregelen richten zich op het verbeteren van de prestaties van het DNA-registratiesysteem (GPS-DNA), verbetering van de monitoring van het berichtenverkeer en het herstel van fouten.

Digitaal Werken in het Strafrechtproces

Het OM heeft in 2015 goede resultaten bereikt bij het digitaal uitwisselen van informatie en processtukken in de strafrechtsketen. Zo is het advocatenportaal landelijk geïmplementeerd en ontvangt de advocatuur nu digitaal de strafdossiers uit GPS. In de praktijk beschikt de advocaat nu veel sneller over het strafdossier dan voorheen met de toezending op papier. Het OM heeft ook ten behoeve van slachtoffers een portaal ontwikkeld, waarmee zij zich digitaal kunnen informeren over de status van hun zaak. ●

HRM: mensenwerk

- Extra taakstelling geeft operationele risico's.
- Permanente educatie concurreert met de hectiek van de dag.
- Bij werving en selectie wordt diversiteit steeds belangrijker criterium.

Het OM is een informatie- en kennisintensieve organisatie, die in zijn presteren grotendeels afhankelijk is van het functioneren van zijn medewerkers. Juist om die reden is het van belang dat medewerkers nu, maar ook in de toekomst, op de juiste plek zitten. Dat ze uitdaging vinden in hun werk, zich blijven ontwikkelen en zo een bijdrage kunnen (blijven) leveren aan de maatschappelijke opdracht van het OM. Het OM staat voor een gezonde organisatie met vitale en verantwoordelijke medewerkers die met plezier hun werk doen. Permanent investeren in de kwaliteit, het stimuleren van 'eigen regie' en het sturen op duurzame inzetbaarheid zijn daarbij speerpunten.

In de periode van 2014 tot en met 2020 wil het OM de personele bezetting kwalitatief en kwantitatief in lijn brengen met de nieuwe OM-organisatie. Het gaat daarbij niet alleen over het realiseren van bezuinigingen, maar juist ook over het doorvoeren van vernieuwingen en kwaliteitsverbetering in de personele bezetting en daarmee operationele sterkte van het OM. Extra taakstellingen verhouden zich nauwelijks meer met de veranderstrategie van bezuinigen én vernieuwen. Die extra taakstellingen dwingen het OM tot het denken in krimpscenario's waarin het kwalitatieve en kwantitatieve prestatieniveau verder onder druk komt te staan, waardoor de kans op eventuele operationele risico's groter wordt in plaats van kleiner.

Kwantitatief

De bezetting van het OM is inmiddels al aanzienlijk kleiner dan een aantal jaren geleden. Zo is de administratieve ondersteuning met bijna negen procent gedaald en zijn veel overheadfuncties verdwenen.

Op een aantal specialistische gebieden, zoals de bestrijding van jihadisme en terrorisme, heeft het OM moeten intensiveren. Hiervoor zijn nieuwe en gespecialiseerde medewerkers aangetrokken. Naar aanleiding van het kritische rapport van de

procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft het OM extra beoordelingscapaciteit ingezet om de strafvorderlijke kwaliteit van strafoplegging te verhogen. Verder kent het OM een nieuwe functie die sinds 2014 in het functiehuis is opgenomen: de assistent-officier van justitie. De werkzaamheden van de assistent-officier bestaan voor een deel uit het beoordelen van strafzaken en voor een deel uit het doen van zittingen. De bezetting van deze functiegroep is uitgebreid en past in de gekozen lijn om te komen tot een nieuwe OM-organisatie (OM2020). Het OM beschikt daarnaast over een tijdelijk team van jonge juristen dat ondersteunt bij het wegwerken van de werkvoorraden: het Virtueel Parket. Tot slot moet het OM tijdelijk extra capaciteit in dienst houden ter compensatie van de achterblijvende (keten)digitalisering. Dit alles leidt tot een bescheiden (bruto) toename van de bezetting.

De feitelijk (netto) inzetbare capaciteit is echter niet of nauwelijks toegenomen. In een (personele) transitie zoeken medewerkers soms een betrekking buiten het OM. Het OM telt nu zo'n tweehonderd medewerkers die op de loonlijst staan, maar niet inzetbaar zijn, vooral omdat ze elders gedetacheerd zijn. Steeds meer medewerkers zijn vrijgemaakt en ingezet om bij en samen met de politie - in duo's - te werken aan de kwaliteit van de opsporing en vervolging en uitvoering te geven aan het kwaliteitsplan

Personele bezetting (in aantal fte's en aantal medewerkers)

	Aantal fte			Aantal medewerkers		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Rijksambtenaren	3895	3739	3808	4283	4112	4170
Rechterlijke ambtenaren	802	837	832	827	859	852
Totaal	4697	4576	4640	5110	4971	5022

Politie-OM. Ten slotte kampt het OM nog met een flink verlies aan inzetbare capaciteit vanwege de herziening van de gerechtelijke kaart in 2013. Daarbij zijn enkele locaties van het OM gesloten en geconcentreerd op één hoofdlocatie. Met veel medewerkers zijn vervolgens, conform cao-regels afspraken gemaakt over compensatie van extra reistijd.

Kwalitatief

Diversiteit

Om voldoende te kunnen anticiperen en in te spelen op de steeds veranderende en hoger wordende eisen die de omgeving aan het OM stelt, is een diverse personele samenstelling van het OM een absolute noodzaak. Bij nieuwe werving- en selectieprocedures wordt in toenemende mate gekeken naar diversiteit, vernieuwing en complementariteit vanuit het oogpunt van toegevoegde waarde voor de organisatie ten opzichte van het zittende medewerkersbestand. Om dit meer kracht bij te zetten, is in 2015 het Charter diversiteit getekend en bestendigd. Het OM zet zich in om de diversiteit aan talenten bij medewerkers optimaal te benutten. Ook is 2015 het werving- en selectieproces van de togadragers aangescherpt en is actief gestuurd op de instroom en selectie van diverse talenten.

Opleiding en ontwikkeling

Leren, het genereren en bijhouden van kennis en vaardigheden, is een voorwaarde voor een kennisintensieve organisatie als het OM. We hanteren hierbij een leerfilosofie, waarbij de interactie tussen werken en leren de belangrijkste pijlers zijn. Daarin trekt het OM samen op met het eigen opleidingsinstituut SSR. Ook toetsing, zoals het behalen van het zittingsvaardigheidsbewijs door de in 2015 opgeleide assistent-officieren, is steeds meer een onderdeel van het leerproces. Daarnaast is digitalisering een essentieel aspect van de nieuwe leerfilosofie; door digitalisering is informatie op ieder moment beschikbaar voor onze lerende medewerkers en wordt het leren continue ondersteund.

De leerfilosofie is in 2015 geheel geïntegreerd in de initiële opleidingen van het OM, zoals de leergang voor de officieren van justitie in opleiding (oio's), die voor het OM in feite de opvolger is van de raio-opleiding. Daarnaast bestaan de leergang voor assistent-officieren van justitie en de leergang voor adjunct-officieren van justitie. Ook bij nieuwe of vernieuwde leergangen voor ervaren officieren van justitie wordt de nieuwe leerfilosofie toegepast.

De nieuwe manier van leren vergt een andere insteek van de leidinggevenden, de opleiders op de werkvloer en de docenten. Docenten die genoemde trainingen en leergangen begeleiden bij SSR, zijn voor een groot deel afkomstig uit het OM. In het najaar van 2015 zijn twee parttime kerndocenten vanuit het OM aangesteld. Het is belangrijk dat medewerkers bijdragen aan het delen van kennis en ervaring met collega's en dat ook accepteren als onderdeel van hun werk.

Permanente educatie concurreert voortdurend met de hectiek van iedere dag en dat is een zorgpunt. De werkdruk is hoog en educatie wordt door iedereen belangrijk gevonden, maar is in tegenstelling tot het actuele werk zelden echt urgent. Door bewustmaking van onder anderen de leidinggevenden en door het leren meer te integreren met de te verrichten taken, wordt hieraan gewerkt.

Voor het OM is SSR de vanzelfsprekende en aangewezen partner voor opleiden, leren en ontwikkelen. Bij nieuwe opleidingen en leertrajecten wordt in een vroeg stadium contact met SSR en andere partners gezocht, zodat een en ander in co-creatie ontwikkeld kan worden.

Duurzame inzetbaarheid

De goede en vanzelfsprekende dialoog tussen leidinggevende en medewerker staat binnen de visie op eigen regie en duurzame inzetbaarheid centraal. Om dat goede gesprek te ondersteunen, is in 2015 een uniforme gesprekscyclus en een instrument voor het 'schouwen' van het personeel ontwikkeld en landelijk vastgesteld. Een logische stap hierbij was de invoering van het Eigen-Regieverzuimmodel waarin de leidinggevende en medewerker samen verantwoordelijk zijn voor inzetbaarheid en herstel. ●

Foto: Loes van der Meer

Organisatieontwikkeling OM 2020

Het OM wil een effectieve bijdrage leveren aan een veiliger en rechtvaardiger samenleving. In samenspel met netwerkpartners zet het OM het strafrecht selectief in. Het levert voor dader, slachtoffer en samenleving zichtbare, merkbare en herkenbare strafrechtelijke interventies. Dat vraagt om een omgevingsgericht en aanwezig OM: in de samenleving en in de relevante netwerken. Deze ambitie moet met minder geld worden gerealiseerd. In 2013 is het OM gestart met het programma OM 2020 om een goed, nieuw en toekomstbestendig OM te bouwen. Om de zaak en de kwaliteit van de behandeling centraal te stellen, werken OM'ers in vijf werkomgevingen. In 2015 zijn wezenlijke stappen gezet in de opbouw van de werkomgevingen.

Werkomgeving Productie behandelt grote hoeveelheden zaken die voornamelijk voortkomen uit verkeershandhaving. Deze zaken worden inmiddels bijna allemaal centraal afgedaan door het parket Centrale Verwerking OM (CVOM). Eind 2015 draaide 'ZSM Centraal', dat verkeers- en alcoholzaken direct afdoet, zeven dagen en vijf nachten per week.

Er is een digitaal loket geopend, waar de burger de behandeling van zijn zaak kan volgen en (proces- of bewijs)stukken kan downloaden of uploaden. De samenwerking met de partners is versterkt, bij voorbeeld met het CJIB als het gaat om mislukte inning van boetes. Hierbij wordt een persoonsgerichte aanpak gehanteerd bij schuldvaststelling, waarbij rekening wordt gehouden met de achtergrond en omstandigheden van de overtreder. In de ontwikkeling naar hét verkeersparket van Nederland wordt de verkeersexpertise van het OM gebundeld bij het parket CVOM. Deze expertise kan desgewenst regionaal worden ingezet.

Werkomgeving Interventies richt zich op veel voorkomende criminaliteit. Het OM zoekt een effectieve, persoonsgerichte afdoening, in nauwe afstemming met de partners. Een belangrijk thema in deze ontwikkeling is triage of selectiviteit. Met andere woorden, bij welk strafbaar gedrag heeft de inzet van het strafrecht het hoogste maatschappelijke rendement? Samen met de professionals en partners wordt het antwoord hierop geformuleerd in concrete werkwijzen.

De afgelopen jaren heeft het OM in samenwerking met de ketenpartners gewerkt aan de ontwikkeling en implementatie van de

ZSM-werkwijze, dat een onderdeel vormt van de werkomgeving Interventies. De implementatie van ZSM heeft voor het OM ook als vliegwiel gefunctioneerd in het totale organisatieontwikkelproces. In 2015 is het ZSM-programma verbreed naar de hele werkomgeving Interventies.

Het afgelopen jaar zijn de ontwerpprincipes van Interventies vastgesteld, de kritische momenten in dat proces onderkend en zijn afspraken gemaakt over de rolverdeling tussen de verschillende professionals. Het OM heeft competentieprofielen vastgesteld voor de officier van justitie, de assistent-officier van justitie, de commissiesecretaris, de ketenprocescoördinator en de administratief medewerker.

Een volgende stap is om gezamenlijk een professionele standaard te ontwikkelen op basis waarvan kan worden gestuurd op kwaliteit en resultaat. In afstemming met de parketten is verder een capaciteitsmodel ontwikkeld, dat eerste inzichten geeft in welke capaciteit nodig is voor het Interventieproces.

Werkomgeving Onderzoek behandelt zaken met veel impact. Ook hier speelt de vraag naar selectiviteit: wanneer levert de inzet van het strafrecht een optimaal maatschappelijk rendement? Als het OM eenmaal een zaak heeft ingenomen, is de inzet te komen tot 'een zaak met een plan'. Dat plan bevat afspraken met de rechtspraak over de zittingsdatum. Mede op basis hiervan vindt sturing van het opsporingsonderzoek door de politie plaats. Met andere partners als het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) of reclasseringsorganisaties worden direct afspraken gemaakt over de termijn waarop rapportages worden geleverd.

Foto: Rob Hendriksen

De officier is daarbij verantwoordelijk voor de zaak: voor vakinhoudelijke kwaliteit én het logistiek-administratieve proces. De officier moet daarbij kunnen rekenen op een gestroomlijnd werkproces, een goede informatievoorziening en voldoende toegerust ondersteunend personeel. In dit verband experimenteren verschillende parketten met het op vernieuwende wijze inzetten van een logistiek coördinator en een vaste samenstelling van teams van officier, secretaris en administratief medewerker, waarbij steeds de zaak centraal staat. Met het (door)ontwikkelen van de Verkeerstoren++ levert ook de Taskforce OM-ZM een bijdrage aan het stroomlijnen van het strafproces door de strafrechtketen heen.

In de ontwikkeling van Onderzoek heeft de kwaliteit van de professional de volle aandacht. In 2015 benoemde het OM de kernwaarden voor vakmanschap: 'excelleren in de klassieke rol van opsporen en vervolgen'; 'slachtoffergericht handelen'; 'gericht sturen op instroom en inzet'; 'betekenisvolle interventies'; 'streven naar optimale kwaliteit'; 'samenwerking zoeken'; 'resultaatgerichtheid'; 'eigenaarschap' en 'denken en handelen vanuit de strafrechtketen als geheel'. Met het oog hierop vindt een herziening plaats van de functie- en competentieprofielen, waarbij een experiment plaatsvindt bij verschillende parketten met de nieuwe functie van adjunct-officier.

In de **werkomgeving Ondermijning** staat de gezamenlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit voorop, waarbij de oplossing van achterliggende maatschappelijke problematiek leidend is. In een gezamenlijke sessie van professionals uit alle geledingen van het

OM zijn in 2015 uitgangspunten vastgesteld voor de werkomgeving: maatschappelijke en bestuurlijke oriëntatie; kwaliteit, focus en benodigde expertise; voldoende beschikbare capaciteit en samenwerking. Samenwerking is de sleutel, binnen het OM en met partners. Medio 2015 is een zogenaamde nulmeting verricht in de vorm van een ondermijningsscan. Deze scan geeft een goed beeld van de huidige inrichting, werkwijze, resultaten en ervaringen met de aanpak van ondermijning bij het OM. De scan geeft een richtsnoer voor de ontwikkeling: een dynamisch ontwikkelproces waarbij veel medewerkers betrokken zijn. Aan ondermijningstafels wordt concreet samengewerkt aan ondermijningszaken en worden nieuwe werkwijzen beproefd.

De **werkomgeving Hoger beroep** moet zo goed mogelijk aansluiten bij de kennis en inzichten uit de behandeling in eerste aanleg. In een OM-brede bijeenkomst, het VizieLab, zijn begin 2015 de contouren geschetst waarbinnen *Hoger beroep* verder wordt ontwikkeld.

Het hoger beroep in Mulderzaken wordt nu al afgedaan door de CVOM in nauwe samenwerking met een advocaat-generaal van het Ressortsparket. Voor andere (straf)zaken wordt een advocaat-generaal ondergebracht bij de CVOM voor de ontwikkeling van assistent-officieren en voor het bijbrengen van kennis en ervaring met de behandeling van dit type zaken in hoger beroep. Om de verbinding met de officieren bij de arrondissementsparketten te versterken, wordt de figuur van gebiedsadvocaat-generaal nieuw leven ingeblazen. Dat geeft een 'warme overdracht' naar hoger beroep; niet alleen van feitelijke informatie, maar ook

van informatie over de context, achtergronden en omstandigheden. Vorig jaar is een 'track & trace app' voor officieren en advocaten-generaal ontwikkeld, waarin alle zaken in hoger beroep zijn opgenomen met relevante informatie (zittingsdatum; zaaksofficier en advocaat-generaal; namen en contactgegevens). Deze app bevordert de samenwerking en goede overdracht tussen de officier in eerste aanleg en de advocaat-generaal in tweede aanleg. Ook wordt gewerkt aan een gedeeld zicht op (media- en politiek gevoelige) zaken.

De aanpak van ondermijnende criminaliteit vindt gezamenlijk plaats, waarbij de advocaat-generaal deel uitmaakt van het virtuele ondermijningsteam in eerste aanleg. Gebruikmakend van de expertise van dit team en de kennis die is opgedaan in eerste aanleg, doet de advocaat-generaal dezelfde zaak in hoger beroep. In het kader van de kwaliteitsontwikkeling van de advocaat-generaal is een resultaatskaart ontwikkeld, waarin de resultaten en de kwaliteit daarvan van de individuele medewerker kunnen worden gemonitord.

In 2015 heeft het OM dus belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van de organisatie. De medewerkers van het OM hebben in de verschillende experimenten laten zien dat OM2020 op onderdelen concreet is gemaakt en ook deels al bestaat in de dagelijkse praktijk. ●

Organisatieontwikkeling OM 2020

Strafvordering OM2020

In 2015 heeft het OM een aanvang gemaakt met Strafvordering OM2020. Met dit programma wil het OM de kwaliteit en uitvoering van de kritische processen binnen de werkomgevingen verbeteren. Uiteindelijk moeten slachtoffers en daders kunnen rekenen op een OM dat de wettelijke voorschriften naleeft en zijn werk juist, volledig en tijdig doet.

Het programma is een noodzaak voor het OM. Op dit moment zijn de werkprocessen nog versnipperd. Medewerkers houden zich bezig met deelprocessen en denken hierdoor verschillend over hun rol en taken. Daarnaast is de hoeveelheid en complexiteit van de regelgeving toegenomen. Dit vereist een intensieve samenwerking binnen de keten, met informatiestromen die op elkaar aansluiten.

Verschuillende onderzoeken hebben in 2015 kwetsbaarheden in ons handelen aangetoond. Denk daarbij aan het proces van het uitvoering geven aan het bevel tot gevangenneming, de afname van DNA bij veroordeelden, en aan de zorgvuldigheid als het gaat om de OM-strafbeschikking.

Strafvordering OM2020 moet meehelpt het fundament van onze organisatie te verstevigen. Steeds is het Wetboek van strafvordering het vertrekpunt. Het programma brengt de wettelijke taken, verantwoordelijkheden en strafvorderlijke verplichtingen in kaart. Op basis hiervan worden minimale kwaliteitseisen vastgesteld. Samen met de OM-onderdelen wordt gekeken hoe de processen op dit moment lopen. OM'ers stellen elkaar vragen: Welke processen lopen goed? Waar zitten knelpunten? Wat kan effectiever? Welke (ICT-) ondersteuning is noodzakelijk? Is er voldoende informatie beschikbaar waarop kan worden gestuurd? Zijn medewerkers voldoende toegerust en opgeleid om hun taken uit te voeren? Een ontwikkelproces, waarin de zaak én het professioneel handelen centraal staan. Met elkaar wordt gezocht naar slimme oplossingen en werkwijzen.

Foto: ANP | Jerry Lampen

De insteek is: snel en concreet. Kritische processen gaan onder de loep. OM'ers kijken hoe en welke verbetering worden aangebracht, gebruikmakend van bestaande analyses en verbetertrajecten. Best practices worden opgehaald en vertaald naar de OM-onderdelen. Parketten realiseren, ondersteund door het landelijke programma, zelf de verbeteringen.

Strafvordering OM2020 betekent meer grip en sturing op het werk en moet leiden tot betere prestaties. Doordat iedereen doet wat hij of zij moet doen, is er meer ruimte voor vakinhoudelijke en persoonlijke ontwikkeling. Met een duidelijk doel: minder fouten, minder herstelwerk en een hogere kwaliteit in het afdoen van strafzaken. ●

Kerncijfers

(afgerond op honderdtallen)

Onderzoek georganiseerde criminaliteit*	2013	2014	2015
Totaal aantal onderzoeken (gestart en lopend)			1.765
Fraude			349
Handel en productie drugs			341
Hightechcrime & cybercrime			67
Jihadisme			178
Kinderpornografie			13
Mensenhandel en mensensmokkel			158
Milieu			124
Wapens en explosieven			44
Witwassen			282
Overig			209
Instroom misdrijvenzaken	2013	2014	2015
Aantal geseponeerde zaken in voorfase (vanwege gebrek aan bewijs)	20.000	42.500	48.500
Aantal in voorfase afgedane zaken via HALT+ of reprimande		3.600	4.100
Instroom in eerste aanleg	209.500	210.900	189.900
waarvan door			
Politie	191.100	191.700	173.000
KMAR	5.100	5.400	4.700
BOD/overig	7.700	7.100	6.600
CJIB (strafbeschikkingen)	5.600	6.600	5.600
waarvan			
vanwege verzet verdachte	3.000	3.800	2.300
niet executeerbaar	2.600	2.900	3.300
waarvan			
Meerderjarig	186.100	190.100	171.000
Minderjarig	19.100	16.600	15.500
Rechtspersonen	4.300	4.100	3.500
waarvan			
Feitgecodeerde zaken	13.600	16.800	17.600
Interventiezaken	164.500	164.900	143.500
Onderzoekszaken	22.500	20.900	21.200
Ondermijningzaken	8.900	8.300	7.600
waarvan			
Via ZSM	83.500	106.000	105.600
Niet-ZSM	125.900	104.900	84.300
waarvan prioritaire delicten **			
Woninginbraak			2.500
Overvallen			700
Straatroof			900
Kinderporno			400
Horizontale fraude			2.400
Cybercrime			140
Jihadisme			20
Mensensmokkel			220
Mensenhandel			215
Huiselijk geweld			7.200
Zeden			3.000
Aantal strafzaken met één of meer slachtoffers	105.900	115.600	104.400

* Sinds 2015 worden de onderzoeken naar georganiseerde misdaad systematisch gemeten. De voorgaande jaren zijn wel deelcijfers maar geen totaalcijfers beschikbaar. Gemeten zijn de onderzoeken in tactische of vervolgingsfase in 2015, gestart en/of lopend.

** Het OM heeft een nieuw stelsel van maatschappelijke classificaties ingevoerd. Een maatschappelijke classificatie wordt bij de beoordeling van een strafzaak toegekend als er sprake is van een beleidsprioriteit. De invoering van het nieuwe stelsel heeft in 2015 tot gevolg gehad dat het aantal getelde zaken voor 2015 lager uitkomt dan in eerdere jaren.

*** In de uitstroomcijfers zijn dit jaar voor het eerst zaken meegeteld die binnen één of meerdere keren zijn beoordeeld en uitgestroomd. Het gaat dan met name om zaken die initieel door het OM zijn afgedaan met een strafbeschikking.

**** Vanwege een najl-effect in de registratie van verzetten is de verwachting dat het aantal verzetten voor 2015 nog met circa 10-15% toeneemt.

Uitstroom misdrijfzaken	2013	2014	2015
Totaal aantal uitgestroomde zaken***	226.900	223.000	213.000
Zelfstandig afgedaan door het OM	115.200	111.600	97.800
<i>waarvan</i>			
Onvoorwaardelijk sepot	42.800	43.800	43.300
<i>waarvan</i>			
beleid	15.700	18.600	20.000
technisch	23.500	21.400	19.600
administratief	3.700	3.800	3.600
Strafbeschikking			
opgelegd door OvJ	42.300	39.000	31.000
ingestelde verzetten door verdachte****	6.100	6.300	4.700
niet executeerbaar	6.500	5.000	4.800
Transactie	17.500	15.400	12.600
<i>waarvan</i>			
geldsom/overig	10.200	8.500	6.500
taakstraf	7.300	6.900	6.000
Voorwaardelijk sepot	9.600	10.900	9.200
Voegen	3.000	2.400	1.800
Voorleggen aan de rechter	112.500	114.600	113.300
Afgedaan door de rechter na dagvaarding of oproeping			
Uitstroom met een eindvonnis	111.700	111.500	115.100
<i>waarvan</i>			
Meervoudige kamer	14.700	14.900	14.200
Politierechter	90.400	90.400	95.400
Kinderrechter	6.600	6.100	5.600
<i>waarvan</i>			
Strafoplegging	90.000	87.400	89.200
Schuldig zonder straf	2.000	2.400	3.200
Vrijspraak	9.700	10.400	11.800
OM niet ontvankelijk	700	800	1.200
Ter terechtzitting gevoegd	8.300	9.400	8.700
Overige uitspraken	970	1.000	1.000
Geslaagde strafrechtelijke interventies	188.300	185.500	175.800
Interventiepercentage	83%	83%	83%
Afpakken	2013	2014	2015
Aantal ingestelde ontnemingsvordering	1.810	1.780	1.740
<i>waarvan</i>			
Toewijzing vordering ontneming	940	900	900
Gedeeltelijke toewijzing vordering ontneming	380	390	370
Afwijzing vordering ontneming	480	490	470
Aantal ontnemingschikkingen (art 511 Sv)		420	1.050
Aantal ontnemingstransacties (art 74 Sr)		100	90
Gerealiseerde incasso afpakkelden (in miljoen euro's)	90	136	144
Gerealiseerde waarde van beslag (in miljoen euro's)	210	250	407

Instroom overtredingszaken	2013	2014	2015
Instroom in eerste aanleg	93.100	118.500	111.900
<i>waarvan door</i>			
Politie	48.800	55.100	46.200
KMAR	14.900	20.700	14.300
BOD/overig	1.200	1.200	1.800
CJIB (strafbeschikkingen)	28.100	41.500	49.600
<i>waarvan</i>			
vanwege verzet verdachte	13.000	16.500	18.700
niet executeerbaar	15.100	25.000	30.800
<i>waarvan</i>			
Meerderjarig	79.900	101.300	95.300
Minderjarig	11.900	15.900	13.700
Rechtspersonen	1.250	1.300	2.900
<i>waarvan</i>			
Feitgecodeerde zaken	74.900	102.200	94.800
Interventiezaken	18.200	16.300	17.100
Uitstroom overtredingszaken	2013	2014	2015
Totaal aantal uitgestroomde zaken	104.400	109.900	134.900
Zelfstandig afgedaan door OM	47.900	54.900	75.100
<i>waarvan</i>			
Onvoorwaardelijk sepot	19.700	21.700	41.100
<i>waarvan</i>			
beleid	10.800	12.600	24.800
technisch	8.100	8.300	15.600
administratief	760	750	800
Strafbeschikking			
opgelegd	24.100	30.000	30.900
ingestelde verzetten door verdachte***	3.100	3.900	3.300
niet executeerbaar	7.900	5.400	7.800
Transactie	3.000	2.000	2.100
<i>waarvan</i>			
geldsom/overig	2.500	1.600	1.700
taakstraf	530	440	380
Voorwaardelijk sepot	960	690	690
Voegen	40	20	240
Administratief afgedaan	20	20	60
Afgedaan door de kantonrechter na dagvaarding of oproeping	56.600	55.500	59.900
<i>waarvan</i>			
Strafoplegging	50.700	47.900	50.600
Schuldig zonder straf	2.000	2.700	3.200
Vrijspraak	2.900	3.500	4.400
OM niet ontvankelijk	470	530	840
Ter terechtzitting gevoegd	120	130	170
Overige uitspraken	430	690	630
Geslaagde strafrechtelijke interventies	80.900	83.500	87.900
Interventiepercentage	77%	76%	65%

* Sinds 2015 worden de onderzoeken naar georganiseerde misdaad systematisch gemeten. De voorgaande jaren zijn wel deelcijfers maar geen totaalcijfers beschikbaar. Gemeten zijn de onderzoeken in tactische of vervolgingsfase in 2015, gestart en/of lopend.

** Het OM heeft een nieuw stelsel van maatschappelijke classificaties ingevoerd. Een maatschappelijke classificatie wordt bij de beoordeling van een strafzaak toegekend als er sprake is van een beleidsprioriteit. De invoering van het nieuwe stelsel heeft in 2015 tot gevolg gehad dat het aantal getelde zaken voor 2015 lager uitkomt dan in eerdere jaren.

*** In de uitstroomcijfers zijn dit jaar voor het eerst zaken meegeteld die binnen één of meerdere keren zijn beoordeeld en uitgestroomd. Het gaat dan met name om zaken die initieel door het OM zijn afgedaan met een strafbeschikking.

**** Vanwege een najl-effect in de registratie van verzetten is de verwachting dat het aantal verzetten voor 2015 nog met circa 10-15% toeneemt.

Hoger beroep misdrijven en overtredingen	2013	2014	2015
Instroom (rechtbank- + kantonappèllen)			
Instroom ingestelde appèllen	20.800	20.600	21.100
Ingetrokken appèllen / afgevoerde appèllen	2.400	3.200	3.000
Uitstroom eindarresten			
Kantonappèllen	3.300	2.900	2.500
Standaard zaken	9.400	9.800	9.100
Maatwerk zaken	6.200	5.500	5.500
Megazaken	80	140	100
Aantal verdachten megazaak	250	420	460
Beschikkingen			
Art 12 Sv	2.600	3.100	3.100
Appèl gevangenhouding	3.900	3.300	3.000
Verzoekschriften ex art. 89/591	3.100	3.600	3.000
Overig	3.700	3.200	2.700
ingestelde cassaties door OM	90	140	160
WAhV-beroepen	2013	2014	2015
Ingestelde beroepen op de OvJ	449.900	386.300	357.600
Ingestelde beroepen op de kantonrechter	66.300	50.300	50.100
Beoordeelde beroepen op de OvJ	514.100	376.500	368.800
Beoordeelde beroepen door de kantonrechter	50.300	63.700	65.700

Colofon

Ontwerp en opmaak

VormVijf, Den Haag

Met medewerking van:

Miek Smilde (tekstcorrecties)

Druk

XEROX/OBT, Den Haag

Mei 2016

OPENBAAR MINISTERIE

Uitgave

Openbaar Ministerie
Postbus 20305
2500 EH Den Haag
www.om.nl

Mei 2016